ISSN 0235—6368

Дім сад город

1995

Юридичні консультації

Земельна ділянка: приватизація, успадкування

Я — пенсіонерка, живу у селищі міського типу. Маю дітей, які мешкають у Києві. Біля хати є присадибна ділянка до 0,10 га. Хочу, щоб ця ділянка після моєї смерті перейшла у спадщину дітям. Прошу на сторінках журналу дати відповідь: чи обов'язково мені потрібно для цього приватизувати мою ділянку?

М. К. Гапоненко,
Київська обл., Обухівський р-н, смт Козин, вул. Партизанська, 41

Відповідно до Земельного кодексу України (ст. 30) з переходом права власності на будинок та інші споруди разом з цими об'єктами переходить у розмірах, передбачених цим Кодексом, і право власності або право користування земельною ділянкою без зміни її цільового призначення. Перехід будівлі у спадщину є однією з форм переходу її до іншого власника (спадкоємця). Таким чином, з переходом права власності на будівлю в порядку успадкування переходить і право користування земельною ділянкою, хоч вона й не приватизована.

У тому ж випадку, коли земельна ділянка приватизована, вона при успадкуванні будівлі переходить до нового власника у власність. Спадкоємець стає власником будівлі і земельної ділянки.

Що ж до розміру земельної ділянки, яка переходить до нового власника будівлі при успадкуванні, як і за інших форм переходу власності, то в селищі міського типу вона може бути не більше 0,15 га, а в сільській місцевості — 0,25 га (ст. 67 Земельного кодексу України).

Чи може сільська Рада народних депутатів громадянам, які мають у користуванні земельні ділянки менше 0,6 га, надати додаткову земельну ділянку? Може, за умов наявності вільних земель присадибного фонду й забезпечення раціонального без зміни цільового призначення, використання землі.

Крім того, за бажанням громадян їм додатково можуть надаватися земельні ділянки, але тільки у користування. Загальна площа цих ділянок не повинна перевищувати 1 гектар.

Заява про приватизацію відповідної земельної ділянки, подана з необхідними для цього документами, повинна бути розглянута сільською Радою у місячний строк, після чого має бути прийнята відповідна ухвала (ст. 17 Земельного кодексу України). Рішення сільської Ради народних депутатів може бути оскаржено до суду.

Ухвалу можна оскаржити

Моя мати пенсіонерка. Живе в селі Повстен Пирятинського району Полтавської області. Користується земельними ділянками загальною площею близько 0,36 га. Подала заяву до сільської Ради, щоб їй додатково виділили земельну ділянку до 0,60 га (згідно сучасних норм, установлених Земельним кодексом України) і дозволили приватизувати їх.

Сільська рада відмовила, посилаючись на те, що мати стара (1913 року народження) і їй не під силу самій обробляти землю. Відносно приватизації ніякої ухвали не прийнято.

Мати хоче передати землю рідним, котрі допомагають їй жити, у спадок.

Чи має право сільська Рада народних депутатів відмовити в довидiленні землі й одночасно в приватизації?

Мати з 1934 року працювала в колгоспі і учасниця війни.

О. Чепак,
м. Київ

Відповідно до Земельного кодексу України (ст. 17) та Декрету Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 року «Про приватизацію земельних ділянок» громадянам України передаються безкоштовно земельні ділянки, надані їм для ведення особистого підсобного господарства, будівництва і обслуговування житлового будинку та господарських будівель (присадибна ділянка), садівництва, індивідуального й гаражного будівництва.

Розміри земельних ділянок, що передаються у приватну власність громадянам, встановлені статтями 56, 57, 67 Земельного кодексу України. Для ведення особистого підсобного господарства громадянам, що проживають у сільській місцевості, надаються земельні ділянки у власність безплатно у розмірі не більше 0,6 га (ст. 56 Земельного кодексу). Разом з тим законодавець підкреслює, що приватизуються земельні ділянки, які вже перебувають у користуванні громадян, тобто надані їм раніше.

І. М. Миронець,
юрист

Читачі радять, пропонують, запитують

Хочу поділитися досвідом

Мені дуже подобається «ДСГ». Він — настільна книга для тих, хто любить господарювати. Але там, де є дім, сад і город, майже завжди є свійські тварини. Було б добре, якби читачі ділилися своїм досвідом та надсилали більше листів з корисними порадами щодо догляду за домашніми тваринами. Від цього журнал тільки виграв би.

За браком грошей люди передплачують одне-два періодичних видання. А де ще дачник чи фермер з невеликим наділом землі може навчитися правильно і з економічним ефектом вести господарство? Читала, що в Америці та інших державах є сільськогосподарські школи, кредитні садово-городні кооперації, клуби за фахом. Ці та інші організації допомагають людям бути в курсі справ, нових досягнень науки і техніки, слідкувати за цінами на продукцію на світовому ринку.

Коли вони з'являться у нас? І не тільки в столиці, а в кожній області, районі?

Сільськогосподарське виробництво — велика сила у відродженні та будівництві нашої держави. Тільки треба розумно розпорядитися цим капіталом. Надійною підмогою в цьому повинні бути засоби масової інформації (зокрема газети, журнали). «Дім, сад, город» — наш головний помічник. Тому я і закликаю читачів до співробітництва, взаємодопомоги на сторінках нашого видання.

А ще хочу поділитися досвідом заготівлі фруктів і овочів на зиму. Адже виростити і зібрати гарний урожай — це ще не все, головне — його зберегти.

Висушування, мабуть, найстародавніший і найпростіший спосіб. Він має перевагу над іншими, бо продукти не втрачають якості тривалий час і зберігають більше поживних речовин (вітамінів, цукру, крохмалю тощо), ніж у варенні, джемі чи законсервованому вигляді. Так можна заготовляти майже всю городину і садовину у звичайних міських духовках.

Яблука (груші) мию, ріжу на кружальця чи шматочки, заливаю 1%-ним розчином солі на 10 хв. Потім зливаю його і ошпарюю фрукти окропом. На металеву сітку викладаю шматочки яблук тонким шаром і ставлю на кілька годин на сонце, щоб прив'ялити, а потім продовжую сушити при температурі 80—85°C.

Готові фрукти м'які, не ламаються і не виділяють сік.

Сливи та вишні прив'ялюю на сонці протягом 2—3 днів. Потім сушу у духовці при найменшій температурі і напіввідкритих дверцятах. Ягоди не повинні торкатися одна одної. Періодично виймаю металеву сітку і відбираю готові фрукти. Перші дні підтримую у духовці невисоку температуру, щоб сік не закипів, але й не низьку, бо ягоди не пройдуть відповідної термічної обробки і зіпсуються. Під час досушування температуру збільшую.

Абрикоси сушу без кісточок при температурі 70°С. Щоб краще зняти шкірку, ошпарюю окропом. Сушу 5—6 год, потім перерва — 12 год.

Зберігаю готову сировину в дерев'яних скриньках, полотняних торбинках у сухому добре провітрюваному приміщенні.

Так можна висушити і коренеплоди: моркву, буряки, петрушку, картоплю тощо (попередньо помити, подрібнити, ошпарити окропом).

Фрукти та овочі після такої обробки майже не втрачають запаху, смаку та природного кольору.

Шпинат, щавель, кріп, селеру мию, подрібнюю, розкладаю на папері тонким шаром і сушу на балконі у затінку. Зберігаю у скляних банках кілька років.

Сподіваюсь, що моїми порадами скористаються інші читачі журналу.

М. Мотієнко,
м. Київ

Низький вам уклін

Відтоді, коли я почала читати журнал «Дім, сад, город», він став для мене конче потрібним. Чекаю на нього, як на доброго друга. Це джерело людської мудрості, винахідливості. Багато корисного, нового знаходжу для себе в журналі.

Сьогодні життя важке. Навіть тим, хто, як кажуть, виріс на асфальті, доводиться займатись сільським господарством, страждати і радіти, працюючи на своєму клаптику землі.

Я теж не так давно почала займатись садом і городом. Через «ДСГ» познайомилась і листуюся з хорошими людьми. Їм можна довіряти. Вони чесно і сумлінно працюють. Не раз оперативно надсилали мені якісне насіння, саджанці. Хочу, щоб про них знали читачі.

Це В. Р. Пакус, П. В. Петрук, М. Й. Воробель з Івано-Франківщини, З. Ф. Булаховська з м. Гнівань, А. М. Попов з Київської обл., В. К. Коваленченко з Чернігова, Н. А. Буря з Криму, О. Т. Гудзь з м. Тернопіль, Г. П. Анісімов з Томська, О. Є. Тарасюк з Новоград-Волинського.

Список цей далеко не повний. Мені хочеться низько вклонитися цим щирим, добрим, чуйним людям. Вони посправжньому люблять землю, вміють господарювати, навчають початківців, діляться досвідом і плодами своєї праці — насінням та саджанцями.

Хай щастить Вам, добрі люди.

В. С. Ханова,
Харківська обл., м. Красноград

«ДСГ» нам дуже потрібний

Багато років я передплачую «Дім, сад, город», бо вважаю, що це найкращий сільськогосподарський журнал України.

У своїй праці намагаюся виконувати його корисні поради. Про цікаву інформацію в журналі розповідаю друзям, сусідам, знайомим. Він допомагає нам отримувати хороші врожаї на присадибних ділянках і раціонально вести господарство.

Бажаю журналу і його працівникам благополуччя, натхнення в роботі, ініціативи. Ваш «Дім, сад, город» нам дуже потрібний.

М. Лаврик,
голова профкому радгоспу «Писарівський» Вінницької обл.

Бажаю успіхів

Я — постійний читач журналу «Дім, сад, город». Передплачую його з дня заснування, а пишу вперше. Ціную «ДСГ» не тільки тому, що в ньому можна прочитати багато корисного. Редакція прислухається до своїх читачів, враховує їхні зауваження, поради, побажання. Ось за це вся моя родина вам дуже вдячна.

Журнал даємо читати сусідам, знайомим. Він цікавий мешканцям міст і сіл, початківцям і досвідченим людям. Тому бажаємо редакції успіхів і наснаги у нелегкій, але дуже потрібній праці. Сподіваємося, що тираж «ДСГ» і надалі зростатиме з кожним роком.

Наша родина передплатила також журнал «Будьмо здорові». Хочу побажати новому виданню популярності і зеленого світла на його маршруті. Щоб не впливали на нього ні інфляція, ні інші негаразди нашого сьогодення.

В. Зарицький,
Львівська обл.

Почуваю себе краще

Шановний Владиславе Анатолійовичу! Даруйте, що відписую Вам з деяким запізненням після лікування, але я все виконала, як Ви й радили: з 28 грудня 1994 року по 30 січня 1995 року усі сеанси прийняла.

Щоправда, під час сеансів мене потроху хилило в сон. Звичайно, саме в цей час я сиділа не в повній тиші — із сусідньої кімнати, на жаль, долинали негучні звуки телевізора, бо чоловік і діти дивилися передачі.

І все-таки після прийнятих сеансів, що Ви мені їх порадили, відразу стало краще: зникли запори, немає уже й болю, здоров'я моє значно поліпшилося. Так що я Вам дуже вдячна за лікування, за увагу до мене. Можливо я ще відшукаю потрібні мені лікарські трави, поп'ю їх і тоді, сподіваюся, видужаю остаточно.

С. П. Мостова,
Полтавська обл.

Від редакції. При редакції почав діяти лікувально-консультативний центр. Чимало шанувальників нашого журналу вже скористалося його послугами. Окрім безпосереднього лікування на місці, здійснюються консультативні та лікувальні методи й заочно.

Пацієнтка із Полтавщини скористалася заочним методом і про його наслідки коротко розповіла у своєму листі. А діагноз у неї був непростий: хронічний коліт, хронічний геморой і поліпи товстого кишечника. Подібні відгуки продовжують надходити до редакції й від тих хворих, котрі вже лікувалися у нашому центрі.

Поряд із загальновизнаними методами лікування застосовуються надбання народної медицини та фітотерапії і біоенергетична корекція на відстані. Отож, шановні читачі, якщо комусь із вас потрібна медична порада, будь ласка, звертайтеся до нашого лікувально-консультаційного центру.

Сподіваюсь на допомогу

Шановна редакціє, пишу до Вас уперше, сподіваючись на допомогу і Вашу, і читачів нашого журналу.

Так склалося у моєму житті, що залишилася сама з чотирирічним сином, але колгосп, у якому я працюю дояркою, пішов мені назустріч і виділив будинок із городом.

Про все решту тепер повинна подбати сама. Отож і думаю, що то за вкраїнська оселя без саду, а в нас, на жаль, його немає. Саме тому і звертаюся до вас з проханням надрукувати мого листа, сподіваючись, що читачі порадять мені, як і з чого починати вирощувати сад. А ще, можливо, хтось зможе надіслати мені садивний матеріал. Скажімо, дуже хотіла б мати у своєму майбутньому саду сорти черешень Присадибної, Ділеми, Пізньої лади, також яблунь Джонатану, Антонівки, Білого наливу, груш Улюбленої клапи, Великої літньої, Прогресу, а також насіння огірків Конкурент.

Буду дуже вдячна за допомогу.

Світлана Олексіївна Кім,
332 912, Запорізька обл.,
Куйбишевський р-н,
с. Білоцерківка

Дім сад город 6 1995

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник — редакція журналу

Зареєстрований Держкомпреси України, серія КВ, № 809

Видається з січня 1989 р.

Все про спаржу

Ця рослина з родини спаржевих відома багатьом квітникарям, але менш відома овочівникам-аматорам. У народі її називають заячим холодком, наукова ж назва — холодок лікарський. В овочівництві закріпився термін спаржа. Як правило, вирощують її на присадибних ділянках для декоративних потреб. Зелені гілочки використовують при складанні букетів і композицій з квітів, що надає їм неповторної краси, робить оригінальними та вишуканими.

Спаржа — цінна лікарська й овочева культура. Дорослі рослини заввишки 0,5 — 2,5 м, з характерним товстим кореневищем, що несе на собі стебла та зачатки майбутніх пагонів. Коренева система поверхнева, складається з видовжених товстих коренів, які накопичують поживні речовини. Пагони вкриті лусками (видозміненими листками) і пучками тонких кладодіїв (пагонів). Спаржа належить до дводомних рослин, тобто чоловічі і жіночі квіти розташовані на різних рослинах, хоча зустрічаються й однодомні екземпляри.

Квітки дрібні, білі, виходять на стеблі з-під лусок. Плід — кругла ягода, яка спочатку має зелене забарвлення, а потім червоніє. Насіння чорного кольору, утворюється при перехресному запиленні.

Наукова назва рослини відображає її лікарські властивості, зумовлені своєрідним хімічним складом. Спаржа містить вітаміни B_1, B_2, PP та C. З мінеральних речовин виявлено кальцій, калій, магній, фосфор, залізо, а також азотовмісну речовину аспарагін. У стиглих ягодах міститься до 36% цукрів і до 16% ефірної олії.

Як лікарську сировину використовують кореневища і молоді пагони. Споживають ліки при захворюваннях серцево-судинної системи, нирок, ревматизмі, подагрі. Є наукові дані про те, що спаржа знижує артеріальний тиск, підсилює роботу серця, знімає втому. Виготовлені з неї препарати діють і як сечогінний засіб.

У домашніх умовах із спаржі виготовляють лікувальні настої та відвари. Для цього столову ложку сухих подрібнених кореневищ і пагонів заливають склянкою окропу, посуд ставлять у тепле місце або закутують. Через 2 — 3 год настій проціджують. Вживають по чверті склянки за 20 хв до їди. Відвар із коренів широко використовують у народній медицині при запаленнях сечового міхура, посиленому серцебитті, ревматизмі.

В овочівництві спаржу культивують ще з сивої давнини. Цей вишуканий овоч вживали в їжу в древньому Єгипті, Римі, Греції. Більш як 2000 р. тому спаржу почали вирощувати у Франції, звідки вона поширилася в інші країни Європи, де і по нинішній день вважається делікатесом.

У їжу використовують молоді соковиті пагони двох видів: білі — етиольовані, які вирощують без доступу світла, і зелені. Зелені пагони спаржі поживніші, ніж білі, оскільки містять у 2 рази більше аскорбінової кислоти (вітаміну C). Вирощування спаржі у відкритому грунті дає змогу одержувати ранню дієтичну продукцію, яка надходить разом з ревенем і щавлем. Це значно розширює набір овочевих продуктів для столу, оскільки ранньою весною їхня нестача відчувається дуже гостро.

У світовій селекції нараховується близько 100 сортів спаржі. Згідно класифікації, їх поділяють на 3 групи: зеленоголові, червоноголові та білоголові. В нашій країні поширені сорти Аржантейльська рання, Мері Вашингтон, Урожайна 6. Крім сортових рослин, на присадибних ділянках вирощують багато місцевих форм, які найкраще пристосовані до умов даної території.

Агротехніка вирощування

Спаржу розмножують вегетативно і насінням. Я віддаю перевагу другому способу. Для цього у відкритому грунті готую відповідну ділянку, яка слугуватиме розсадником. На 1 $м^2$ площі вношу 10 кг перегною або компосту, 20 г аміачної селітри, 30 г суперфосфату, 10 г сульфату калію. Грядку добре перекопую і вирівнюю. Насіння спаржі можна висівати навесні та восени. Восени я висіваю свіжозібране насіння. Сію в борозенки на відстані 20 — 25 см. Приблизна норма витрати насіння — 10 — 15 $г/м^2$. Відразу після сівби поверхню грунту мульчую перегноєм-сипцем. Оптимальні осінні строки висіву — перша — друга декади жовтня.

Якщо висіваю насіння навесні, відповідно обробляю його: калібрую і замочую на декілька діб у теплій воді (+25°C), щоденно її змінюючи. Весняний строк сівби припадає на кінець березня — початок квітня. Догляд за розсадою полягає у знищенні бур'янів, розпушуванні грунту та поливах. Особливої уваги потребує спаржа у перші дні після появи сходів. До речі, вони нагадують дрібні фіолетові шильця із закрученими верхівками. Сходи дуже тендітні, тому в цей час необхідно ретельно розпушити грунт, щоб полегшити надходження кисню до кореневої системи, знищити всі проростки бур'янів. Коли посіви загущені, через 2 — 3 тижні проріджую їх, залишаючи рослини на відстані 15 см одна від одної, підживлюю розведеною у воді гноївкою (1:10).

На зиму пожовклі пагони зрізаю, розсадник мульчую перегноєм або торфом. Розсада спаржі придатна для висаджування на постійне місце у дворічному віці. Найкраще розвинуті рослини можна пересаджувати і в перший рік. Для цього восени наступного року викопую їх. Цей захід слід проводити дуже обережно, щоб максимально зберегти кореневу систему.

Спаржа найкраще росте і розвивається на супіщаних, високородючих грунтах. Не терпить кислих, заболочених грунтів з близьким заляганням грунтових вод.

Перед висаджуванням розсади на ділянку вношу до 15 кг перегною і 0,4—0,5 кг деревного попелу на 1 $м^2$. Перекопую грунт на глибину штика лопати (оскільки коренева система поверхнева, поживні речовини мають знаходитися у верхньому шарі). Розсаду висаджую у підготовлені лунки глибиною 30 см. На дно засипаю піввідра перегною і 10 г аміачної селітри. Відстань між рослинами в ряду — не менше 30—40 см, між рядами — 80—100 см. Засипану суміш добре перемішую з грунтом і формую конус. На вершині конуса розміщую кореневища, а корені розправляю по боках. Після цього лунку обережно засипаю розпушеною землею і поливаю.

Протягом двох вегетацій за

рослинами старанно доглядаю: розпушую грунт, знищую бур'яни, підживлюю гноївкою (1:10). Кожної осені стебла зрізаю, грядки мульчую перегноєм. Урожай починаю збирати на другий рік після висаджування на постійне місце. Зелені пагони зрізаю на висоті 20—25 см. Щоб одержати етиольовані (білі) пагони, на грядку насипаю шар грунтосуміші завтовшки 30 см і такого складу: 1 частина грунту + 2 частини торфу або перегною. Як тільки на вершині гребеня з'являться верхівки, пагони розкопую і виламую біля основи. У перший рік збираю по 2 — 3 пагони з куща, але не більше, оскільки це може стати причиною зниження продуктивності рослин у наступні роки. Слід зауважити, що в період збирання врожаю рослини потребують оптимального зволоження грунту, інакше пагони формуються волокнисті й набувають гіркого смаку. Збираю спаржу для їжі до кінця травня — середини червня. Потім гребені розрівнюю, рослини підживлюю гноївкою (1:10) та аміачною селітрою — 15 г на 10 л води.

Як виростити насіння?

На насіннєві потреби відбирають здорові (не ушкоджені хворобами й шкідниками), високопродуктивні рослини. Під час збирання врожаю ведуть спостереження. Коли гніздо спаржі утворює велику кількість пагонів з ніжною консистенцією, щільними головками, його залишають на плодоношення. У таких рослин пагони не виламують. На насіння залишають до 5—6 гнізд з розрахунком, щоб серед них були чоловічі та жіночі екземпляри. За насінниками старанно доглядають: розпушують грунт, знищують бур'яни, поливають, підживлюють. Збирають ягоди, коли вони почервоніють. Складають їх до посуду, перетирають руками і залишають на 3—5 днів для бродіння. Потім добре промивають, просушують, провівають. Зібране насіння зберігають у паперових пакетах або мішечках у сухому місці.

Зберігання спаржі

Етиольовані пагони споживають якомога швидше, оскільки вони швидко зеленіють. В разі необхідності зберігання використовують чорні плівкові пакети. За таких умов спаржа не втрачає якості до 5 днів. Зелені пагони можна тримати в холодильнику до 15—20 днів при температурі від 0° до плюс 1°, інакше пагони грубішають і втрачають поживність.

Спаржа на столі

Використовують спаржу для приготування різних страв, причому вони відзначаються витонченим смаком, легко засвоюються організмом людини.

Спаржа відварена з сухарями

Пагони очищають і відварюють у підсоленій воді протягом 20—25 хв. Потім їх розрізають на шматочки, викладають на блюдо. Зверху поливають розтопленим вершковим маслом і посипають меленими сухарями.

Салат із спаржі

Відварену спаржу ріжуть на шматочки завдовжки 2 см, додають порізану варену картоплю, зелену цибулю, консервований зелений горошок і заправляють майонезом. Спаржу можна поєднувати у салатах з відвареними яйцями, морквою, столовими буряками. Пропорцію між овочами встановлюють, виходячи з власних уподобань.

Спаржевий суп

500 г спаржі, 1 л води, 2 ст. ложки вершкового масла, 1 ст. ложка борошна, 1 ст. ложка цукру, 2 яєчних жовтки, половина склянки вершків або сметани.

Для приготування беруть етиольовані пагони. Головки відрізають і тушкують до готовності у невеликій кількості води. Стебла відварюють в 1 л води, добре розтирають, додають тушковані головочки і вершкове масло. Окремо готують заправку: сметану або вершки змішують з цукром, сіллю (за смаком), борошном, яєчними жовтками і доводять до кипіння. За 5 хв до готовності додають зелень (кріп, петрушку). Суп заправляють і подають до столу.

Спаржа, запечена в духовці

Відварену спаржу ріжуть на шматочки завдовжки 2—3 см, рівномірно викладають на сковороду і заливають молочним соусом. Для приготування соусу беруть 0,5 л гарячого молока, 50 г пасерованого борошна і 50 г масла. Суміш варять протягом 5 хв. Страву запікають у духовій шафі 15—20 хв.

В. П. Карпенко,
вчений агроном
Черкаська обл.

Служба взаємодопомоги

Деякі городники зрізають бадилля картоплі, обламують листя на капусті, буряках. На мою думку, це можна робити лише на завершальних стадіях росту і розвитку рослин, щоб не зашкодити їм. Чи правий я?

Л. А. Педченко,
м. Нова Каховка,
Херсонська обл.

Чи скошувати бадилля картоплі

Задля продовольчих потреб картоплю потрібно збирати, коли відмирає бадилля, або через 10—12 днів після його скошування, тобто тоді, коли приріст бульб припиняється і шкірка на них перестає зшкрібатися нігтем.

На насіння деякі вчені й практики рекомендують скошувати бадилля картоплі через 15—20 днів після цвітіння рослин, а викопувати бульби, як тільки на них запробковіє шкірка. У цей період бадилля починає старіти й пошкоджується грибками, особливо фітофторозом. Тому його краще швидше скосити і забрати з ділянки, щоб спори гриба не падали на грунт і не заражували бульб. Після викопування їх озеленюють на розсіяному світлі, тоді вони добре зберігаються і тривалий час не проростають. А це підвищує якість садивного матеріалу.

О. Ю. Барабаш

Як врятувати капусту?

Я передплачую журнал «ДСГ» з початку його випуску, в ньому багато потрібної нам інформації, корисних порад. Торік вирішив завести у себе на ділянці капусту. Виростив розсаду, засадив нею грядку, вийшло 80 кущів. З ранньої весни поливав, поміж капустою, як порекомендували сусіди, посадив тютюн, поклав ялинові гілки, посипав попелом.

І що ж з того вийшло? Капуста в мене зимового сорту, як називається, не знаю. Спершу всі листки капусти були в дірках, потім підросла, стала красивою, розкішною, почали зав'язуватися головки. Та ось трапилася нова біда: з'явилася гусінь. Спочатку літали білі метелики, вони почали відкладати яйця на листках капусти. Я їх ретельно збирав, але, мабуть, не всі, бо невдовзі з'явилася гусінь. Спочатку на листках, а потім і на головках. Поїдає все підряд, особливо головки. Колір гусені зелений. Збирати її — робота копітка й малоефективна.

Що робити, порадьте, люди добрі, як зберегти капусту і як боротися з гусінню? Можливо, є якісь народні методи захисту капусти від гусені.

С. П. Футорняк,
городник-аматор,
281780, Хмельницька обл.,
м. Дунаївці,
вул. Київська, 20, кв. 4

Про це диво природи селекціонери, овочівники-аматори, ентузіасти і майстри раціонального використання присадибних та дачних ділянок довідалися порівняно недавно з коротких повідомлень у пресі. Кавбуз одержано нестатевим шляхом молекулярної перебудови за оригінальною методикою, що має світовий пріоритет. Поєднуючи в собі характерні властивості батьківських форм, він має на 20 — 30% вищу врожайність, приємний смак.

Кавбуз на городі — здоров'я в домі

Його можна використовувати як кормову і дієтичну рослину, оскільки в ньому міститься багато каротину і понад 15 % цукрів, переважно фруктози, а також сахароза і глюкоза, клітковина, пектин, білки, фітин, фосфорні сполуки, ферменти, вітаміни А, В, С, B_2, РР, Е, мінеральні речовини (калій, кальцій, магній, залізо, кобальт).

Завдяки комплексу пектинів та інших біологічно активних речовин кавбуз і продукти його переробки (сік, джем, пюре, варення, сухий порошок) є ефективним засобом для виведення з організму важких металів і радіонуклідів. Ці продукти рекомендовано при загальному виснаженні організму, для дитячого і дієтичного харчування при діабеті, захворюваннях печінки, нирок, серцево-судинної і нервової системи, порушеннях обміну речовин (ожиріння, подагра, набряки), статевих розладах, особливо при імпотенції та аденомі простати. Спільно з фірмою КЕБОС і Дослідним інститутом гігієни харчування Національної Академії Наук та Міністерством охорони здоров'я України ми розробили технологію виробництва пюре кавбуза, яке використовуватимуть у дитячому харчуванні.

Насіння кавбуза ось уже протягом 17 поколінь зберігає проміжну округлу форму з жовтувато-коричневим забарвленням верхньої оболонки, що нагадує насіння кавуна, і другою оболонкою білого кольору, яка виявляється після зняття верхньої й нагадує оболонку насіння гарбуза.

Корінь стрижневий, стебло гіллясте, довжиною до трьох метрів, листя велике, заокругленої форми.

Плід смугасто-зеленого, з оранжевим відтінком, кольору, масою до 25 — 65 кг, кількість — переважно три-чотири на один кущ. Оболонка тонка, міцна, тому добре зберігається. М'якуш оранжевого кольору, м'який, його товщина досягає 4 — 7 см.

Кавбуз дає високі врожаї на різних грунтах за звичайної для гарбузових культур агротехніки від південних районів і аж до широти Москви. При молекулярно-генетичному аналізі цієї рослини встановлено наявність відмінностей у складі нуклеотидів геномної ДНК порівняно з кавуном і гарбузом, а також у складі білків та цукрів, що підтверджує перспективність використання такого методу одержання нових форм рослини. Зараз на основі кавбуза одержано високоолійну форму рослини Кавбудек. Вміст високоякісної олії в насінні досягає 45—55 %.

Способи застосування

Кавбуз можна використовувати в сирому, смаженому і вареному вигляді. З нього готують і варення: нарізують шматочками, замочують в 0,5 %-ному (до маси кавбуза) розчині лимонної кислоти протягом 6—8 год, потім 10 хв бланшують у цьому розчині, проціджують, заливають цукровим сиропом, витримують 2—3 год. і варять у два прийоми; на 1 кг кавбуза — 1 л сиропу.

Насіння кавбуза, як і гарбуза звичайного,— ефективний глистогінний засіб. Воно корисне дітям, вагітним жінкам, літнім людям понад 65—70 років, коли небажані хімічні глистогінні препарати. Очищене й подрібнене насіння (80—100 г) змішують із склянкою теплого молока, п'ють 2—3 рази на день перед їдою. Дорослим дозу можна збільшити до 300 г. Для покращення смаку додають меду або варення. Через 2 години після останньої порції рекомендують випити одну столову ложку рицинової олії або 10 — 30 г сульфату магнію. Після цього ставлять очисну клізму. Доза для дітей 10—12 років — 150 г, до 4 років — 75 г насіння, а 2—3 років — 30—50 г. Можна також використати відвар з насіння. Такий же теплий відвар з насіння вживають при пухлинах простати, імпотенції.

При нирково-кам'яній та жовчокам'яній хворобі, подагрі, пухлинах простати, атеросклерозі, передчасному старінні й склерозі вживають олію з насіння по 20—30 крапель три рази на день протягом одного-двох місяців. При набряках, хворобах печінки, нирок, артритах, атонії кишечника, передчасному старінні, атеросклерозі, діабеті, екземі й псоріазі вживають свіжий м'якуш або продукти його переробки без обмежень.

Реалізація кожної з цих оригінальних розробок вимагає участі державних і приватних структур відповідного профілю та значних інвестицій. Про доцільність такого співробітництва в час переходу економіки України на ринкові засади свідчить наше успішне співробітництво з акціонерним об'єднанням — фірмою КЕБОС. За короткий час нам разом із співробітниками фірми вдалося провести спільні екологічні та виробничі сортовипробування нових видів, форм і сортів сільськогосподарських та лікарських рослин: кавбуза Здоров'яга, проса Поліське піскове, озимого тетраплоїдного жита Славутич М-1 і Древлянське, ярого жита Світанок, лаконосу американського сорту Поліське гроно.

У 1993 — 1994 рр. Інститутом оздоровлення і відродження народів України та фірмою КЕБОС за участю співробітників Інституту гігієни харчування НАН і Міністерства охорони здоров'я України розроблено технічні умови на випуск дослідної партії пюре з кавбуза сорту Здоров'яга для харчування та оздоровлення дітей, особливо в зоні Чорнобильської катастрофи. Але успішна широкомасштабна реалізація цієї розробки вимагає додаткових інвестицій. Співробітництво з фермерськими господарствами щойно розпочинається.

Тільки об'єднуючи зусилля щодо оздоровлення людини з оздоровленням навколишньої природи в окремих зонах екологічної біди і всієї планети Земля, ми

зможемо мати надію на виживання і збереження здоров'я всього живого на нашій планеті у переломний період історії людства.

В Інституті оздоровлення і відродження народів України ЛТД є чимало й інших цікавих розробок. Всім, хто має бажання докладніше довідатися про них, придбати насіння і співробітничати з нами, радимо звертатися за адресою: 252026 Київ, Пирогів, Інститут оздоровлення і відродження народів України ЛТД.

А. І. Потопальський,
кандидат медичних наук, доцент, завідуючий відділом модифікації структури біологічно активних речовин Інституту молекулярної біології і генетики НАН України, директор Інституту оздоровлення і відродження народів України

Кавуни... на крейді

Було це у передвоєнні роки. На краю лісу, на узбіччі, лісники зорали ділянку й посадили жолуді. Молоді дубки йшли в ріст. А щоб міжряддя не простоювали, лісник Йосип Стецюк посадив кавуни і дині. Пішов дощ, пригріло сонце, і баштанні вкрили міжряддя, а згодом зацвіли, з'явилися плоди.

Ідучи в поле на роботу чи додому, колгоспники дивувалися, як на такій кам'янистій землі ростуть баштанні культури? Та ще й які — плоди завбільшки з відро.

І дійсно. Поки ділянка лежала цілиною, вона де-не-де була вкрита невисокою травою, бо шар навіяної вітрами землі ледве сягав 4 — 5 см. Далі грунт кам'янистий, деградований вапняк з крейдою та кремінцями. Зорана ділянка біліла, наче полита сметаною. Проте баштанні росли й розвивалися добре, а плодоносили ще краще. Селяни нерідко дивувалися з того баштану, а ще більше з того, що майже всю весну «ледачий» лісник мало не весь день спав на сонці.

Ми, пастухи, не раз задивлялися на ті кавуни. Але Йосип застерігав: «Не рвіть самі зелень. Я дам найкращий, найстигліший...» Таки ж смачні вродили кавуни і дині на шкілці!

Мати щороку теж саджала на городі по кілька гнізд кавунів і динь. Але що то були за кавуни порівняно з лісниковими — завбільшки з кулак. Тоді й спало на думку: викрасти в лісника землю і посадити на ній кавуни.

Так і зробив. Восени, пізно увечері, брав відра й лопату, викопував землю, де на шкілці були гнізда кавунів і динь, і носив її на грядку. Зараз важко пригадати, скільки відер переніс. Але запримітив таке: коли орали площу під шкілку, шар чорної землі був дуже невеликий. Решта — біла деградована крейда. А я викопував з лунок виключно чорну землю, присипану зверху білою.

Навесні мати посадила на тій грядці кавуни і дині. Вродили добре. Плоди були мало не такі, як попереднього року в лісника.

«Загадку природи» вдалося розгадати дещо пізніше, коли дізналися, чому Йосип вдень спав навпроти сонця. Виявилося, що увечері він заготовляв, а вночі носив мішком і відрами з лісу на шкілку дернову землю, викопував лунки, засипав їх дерном і висаджував вранці насіння, а зверху прикривав крейдяним грунтом. Одного не міг тоді збагнути: чому всю цю роботу лісник робив вночі?!

Але з тих пір я твердо переконаний, що кавуни і дині добре родять на будь-якому місці, краще на рівнині або на південному схилі, якщо в кожну лунку всипати відро дернової землі, взятої на галявинах чи на узліссі листяного лісу. Не завадить також два-три рази підживити рослини розчином гноївки та мінеральних добрив до появи першого цвіту.

Г. А. Скоряк,
м. Вінниця

Служба взаємодопомоги

Допоможіть

Майже півроку я не можу стати на ноги. Дуже болять п'яти. Розпухли ноги по кісточки, а інколи наче тягне донизу.

Я зверталась до лікарів, сказали — відкладення солей. Приписали робити масаж, компреси з горілки. Але нічого не допомогло. Тоді приписали уколи, але я не хочу їх робити, бо від них багато побічних явищ.

Може хтось порадить що-небудь з народної медицини?

Допоможіть, будь ласка.

Наталія Михайлівна Ковалева,
Сумська обл., м. Глухів,
завулок Кооперативний, 4/1

Шановні читачі! Минуло більше 5 років, як захворіла моя донька. Діагноз — сколіоз 3 ст. (викривлення хребта). Хвороба прогресує, а робити операцію не наважуємось.

Можливо, комусь відомі народні цілителі, що допоможуть подолати недугу, відгукніться! Дуже вас прошу.

Наша адреса: м. Київ-28, вул. Мала Китаївська, 7, кв. 52, тел. 264-37-11.

Слюсаренко

Хочу придбати

...саджанці гумі, тайбері, японських перепілок.

О. Ю. Старикова,
258230, Черкаська обл.,
м. Чигирин,
вул. Кірова, 82

...саджанці чорноплідної малини сорту Блек Гранд, ірги круглолистої, гумі, кизилу сортів Лук'янівський, Видубецький та Сирецький.

Еміль Григорович Діжур,
253090, Київ,
вул. Празька, буд. 6, кв. 68, тел. (044) 559-45-62

Знайомство

Мені 36 років. Родом з Херсонської області. Зріст 180 см. Очі карі, волосся чорне. Маю свій будинок із садом і все необхідне для нормального життя. За характером спокійний, навіть занадто, трохи сором'язливий. Без шкідливих звичок, одруженим не був.

Тож дуже хотів би дочекатися від тебе, Незнайомко, щирого листа. Вірю, що Ти десь є і відгукнешся на мій поклик.

Очікую, що мені напише жінка, котра, як і я, стомилися від самотності і мріє про сімейний затишок, що зможе в майбутньому стати моєю дружиною. Не біда, якщо у неї є діти. Відповім на щирого листа з фотознімком, який гарантую повернути.

Василь.

Проти хвороб — без отрути

Останнім часом огірки дуже уражуються хворобою — пероноспорозом, або несправжньою борошнистою росою. А обробляти їхні посіви проти цієї хвороби хімічними препаратами (бо інших поки що немає) незручно, оскільки врожай плодів потрібно збирати часто, а після застосування отрутохімікатів не можна вживати овочів впродовж 15—20 днів. Крім того, деякі препарати гостродефіцитні, та й не завжди надійно захищають рослини.

Існують сорти огірків, частково стійкі проти борошнистої роси. Це переважна більшість сортів далекосхідної селекції — Далекосхідний 27, Каскад, Стимул, Далекосхідний 6, Владивостоцький 155, Авангард. Серед сортів української селекції майже не пошкоджується пероноспорозом Конкурент. Це ранній, високоврожайний посухостійкий сорт, який плодоносить до морозів, смачний, придатний для засолювання і консервування. Його можна сіяти на одній площі влітку вдруге, і плоди встигають вирости до морозів. Стійкі до несправжньої борошнистої роси сорти та гібриди Молдавського НДІ овочівництва: Мірабела, Фаворит, Антракт, Вернісаж, Контакт, Епілог. Їх рекомендують вирощувати у весняних та літніх посівах, у плівкових теплицях та у відкритому грунті.

Є сорти й гібриди, які не тільки стійкі до ураження несправжньою борошнистою росою, але й ні за яких погодних умов не бувають гіркими і мають високі засолювальні та смакові якості. Це сорти НДІ овочевого господарства (м. Митищі Московської області) — Топольок, МОВІР 1 тощо.

Названі сорти можна вирощувати без застосування хімічних засобів захисту, замінивши позакореневим підживленням (обприскуванням листя) однопроцентним розчином карбаміду з мікродобривами. Щоб підготувати такий розчин, потрібно у 10 л води розчинити дві столові ложки карбаміду, додати по 2 г борної кислоти та мідного купоросу, 3—4 г марганцівки. Такого розчину вистачає на п'ять соток площі. Перший раз обробляють рослини після появи ознак захворювання несправжньою борошнистою росою, а потім ще двічі, з інтервалом 8—10 днів. З метою профілактики позакореневе підживлення можна починати після появи на рослинах трьох-чотирьох справжніх листочків.

Висівати краще насіння дво-трирічного строку зберігання, оскільки свіже дає багато пустоцвіту. Щоб мати добрий урожай огірків, потрібно насіння прогріти протягом 4—6 годин при температурі 50°C або 1—2 місяці тримати при температурі 35°C, підвісивши його біля печі чи батареї. Перед сівбою необхідно обов'язково знезаразити насіння розчином марганцівки (1 г на 0,5 л води). Тримати в розчині 15—20 хв, після чого добре промити чистою холодною водою. Після цього потрібно насіння замочити на ніч у такому розчині: 1 чайна ложка нітрофоски або просіяного деревного попелу чи по чайній ложці рідкого коров'яку та попелу. Насіння обов'язково повинно бути у мішечках з тканини. Після замочування його промивають холодною водою.

Сіяти огірки потрібно на удобрених перегноєм-сипцем площах, попередники — картопля, помідори, коренеплоди чи бобові. Не слід сіяти огірки по огірках, які хворіли борошнистою росою, протягом трьох років. Під час росту огірків їх потрібно тимчасово накривати плівкою, захищати від кислотних дощів та зайвої вологи, яка сприяє розвитку грибкових захворювань.

Листя й плоди огірків часто пошкоджує вірусна хвороба — оливкова плямистість. Характерна ознака цієї хвороби — поява на плодах виразок, з яких витікає слиз; огірки стають викривленими, гіркими, набагато знижується урожайність. Інколи посіви гинуть. Хворі рослини потрібно негайно вирвати й винести з площі, щоб не дати можливості вірусу поширитися. З метою профілактики обприскати усі рослини розчином такого складу: 1 л молока на 9 л води, додати 1% крапель йодної настойки. Обприскувати 2—3 рази за сезон з часу появи хвороби. Обприскування робити після спадання роси в тиху безвітряну погоду, або надвечір.

Запорука високого врожаю смачних огірків — доброякісне насіння та відповідна підготовка до сівби. Щоб плоди огірків були ніжними і дуже смачними, потрібно перед висівом замочити насіння у свіжому молоці на 1—2 дні або у медовій воді (розчин меду у воді). Дуже важливо правильно відібрати насінники-жовтяки. Плоди огірків за своєю формою діляться на два типи: чоловічий і жіночий. Як їх розпізнати? Плоди з трьома ребрами на поверхні огірка — чоловічі, а з чотирма — жіночі. На насіння потрібно залишати жовтяки жіночого типу, вони дають більший урожай, а з насіння жовтяків чоловічого типу виростає більше пустоцвітів.

Щоб огірки не були гіркими, насіння вибирають тільки з передньої частини плоду, яка становить дві третини його довжини.

А. І. Опанасюк,
агроном-пенсіонер

Пропоную

...насіння кращих сортів помідорів, огірків, солодкого перцю, цукіні, дайкону, спаржевої квасолі, баклажанів, картоплі, гладіолусів, редьки, редиски, саджанці суниці Женева, Гігантелла Максим та інші культури.

Віктор Васильович Гудзенко,
273200, Одеська обл., м. Балта, вул. Московська, 40

...садивний матеріал тюльпанів Скарборо, Біг Чіф, Оксфорд Еліта, Бургунді Лейс, Ленін'с Меморіал.

Віктор Іванович Мальцев,
252146, Київ, вул. Героїв Космосу, 19-а, кв. 54

...високоякісне насіння помідорів (100 сортів), у тому числі: Кардинал, Раннє диво, Тетяна, Ісідзуні, Аполлон, Помідори для всіх, Лагідний, Космічний, Лінивець, Жираф та інші, а також огірків, кабачків: Спагеті, Зелена борода, Аеронавт; шпинату Утеуша, амаранту, набору айстр, дайкону та інших овочевих культур.

Дмитро Данилович Кость,
м. Тернопіль, вул. Д. Галицького, 14, кв. 13

...приймаю заявки на свіжозібране насіння ірги, скорцонери, багатоярусної цибулі, цибулі-батуну для літнього висіву, барбарису, бузини тощо для осіннього.

В. П. Ярмольчук,
265 960, Рівненська обл., смт Рафалівка, вул. Франка, 3

...саджанці яблунь і груш на карликових і напівкарликових підщепах, у тому числі імунні до парші: Редфрі, Прима, Пріам, Флоріна, Ліберті та інші. Вкладайте підписаний конверт.

Вячеслав Єгорович Самойленко,
343740, Донецька обл., м. Торез-9, вул. Крилова, 11

...насіння помідорів (200 сортів): комбітомат, Жираф, Лонг Кіпер, Сніжні, Зелені, Боян, Лагідний; огірків (20): Миг, Фенікс 640, Каскад, Криниця; амаранту, чумизи, цукрової тростини, чорнокореня та багато іншого. Садивного матеріалу: Гігантелла, Лорд, Машенька, Богота, землуніки: Раїса, Пенелопа; малини: жовтої, Сенатор, Міраж, Вереснева. При вкладеному конверті відповідь гарантую.

Б. Р. Пакус,
285070, Івано-Франківська обл., Тлумацький р-н, с. Локітка

БАКЛАЖАНИ МОЖНА ЗАХИСТИТИ

В одному з номерів журналу пролунав відчайдушний заклик читача до всіх — допоможіть вирощувати баклажани і захищати їх від колорадських жуків. Відповідь могла б бути простою, з переліком отрутохімікатів, якби то була звичайна в усіх відношеннях культура. Але це не так.

Насамперед ця рослина надзвичайно корисна для людини. Останнім часом вчені відкрили дивовижні захисні якості баклажанів: протиракова дія, вплив на залози внутрішньої секреції, виведення радіонуклідів, а також регулювання кислотно-лужного балансу. Тільки за це «синенькі» заслуговують на підвищену увагу, не кажучи вже про те, що вони дуже смачні і мають широкий спектр застосування.

Щоб виростити добрий урожай, треба хоч трохи знати основи агротехніки баклажанів. Як культурну рослину їх у Південній Азії вирощують більше п'яти тисячоліть. Мандруючи з Індії через країни Аравійської затоки і Близького Сходу, вони потрапили до південної Європи, а вже потім до України та Росії.

Спеціалісти налічують п'ять підвидів баклажанів, але нас найбільше цікавить західноазіатський. Це теплолюбна рослина, яка дуже реагує на зміну температури повітря в той чи інший бік. Оптимальні умови — середньодобова температура повітря вище 20°тепла і добре зволожений грунт. Якщо нічні та денні температури повітря знижуються до 18° тепла, рослина призупиняє ріст, а нижче 15—12° — починає хворіти. Нестача вологи в грунті призводить також до зупинки розвитку, а якщо це трапляється під час цвітіння, осипається цвіт чи зав'язь або плоди припиняють набирати масу і швидко старіють.

І ще одна особливість: баклажани, як і картопля та помідори, належать до родини пасльонових, а тому дуже уражуються колорадським жуком, особливо личинками. За сприятливих для них умов жуки здатні знищити молоді насадження за 3—4 доби. У великих господарствах, де здійснюється постійний догляд і є відповідні засоби захисту, вирощувати цю культуру дещо простіше. А от аматорам-дачникам, які не можуть постійно доглядати за грядкою, іноді доводиться, приїхавши через тиждень після садіння розсади, лише «милуватись» цурпалками, що залишилися після нападу жуків.

Мій досвід дає право рекомендувати три способи боротьби з шкідниками: два активних і один пасивний. Я випробував їх протягом багатьох років. Один з активних методів — обробка рослин хімічними або біологічними засобами. Можна використати такі препарати, як децис, арріво, кварк, фоксим, карбофос та багато інших отрутохімікатів, які бувають у торговельній мережі. При цьому треба суворо дотримуватися рекомендацій щодо їхнього використання. Дуже важливо застосовувати отрутохімікати чи біологічні засоби саме тоді, коли масово з'являються личинки комах, а це потребує підвищеної уваги, щоб не прогаяти необхідний момент. Крім того, частину отрути ви самі з'їсте, коли справа дійде до споживання синеньких. Небездоганне й використання бітоксибациліну, у нього свої недоліки, насамперед суворе додержання строків обробки: відхилення в той чи інший бік не дасть бажаного результату.

Другий (пасивний) метод передбачає укривання рослин вентиляційною сіткою на спеціальному каркасі. Розміри укриття не буду наводити, оскільки це залежить від фінансових можливостей, лише зауважу що треба забезпечити необхідний простір для розвитку рослин. Однією з важливих особливостей цього способу є те, що в захисних наметах створюється мікроклімат, який напрочуд благотворно впливає на рослини: вони формують рясну вегетативну масу, гарні плоди, врожайність вища порівняно з рослинами у відкритому грунті. Але все це коштує дуже дорого.

Третій спосіб — постійне мульчування рослин свіжими бур'янами. Не дивуйтеся, краще спробуйте і переконаєтеся у бездоганності цього методу. Дійшов до такого висновку випадково, коли висадив у жарку погоду розсаду і для захисту рослин від спеки вкрив їх бур'янами. Через тиждень мої баклажани не тільки не загинули, а, навпаки, виглядали із зів'ялих бур'янів дуже симпатично. Потім я спеціально після розпушування грунту знову вкрив розсаду свіжими бур'янами. Практично протягом усього літа мої синенькі були під захистом мульчі.

Починати укривання рослин треба з першого дня висаджування їх у відкритий грунт, добре поливши і засипавши бур'янами. Хай вас не лякає, що розсади не буде видно, через день-два бур'яни зів'януть і з-поміж них зеленітимуть баклажани. І щоразу, коли їх доглядатимете, підсипайте свіжі бур'яни та добре поливайте. На мою думку, суть цього методу в тому, що гинуча рослина змінює спектр випромінювання, на який реагує комаха, а ще й виділяє продукти розпаду, що теж відлякує шкідників. Так треба робити протягом усього літа. Крім того, вздовж рядка баклажанів з обох боків потрібно мати добре зволожений грунт, який теж заважає переміщенню шкідників, що бігають по землі.

Надійно захищає баклажани і куліса з перцю у два або більше рядів. Жуки чомусь не полюбляють цю рослину, особливо коли під нею добре зволожений грунт. Мандруючі по грядках шкідники, зустрічаючи мокру поверхню, змінюють напрям руху і не завдають шкоди синеньким.

М. Я. Калиниченко,
340014, Донецьк, пр. Дзержинського, 55, кв. 100

...саджанці цінної лікарської рослини елеутерокока колючого, форзиції садової, насіння амаранту аргентинського. Вкладайте підписаний конверт.

Михайло Станіславович Гуменний,
281605, Хмельницька обл.,
Ярмолинецький р-н, с. Пасічна

...методику вирощування до 1 тонни картоплі або огірків з 1 сотки. Унікальну брошуру: 10 перевірених способів, за допомогою яких Ви отримаєте прибуток близько 50 млн. крб. з 2 соток. Висилаю післяплатою. Ціни помірні. Заадресований конверт, замовлення.

Олександр Іванович,
Полтавська обл., м. Гребінка, а/с 2 «Лекс»

...креслення-схема нескладного, дуже практичного інкубатора. Технологія виготовлення високоякісного цукрового сиропу для приготування варення, кондитерських виробів, спирту. Вирощування цукрових буряків. Технологія догляду за картоплею на невеликих ділянках із максимальною віддачею (1,5 тонни із сотки). Заявку та заадресований конверт обов'язково.

257000, Черкаси, а/с 321

Хочу придбати

...невелику кількість насіння суниці Світхарт.

Є. І. Смислов,
327039, Миколаїв, 2, Госпітальна, 11-а

...ківі, гумі, фундук.

Олексій Леонідович Сичок,
275702, Чернівецька обл., Путильський р-н,
с. Підзахаричі

...саджанці йошти, насіння анісу, квасолі Вігна, гербери, майоранека.

Роман Дмитрович Мірош,
285319, Івано-Франківська обл.,
м. Снятин-1, вул. Широка, 119

...цибулини тюльпанів для вигонки, дітки тюльпанів промислових вигоночних сортів.

Віктор Іванович Мальцев,
252146, Київ, вул. Героїв Космосу, 19-а, кв. 54

ВИРОЩУВАННЯ ДОЩОВИХ ЧЕРВ'ЯКІВ

Вирощування дощових черв'яків, в тому числі й каліфорнійських (вермикультивування),— справа важлива й перспективна. У вермикультурі застосовують не тільки червоних каліфорнійських (ЧКЧ), але і гнойових черв'яків виду ейзенія фетіда та інших, які поширені на території України. Їх можна виявити й зібрати з боків купи гною великої рогатої худоби, на перегнилих відходах овочів, фруктів.

Вермикультивування дає змогу переробити різні види органічних відходів у високоякісне екологічно чисте добриво — біогумус. Крім цього, завдяки плодючості черв'яків, можна нарощувати їхню біомасу для використання як кормових добавок до раціону сільськогосподарських тварин та птиці. Останнім часом лікарі зацікавилися біомасою черв'яків як сировиною для виготовлення ліків.

В Українському НДЦ «Біогумус» (м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 46) розроблені та впроваджуються в практику технології вирощування різних видів дощових черв'яків на різноманітних органічних відходах з метою одержання біогумусу, який забезпечує значний приріст урожаю і підвищує якість продукції.

Як же вирощувати дощових черв'яків? Насамперед для цього потрібний запас різних органічних відходів (гній, курячий послід, солома, тирса, опале листя, бур'яни, гілки дерев і кущів, відходи переробної промисловості, овочесховищ тощо). Правильно приготувати раціон для черв'яків вдається за таких умов: pH компосту — 6—7,5, вологість — 70—80%; температура — 15—22°С; він повинен бути добре розпушений (подрібнений), що забезпечить належну аерацію.

Ось один з рецептів приготування компосту для черв'яків: безпідстилковий гній великої рогатої худоби + солома + гнилі овочі в об'ємних співвідношеннях 3:1:1. Другий варіант: курячий послід + тирса + бур'яни + грунт у співвідношенні 4:1:1:0,5. В обох випадках суміші ретельно перемішують, закладають у бурти завширшки 1,5 м, заввишки 20—25 см, а довжина довільна.

Зрештою, той, хто займається вермикультивуванням, зможе й сам орієнтуватися в своїй практичній роботі, як готувати компости. Однак слід засвоїти один з основних принципів: у компості повинно бути від 20 до 40% (від повного об'єму) відходів тваринництва (гній, послід) або гнилих решток овочів, фруктів тощо, тобто органічних відходів, у яких бурхливо розмножуються мікроорганізми. Ці рештки — розсадник бактерій, що поліпшують процеси компостування. Потім їх поливають водою, можна й рідким гноєм, але слід дотримуватися оптимальних умов, описаних вище.

Якщо гній свіжий, мікробіологічні процеси можуть протікати дуже інтенсивно і температура в компості підвищиться до 70—80°С, при якій черв'яки гинуть. В такому випадку компост частіше перемішують. Реакцію середовища (pH) заміряють індикаторним папером, температуру — грунтовим термометром. Вологість визначають таким чином: беруть компост на долоню і злегка стискають у кулаці. Якщо не проступає рідина крізь пальці, в компості недостатньо вологи, якщо ж вона стікає цівками — вологи надміру.

Після того, як у компості умови середовища стануть оптимальними, здійснюють пробне заселення черв'яків. У ящик або в іншу ємкість набирають трохи приготовленого компосту і вносять туди 50 особин черв'яків. Якщо через 24—30 годин всі вони живі й рухливі, можна весь компост заселяти ними з розрахунку 20—25 тис. особин на 2 квадратних метри поверхні приготовленого компосту в бурті. Якщо ж 10% черв'яків загинуло, необхідно виявити причину і усунути її. Можливо, це підвищена кислотність або лужність. У першому випадку слід додати трохи вапняку, в другому — овочевих відходів або трав'яних решток (бур'яну). Перевірити температурний і водний режим. Надлишок білкових речовин (понад 25%) спричинює гниття з виділеннями сірководню або аміаку, які шкодять черв'якам. У цьому випадку додають 0,2—0,3 об'ємні частини грунту або глини.

Через 10—14 днів потрібно додати до вермикультури свіжу порцію компосту і розкидати його по всій поверхні бурта з черв'яками шаром 10—15 см. В суху погоду частіше поливають водою, накривають гілками, соломою, очеретом, щоб менше випаровувалася волога, а в дощову не поливають, а накривають соломою, травою, очеретом так, щоб вода стікала по боках бурта.

Вермикультивування, як правило, розпочинають навесні (квітень), а через 2—3 місяці вперше вибирають черв'яків, які масово розмножилися. Вибірку роблять так: черв'якам не дають корму 2—3 дні, щоб вони трохи зголодніли; потім наносять на поверхню бурта шар компосту 8—10 см, а через 24 години цей же шар знімають (у нього заходить значна кількість черв'яків — до 70%). Залишаються молоді та кокони. Вибірку можна повторити ще раз (10—15%). Повністю вибрати черв'яків з компосту таким способом не вдається — 4—5% їх залишиться в переробленому компості, який вже називається біогумусом.

Вибраних черв'яків переносять на нові бурти з компостом або використовують для годівлі тварин і птиці.

Біогумус застосовують при вирощуванні овочевих культур у теплиці. Так, приріст урожаю огірків і помідорів на наших дослідних тепличних ділянках становив відповідно 30—35% і 30—42%. Перед висаджуванням розсади вносять 200—300 г біогумусу.

Нашими дослідженнями встановлено, що оптимальна доза біогумусу при вирощуванні картоплі сорту Санте на дерново-підзолистих грунтах Прикарпаття — 6 т/га, а на чорноземах — 2 т/га. Приріст урожаю — 29—45%, значно підвищився і вміст крохмалю в бульбах. При вирощуванні садових суниць врожайність збільшується на 50—60 %.

Давно відома значна роль дощових черв'яків у процесі грунтоутворення, підвищенні родючості земель. За кількістю черв'яків у грунті наші предки в недалекому минулому визначали родючість землі. Зменшення кількості хімічних речовин, які вносять на присадибні та дачні ділянки, сприятиме збільшенню на них кількості цих дивовижних істот та гумусу.

Отже, зберіть різні органічні відходи, що забруднюють і засмічують ваше подвір'я, земельну ділянку, сад. Приготуйте компост і «запросіть» черв'яків поліпшити екологію вашого господарства, а стіл поповнити біологічно повноцінною продукцією.

В. О. Слободян,
кандидат біологічних наук,
заступник директора по науці
УкрНДЦ «Біогумус»

Пропоную

...обмін плодово-ягідними сортами. Прошу перелічити, що бажаєте придбати, що пропонуєте.

327017, м. Миколаїв, а/с 247

...60 сортів гладіолусів і дітки різних забарвлень. Часник озимий, часник ярий, нестрілкуючий. Заадресований конверт обов'язково.

Павло Єгорович Кривенко,
348020, м. Луганськ, вул. Боженка, 104

...тюльпани сортів Ерік Хофсью, Гордон Купер (цибулини, дітки). Для відповіді надсилайте заадресований конверт.

Олександр Павлович Михайленко,
256311, Київська обл., Бориспільський р-н,
с. Щасливе, вул. Фестивальна, 2, кв. 17

Перець фіолетовий

Серед рідкісних і цінних рослин, які я вирощую (боби, селера, фізаліс, чина, чуфа тощо), особливу увагу привертає перець фіолетовий. У моїй колекції два сорти. Перший — розгалужений кущик до 50 см заввишки, з біло-фіолетовими квітами та піднятими догори поодинокими або зібраними у невеликі грона плодами. Рослини другого сорту трохи нижчі, з двома-трьома відгалуженнями від головного стебла. Плоди розташовані правильно — вниз. Вони набагато більші, ніж у першого сорту, але порівняно невеликі, якщо порівняти їх, наприклад, із солодким червоним перцем.

Обидва сорти фіолетового перцю мають гіркі (пряні) плоди. Вирощують їх як на городі, так і в кімнаті. Вони дуже декоративні у період цвітіння та під час достигання плодів.

Агротехніка приблизно така сама, як і звичайного гіркого. Для вирощування на городі насіння сіють у лютому — на початку березня. На постійне місце розсаду висаджують у травні. Рослини погано переносять пересаджування, тому їх краще вирощувати в горщечках і стаканчиках. Висаджувати на постійне місце слід на таку ж глибину, яка була під час вирощування. Врахуйте, що рослини перцю не переносять свіжого гною та хлору. Садити їх потрібно на сонячній частині ділянки. Подальше вирощування — це вчасні поливи і підживлення добривами.

Для вирощування в кімнаті беруть ринви або глечики висотою 15—20 см, наповнюють піском, поживною землею і перегноєм у співвідношенні 2:6:2 і висівають насіння. Рослини обов'язково повинні знаходитися на підвіконні південної частини квартири.

Отже, заводьте фіолетовий перець — поживну і декоративну рослину!

О. В. Грогуль,
287020, Вінницька обл.,
м. Козятин,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27

Читачі радять, пропонують, запитують

Знайомий незнайомець

З цікавістю прочитала в № 11 «ДСГ» за 1994 рік статтю «Чим корисні буряки». Таку детальну інформацію про них зустріла вперше. Раніше ніколи не готувала страви з сирого буряка, а під Новий рік приготувала буряки по-корейському, всім дуже сподобалося.

Ще торік хотіла написати замітку про сорт буряка, який мене порадував і здивував, але не наважилася, до того ж не знаю його назви.

На своїй ділянці я вирощую переважно темно-червоний буряк сорту Бордо 237, а тепер і цей, який дістався мені з німецької гуманітарної допомоги. Хочу одразу зауважити, що я не прихильник сортів зарубіжної селекції, оскільки вважаю, що наші кліматичні умови значно відрізняються від умов західних країн. Тому часто бувають розчарування, але інколи результати радують і дивують.

Навесні, коли повітря прогрілося до +15—16°, насіння замочила на добу в теплій воді, а потім переклала у вологу тканину на проростання. Коли воно проклюнулося, я висіяла на грядку. Посівного матеріалу було дуже мало, тому розклала насінини на відстані 10—15 см. Глибина борозенки 2—2,5 см, відстань між рядками 25—30 см. З кожної насінини виросло по 3—4 паростки. Рекомендують зразу ж прорідити рослини, але я залишила всі, аж поки у кожної не з'явився 5—6-й листочок. Тільки після цього прорвала, залишивши в гнізді по одній рослині. У вирваних обрізала листочки, залишивши тільки нижні частини стебла, вкоротила на дві третини корінці й розсадила на ділянці після ранньої картоплі. Добре залила водою. Робила все це увечері. Всі рослини прижилися.

Коли почали формуватися коренеплоди, мене здивувало те, що вони ніяк не хотіли сидіти в землі. Три рази полола й підгортала, а вони все вилазили нагору. І так до кінця вегетації: дві третини коренеплодів залишалися над землею. Цікаво й те, що та частина, яка була в землі, місцями виявилася ураженою шкідниками, а верхня — ціла. Здивувала й форма буряка — циліндрична, як у редьки Дайкон. Майже всі буряки були однакових розмірів: 35—40 см у довжину і 6—8 см у діаметрі. Цих розмірів вони набули до серпня і аж до викопування в жовтні не росли. Тому їх можна сіяти для зимового зберігання й наприкінці травня.

Коренеплоди яскраво-червоного кольору, варяться значно швидше, ніж шаровидні, бо відстань до середини невелика і скрізь однакова. Шкірка у звареного буряка легко відокремлюється. Зручні вони і для нарізування соломкою на борщ, бо пластинки однакових розмірів. Ось такий цікавий знайомий усім буряк.

Виростити насіння дуже просто: треба навесні посадити коренеплід (детальніше про це вже писали в «ДСГ»).

Можливо, в когось теж є цікавий сорт буряка, і він розповість на сторінках журналу про знайомого незнайомця.

Н. А. Буря
334 900, Крим,
м. Красноперекопськ, а/с 144

Пропоную

...насіння помідорів: Де Барао, Яблунька Росії, виноградні, рожеві, жовті, Ракета, Титан, Факел. Огірків: Фенікс, Роднічок, Парад, Береговий, Харківський, Далекосхідні, Бета-Альфа, Конкурент. Капусти: Амагер, брюссельська, червоноголова, цвітна. Фізаліс, перець солодкий. Надсилайте заадресований конверт.

Н. О. Марченко,
315600, Полтавська обл., м. Миргород,
пров. Червоноармійський, 5

...обмін саджанців надврожайної малини Кічіна (Абориген) на аралії, заманиху, елеутерокок, йошту, актинідії та інші рідкісні культури.

327015, Миколаїв, а/с 91

...продаю бджіл і бджоломаток.

А. Ткаченко,
тел. у Києві 413-76-87

Щоб забезпечити великоплідність ягід, коли вони достатньо підростуть, роблю проріджування, обриваючи їх через одну.

В кінці червня — на початку липня вирізую всі цьогорічні бічні пагони, залишаючи по 5 листків на кожному. Це відкриває кущі сонячному світлу і є одним із заходів боротьби з попелицею, яка з'являється на кінчиках пагонів. Провідники не обрізую.

У сформованого куща у наступні роки щовесни провідники вкорочую наполовину, а бічні гілки, котрі обрізував минулого року,— на другу бруньку. Вирізую також усі хворі, сухі гілки та ті, що загущують центр куща.

Обрізуючи агрус, слід пам'ятати, що він плодоносить на гілках старшого віку в основі бічних приростів минулого року. Тому його вирощують з постійними скелетними гілками у формі куща з відкритим центром.

Грунт під кущами бажано замульчувати 5-сантиметровим шаром перепрілого гною, компосту чи торфу. За спекотної погоди агрус поливаю, підживлюю щорічно комплексним мінеральним добривом, до якого додаю сірчанокислий калій.

Ходімте в сад

І ще раз про агрус

З літератури знаємо, що батьківщиною агрусу є Канада. Тут він у дикому вигляді росте майже до Полярного кола. Тож не дивно, що його ще називають північним виноградом.

У нас агрус почали вирощувати з XI століття. До грунтів він не дуже вибагливий, але найкраще росте на родючому, злегка підкисленому, добре дренованому середньому суглинку. Дуже хворіє за нестачі калію. Непогано переносить часткове затінення, але краще почувається при повному сонячному освітленні.

Садіння агрусу

Висаджую агрус восени або ранньою весною. З осені грунт на ділянці очищаю від багаторічних бур'янів, вношу комплексне мінеральне добриво та сірчанокислий калій (по 15 г на 1 м^2). Перед садінням копаю ямки такого розміру, аби вільно розмістились розправлені корені. Висаджую кущ так, щоб над поверхнею грунту залишалось 10—15 см штамбика. Кожну скелетну гілку вкорочую на бруньку, спрямовану до середини куща і вгору. Усі прикореневі пагони і гілки на нижній частині штамбика вирізую.

Формування куща

На другий рік рано навесні пагони подовження вкорочую наполовину, вибираю необхідні гілки для формування додаткових скелетних гілочок і теж їх вкорочую наполовину. Прикореневі і низько ростучі гілки вирізую.

На третій рік на початку весни наполовину вкорочую пагони подовження на бруньку, обернену в потрібному напрямку. Також вирізую гілочки, що загущують центр. Зайві гілки вкорочую, зберігаючи 5 см молодого приросту.

Захист від хвороб

Дуже шкодить агрусовим кущам американська борошниста роса (сферотека). З'явилась хвороба на початку XX сторіччя і швидко поширилась, через неї різко скоротились насадження агрусу.

Розпочинається хвороба з появи білого борошнистого нальоту на молодих листках і верхівках пагонів та на молодих ягодах. Поступово наліт на ягодах і верхівках пагонів стає коричневим, повстистим. Хворі ягоди погано розвиваються, а за сильного ураження можуть зовсім засохнути і пообпадати. Уражені листки теж обпадають, а верхівки пагонів засихають і викривлюються.

Випробував я багато способів боротьби з цією хворобою. Наголошу зразу, що це дуже копітка справа. Перед розпусканням бруньок обприскував кущі нітрафеном (200 г на відро води) або залізним чи мідним купоросом (відповідно 300 г та 50—100 г на 10 л води). Після цвітіння обробляв кальцинованою содою з милом (50 г соди та 40 г мила на 10 л води) та повторював таке обприскування ще 3—4 рази через кожних 8—10 днів залежно від погоди.

У другій половині літа, коли підростали нульові пагони, вирізував їх, бо верхівки пагонів чорніють. Це і є сферотека, яка й зимує на них.

Ефективним є також обприскування кущів настоєм перепрілого гною. Одну частину коров'ячого гною заливаю трьома частинами води і настоюю три доби. Потім настій розбавляю водою у співвідношенні 1:3, проціджую і обприскую.

Непогані результати дає також обприскування агрусу настоєм попелу. Піввідра попелу розбавляю двома відрами води, кип'ячу 1 год, охолоджую, проціджую, додаю 40 г мила і використовую.

Все це я робив, коли вирощував не стійкі до сферотеки сорти: Зелений пляшковий, Донецький великоплідний та ін.

На щастя, зараз селекціонери вже створили сорти агрусу, стійкі до американської борошнистої роси. Є

кілька таких кущів і в мене (на жаль, не знаю назви сортів). Догляд за ними значно спрощується.

Крім сферотеки, агрус може уражуватись й іншими хворобами, зокрема антракнозом, септоріозом тощо. Проти них у березні кущі ошпарюю окропом і більше нічого не застосовую.

Вирощування саджанців

Розмножують агрус насінням і вегетативно — горизонтальними відсадками, укоріненими зеленими або здерев'янілими живцями.

Розмноження насінням. Вибравши насіння із стиглих плодів, його слід відразу змішати з вологим піском і закласти на стратифікацію у погріб в ящиках. На зиму ящики закопують у ями глибиною 40—50 см і засипають зверху 20-сантиметровим шаром грунту.

Рано навесні насіння з ящиків висівають у парники, притрушуючи зверху тонким шаром перегною або торфу.

Коли насіння зійде і рослини матимуть 2—3 справжніх листочки, їх пікірують на грядки. Протягом літа виполюють бур'яни, грунт поливають і розпушують. На осінь саджанці будуть придатні для висаджування на постійне місце.

Вирощування відсадків. Навесні перед пригинанням гілок усі прикореневі однорічні пагони і приріст на багаторічних гілках вкорочую на 1/5 їхньої довжини. Роблю це для того, щоб утворилися сильні бічні пагони з пробуджених бруньок.

Грунт навколо куща розпушую. Від куща радіально копаю канавки глибиною 10—12 см, укладаю в них пагони, які пришпилюю дерев'яними гачками. Найкраще укорінювати 1—3-річні гілки.

Для швидкого проростання бруньок пагони тимчасово залишаю відкритими. Коли молоді пагони досягнуть висоти 12—15 см, обгортаю їх вологим грунтом. Через 15—20 днів підгортання повторюю.

Восени пригнуті стебла відокремлюю від маточного куща, викопую і розрізую на укорінені відсадки. У кожного саджанця-відсадка верхівку з листям на висоті 25—30 см відрізую, а листки в нижній частині обриваю. Після садіння на постійне місце саджанець обрізую, залишаючи на поверхні грунту 2—3 бруньки.

Укорінення зелених живців. У червні—липні нарізую верхівки приростів довжиною 5—6 см, зв'язую у пучки і занурюю нижніми кінцями (на 2 см) на 8—10 годин у розчин гетероауксину або іншого стимулятора. Після цього висаджую у грунтову суміш, яка складається з торфу і піску у співвідношенні 1:1, на глибину 1,5—2 см за схемою 6—8 × 8—12 см. Парничок накриваю плівкою. Щоб підвищити вологість, висаджені живці 5—6 разів на день обприскую водою. У спекотні дні парничок притінюю і провітрюю.

Укорінення здерев'янілих живців. Європейські сорти не живцюються. У такий спосіб можна розмножувати американо-європейські гібриди і сорти.

Нарізані з осені живці довжиною 15—18 см зв'язую у пучки і тримаю у погребі для кільчування, заглибивши нижніми кінцями у вологий пісок на кілька сантиметрів. Після появи зачатків корінців живці дістаю, перешаровую вологою тирсою і тримаю під снігом до весни. Навесні висаджую у парник так, щоб верхня брунька була на рівні грунту.

В. В. Беспалов,
315 502, Полтавська обл. , м. Лубни,
вул. Ворошилова, 25/37, кв. 1

СЛИВА

В любительському садівництві слива займає вагоме місце. Вона рано вступає в плодоношення, проста у вирощуванні, високоврожайна, багата на біоактивні речовини.

У плодових насадженнях України слива — на третьому місці після яблуні і груші, в Білорусії і Польщі — на другому, а в Югославії 15—18 років тому сливових дерев було у вісім разів більше, ніж яблуні. Слива поширена практично скрізь, займаючи значну частину (від 15 до 30—40%) у валовому виробництві фруктів, відіграючи вагоме значення в харчуванні людини. Тож недаремно вона була відома ще стародавнім грекам, римлянам, слов'янам.

Сорти сливи ділять на помологічні групи: угорки, ренклоди, мірабелі. Найціннішими є угорки і ренклоди, мірабелі мають менше значення у виробництві.

Царство угорки — балканські країни. Там продукція цих слив переважає продукцію яблук. А такі напої, як слив'янка, сливовиця, здавна славляться в цих країнах. Багатством угорок відоме Закарпаття та інші західні області й окремі райони України. Одна з найкращих і оригінальних угорок — Опішнянська — походженням із села Опішня Полтавської області. Це свідчить про ареал поширення угорок. Цікава Опішнянка і тим, що це один із найстаріших сортів (був відомий ще в XII столітті). Він зберіг свої властивості завдяки розмноженню кореневими паростками. Ця слива має високу морозостійкість, а щеплена на аличі ще й посухостійка. Плоди угорок багаті на вміст цукрів, тому досить добрі для сушіння. Високо цінуються і як десертні плоди, придатні для всіх видів переробки.

Останнім часом все більше зберігають угорки домашні в цукрі. Для цього зібрані плоди миють, викладають шарами у велику емальовану каструлю (а ще краще — в бочечку), пересипають цукром (шарами 2—3 см) і кладуть добрий гніт, щоб після появи соку сливи знаходились під ним. Через місяць-півтора продукт готовий: слива не втрачає смаку свіжого плоду.

Деякі садівники удосконалили цей спосіб консервування. Помивши плоди, спочатку їх поміщають в домашню піч або в духовку, підсушують при температурі 60—70°, а потім пересипають цукром, як описано вище. Кладуть кружок, а на нього гніт. Через кілька днів плоди опиняються у власному соку, а ще через 1—1,5 місяця — готові до споживання. Мають смак свіжої сливи, зберігаються до нового врожаю. Не пропадає і сироп: він не втрачає поживних властивостей, дуже смачний, використовується як у чистому вигляді, так і з мінеральною водою.

Дуже добре плоди угорки домашньої зберігаються і в свіжому вигляді. Для цього їх поміщають в поліетиленові мішечки, зав'язують або заклеюють гарячою праскою, кладуть у холодний погріб, підвал, а ще краще — в холодильник і використовують в міру потреби.

Не менш цінна помологічна група сливи домашньої, особливо як десертний продукт — ренклоди.

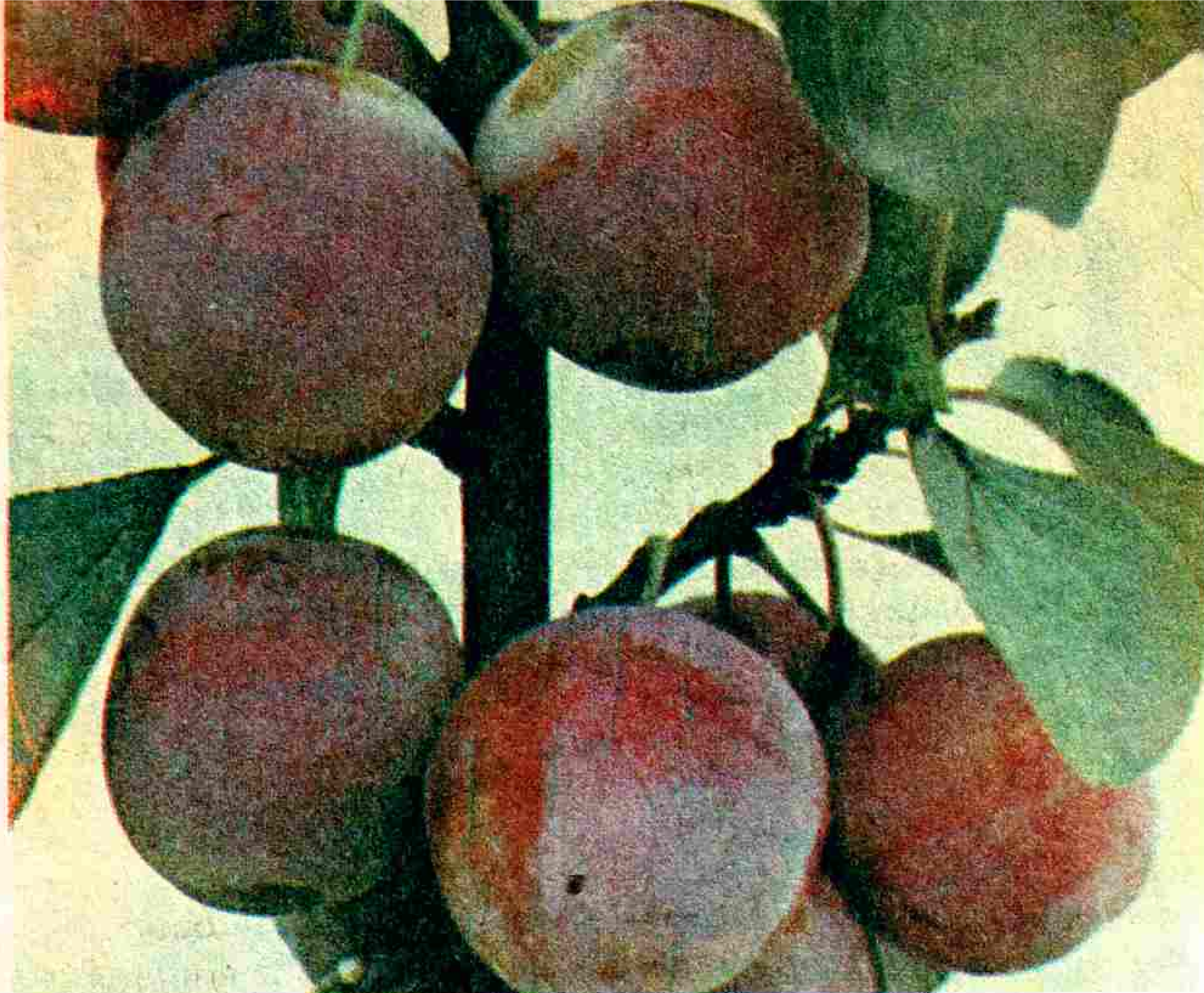
Ренклоди це ціла група сортів домашньої сливи, яка має великі, округлої форми плоди з дуже ніжним, соковитим м'якушем, найчастіше зеленуватого забарвлення. Зимостійкість ренклодів невисока, а тому їх вважають більш південними рослинами. Більшість ренклодів самоплідні при запиленні пилком того ж сорту.

Мірабелі, тернослив, дамаські сливи — це підвиди сливи домашньої. Поширені вони мало і особливої цінності не мають, навіть у колективних і присадибних садах. На Балканах, у Румунії, Польщі та інших країнах тернослив і дамаську сливу використовують для приготування відомої сливовиці.

До сливи відносять часто і аличу, одну із її диких предків, але це окремий вид сливи.

Досить цінні плоди дають японські сливи, що походять від виду китайських. В Японії для цієї сливи клімат недостатньо сприятливий, а тому дерев там мало. В Китаї і південних районах Далекого сходу Росії сорти китайського виду сливи більш поширені.

Є американський вид сливи, від якого одержано багато цінних сортів. Їх плоди досить великі, відзначаються чудовим

Пам'ять матері

Кращі сорти сливи

смаком, але в багатьох з них кісточка погано відокремлюється від м'якуша. Кращі із цих сортів поширюються на південь Європи, в Австралію. Можуть деякі рости і в нас, у південних районах.

Велика повага до сливи підтверджується сортовим складом: сьогодні нараховується понад 2000 сортів, а загальна площа сливових насаджень світу перевищує мільйон гектарів, не враховуючи дикорослих.

Велике поширення сливи обумовлене також виключною скороплідністю, високою, щорічною урожайністю і простою агротехнікою вирощування. Перші врожаї можна отримати уже на 3—4-му році, а на 15-му — з дерева сортів Анна Шпет, Угорка звичайна, Волошка, Ода, Ренклод Альтана і багато інших мати врожай 80—100 кг і більше щорічно. Але і це не рекорди скороплідності та врожайності.

Щепивши сливу на повстисту вишню, можна одержати перший урожай уже на другому році садіння дерева в сад. Такі ж результати і при створенні скороплідного, низькоштамбового дерева на звичайній підщепі — аличі.

Дерево сливи не потребує особливого обрізування. Тому догляд за плодовими деревами полягає у видаленні пошкоджених і поламаних гілок, вирізуванні загущуючих одна одну і укорочуванні напівскелетних гілок, якщо вони труться між собою чи зімкнулись із поряд стоячим деревом.

Персикова (Червона нектарна). Сорт на Україні зарекомендував себе як зимостійкий і посухостійкий. Ціниться за великі високоякісні десертні плоди та ранній період їх достигання. Плодоношення раннє, настає здебільшого на 4—5-й рік, але помірне. Врожай у 15-річному віці досягає 96 кг з дерева.

Дорослі дерева мають вище середньої силу росту (висота 4 м, діаметр крони 3,6 м), правильну обернено-пірамідальну форму крони, яка з віком стає чашоподібною, пустою всередині. Скелетні гілки товсті, прямі, в середині оголені, необлистнені. Кора на них гладенька, темно-металевого кольору. Однорічні пагони товсті, темно-фіолетові. Листя велике, листова пластинка майже округлої форми, звисаюча.

Плоди округлої форми, трохи сплющені. Шкірочка товста пурпурово-оранжева з восковим голубим нальотом і білими підшкірними крапками. М'якуш золотисто-жовтий, соковитий, солодкий, з ароматом. Кісточка овальна, легко відокремлюється від м'якуша. Середня маса плоду 40—45 г. Достигають плоди наприкінці липня.

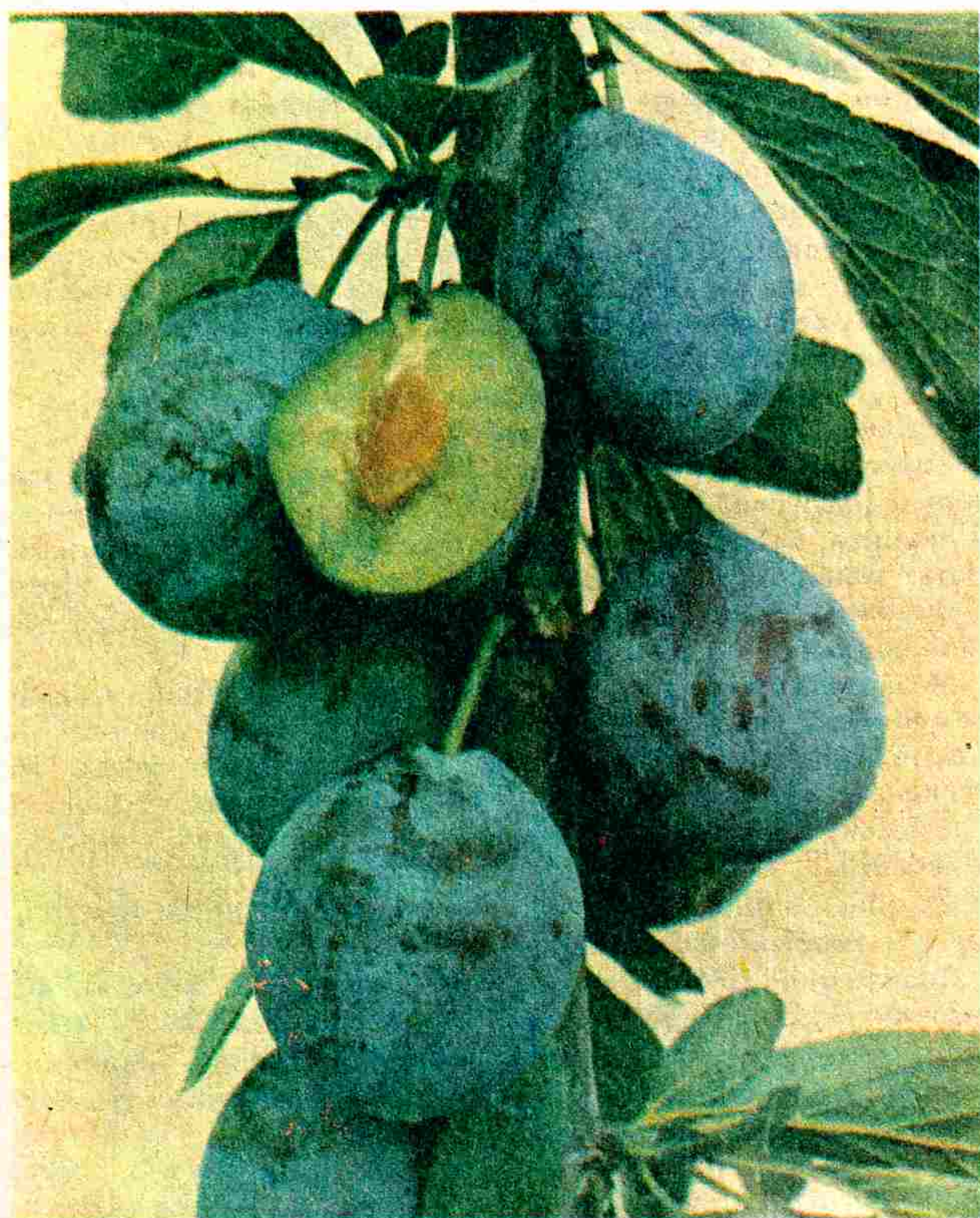
Пам'ять матері. Плоди округлі, зеленувато-жовті, з оранжево-червоним рум'янком на більшій частині поверхні. М'якуш жовтий, ніжний, соковитий, кисло-солодкий. Кісточка невелика, добре відокремлюється від м'якуша. Використання плодів універсальне. Достигають плоди в кінці липня — на початку серпня. Середня маса плоду 30—35 г.

Дерева середньої та вище середньої сили росту. Крона має обернено-пірамідальну форму. Легко формується в плоску крону, при якій практично не вимагається обрізування, лише з метою формування. Урожайність висока, особливо на родючих достатньо зволожених грунтах і захищених місцях. В товарне плодоношення дерева вступають на 4-й рік після садіння в сад. Дерева достатньо морозовитривалі і мають задовільну стійкість проти хвороб.

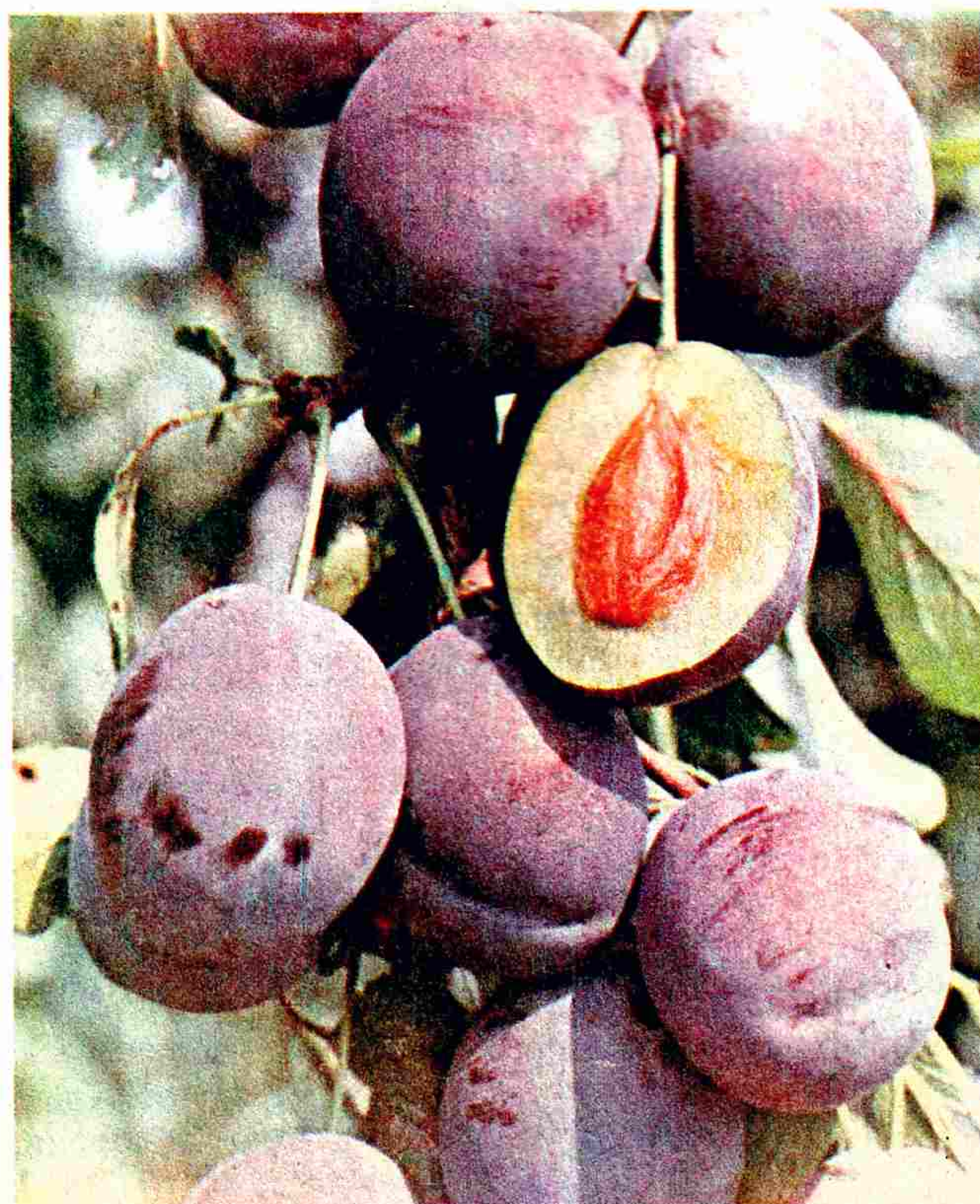
Ода. Плоди овальної форми, буро-фіолетові із сильною фіолетовою восковою поволокою. М'якуш зеленувато-жовтий, ніжний, соковитий, кисло-солодкий, кісточка середнього розміру, вільна. Плоди універсального використання, достигають у першій половині серпня. Середня маса плоду 40—45 г.

Дерево нижче середньої сили росту. Крона округла, середньої густоти. Дає щедрі врожаї високої якості на

Ода

Вереснева

родючих достатньо зволожених грунтах. В товарне плодоношення вступає на 4-й рік після садіння в сад.

Морозостійкість дерев добра. Задовільна стійкість до грибкових хвороб.

Ренклод Альтана. Сорт цініться за високу і регулярну врожайність. Відзначається також крупністю та десертним смаком плодів. Добре плодоносить дерево на достатньо родючих, забезпечених вологою грунтах. Товарне плодоношення настає на 5—6-й рік після садіння в сад.

Дерева вище середньої сили росту Крона високо-обернено-пірамідальна, середньої густоти. Листя велике обернено-яйцеподібної форми. Скелетні гілки відходять від стовбура під гострим кутом (35—40°). Кора на гілках гладенька і має характерний темний відтінок. Однорічні пагони товсті, темно-фіолетові.

Плоди округлої форми. Вершина плоду трохи вдавлена. У зелених плодів біля плодоніжки є характерний невеликий наплив, який в міру достигання стає слабопомітним. Шкірочка рожево-фіолетова, вкрита густим білим нальотом. На шкірочці помітні білі крапки. М'якуш зеленувато-жовтий, соковитий, солодкий. Кісточка невелика, легко відокремлюється від м'якуша. Достигають плоди в кінці серпня. Середня маса плоду 40 г.

Угорка італійська. Дерева середньої сили росту. Крона широко-округла, майже куляста, густа. Листя темно-зелене, велике, обернено-яйцеподібної форми, при основі зелене. Окремі листки мають кіль.

Штамб дерева трохи викривлений. Кора на штамбі гладенька, сіра. Основні скелетні гілки товсті. Верхні гілки відходять від стовбура під кутом 45°, а нижні — під кутом 60°. Гілки мають часте галуження, тому крона сильно загущена. Однорічні пагони короткі, зеленувато-червоні, іноді темно-бурі.

Плоди дуже привабливі, обернено-яйцеподібної або овальної форми. Шкірочка плода покрита великим сизим, восковим нальотом.

Зелені плоди біля плодоніжки мають характерну шийку (звужену частину), а з другого боку плоду випукле «черевце». М'якуш зеленувато-жовтий, соковитий, щільний, солодкий. Достигають плоди в другій половині вересня. Середня маса плоду 30 — 35 г.

Сорт вимогливий до умов вирощування, потребує теплого вологого місця та родючого грунту. На недосить родючих і сухих грунтах плоди втрачають свої високі смакові якості і дерева бувають малородючими.

Угорка опішнянська (Опішнянка). Місцевий український сорт, який походить з Опішнянського району Полтавської області.

Дерево вище середнього розміру (висота 4 м, діаметр крони 4 м). Основні скелетні гілки відходять від стовбура під кутом 45—75°. Вони дають багато бокових гілок. Тому крона загущена. Кора на скелетних гілках гладенька, сіра, на штамбах іноді потріскана поздовжніми смугами.

Цініться сорт за високу врожайність, невибагливість до умов вирощування. Дорослі дерева мають листя обернено-яйцеподібної форми, краї листків хвилясті, а середина пластинки майже рівна. Крона широкопірамідальна, густа.

Плоди середнього розміру, середня маса плоду 25 г, овальної або яйцеподібної форми. Забарвлення плодів темно-синє з сизим нальотом. М'якуш жовтий з характерним рожевим відтінком, посереднього смаку. Кісточка від м'якуша відстає слабо. Достигають плоди в кінці серпня.

Існує ряд форм Угорки опішнянської, які відрізняються розміром, формою плодів, урожайністю, смаковими якостями, строком достигання плодів та іншими господарсько-біологічними властивостями. Для розмноження слід добирати лише кращі форми.

Вереснева. Дерево середньої сили росту, утворює широкоокруглу загущену крону. По довжині штамба проходить кілька широких, неглибоких борозен. Скелетні гілки відходять від стовбура під кутом 45—60°.

Листя велике, звисаюче, темно-зелене, блискуче, обернено-яйцеподібної форми, краї пластинки хвилясті, двоякопильчасті. Грибковими хворобами ушкоджується слабо. Дерева не дуже вимогливі до вологи, але гірше ростуть на важких грунтах, хоч і тут плоди бувають гарного смаку і високої якості.

Плоди овальної форми, не симетричні, по борозенці випуклі. Середня маса плоду 30—34 г. Плодоніжки довгі, тонкі. Шкірочка плоду темно-синя з коричнювато-фіолетовими плямами. По всьому плоду розсіяні дрібні сірі крапки. Плід покритий голубувато-сірою поволокою.

М'якуш зелений, щільний, соковитий, кисло-солодкий. Кісточка середньої величини, ямчаста, добре відокремлюється від м'якуша.

Достигають у першій половині вересня. Плоди універсального використання.

Ганна Шпет. Сорт широкої екологічної пристосованості. Цінними його властивостями є дуже пізнє достигання плодів, висока врожайність. Плодоношення наступає на 5—6-му році після садіння в сад. Дерева досить довговічні, досягають 40-річного віку. Крона широко-пірамідальна з характерним пучковим розміщенням листя на приростах минулого року. Дорослі дерева характерні тим, що прирости минулих років «оголені», скелетні гілки товсті, відходять від стовбура під кутом 40 — 50°. Кора на штамбі і скелетних гілках сірувато-коричнева, а на однорічних пагонах — зелена з червоно-коричневим загаром.

Плоди достигають у вересні, універсального використання, масою 28—35 г при середньому навантаженні дерева урожаєм, доброго смаку. При великому навантаженні дерев урожаєм плоди не лише дрібнішають, але й втрачають смакові якості.

Плоди округло-овальної або яйцеподібної форми. Шкірочка плода темно-синього, а іноді і темно-червоного забарвлення з сизим нальотом.

М'якуш зеленувато-жовтий, щільний, соковитий, солодкого смаку. Кісточка невелика, добре відокремлюється від м'якуша. Вчасно зібрані плоди витримують далеке транспортування.

Угорка звичайна (домашня). Це стародавній сорт. В сливових насадженнях займає провідне місце в Лісостепу України. Цініться за широку пристосованість до різних грунтово-кліматичних умов. Дерева найкраще розвиваються на теплих родючих грунтах. На сухих грунтах плоди часто недорозвиваються і опадають.

На достатньо зволожених і родючих грунтах сорт в умовах України зимостійкий, високоврожайний.

Але слід мати на увазі, що поряд з високоврожайними і зимостійкими формами існує багато форм слабковрожайних і слабкозимостійких.

Дерева середньої сили росту, крона овальна, густа, легко формується в плоскі конструкції. В товарне плодоношення вступає на 5—6-й рік після садіння в сад.

Листя широко-овальне або обернено-яйцеподібне з хвилястими краями.

Плоди достигають в середині вересня, але можуть висіти на дереві до середини листопада без пошкоджень і різних втрат. Овальні, темно-фіолетові з густим восковим нальотом. Середня маса плоду 18—22 г.

М'якуш на початку достигання жовто-зелений і темно-жовтий з червонуватим відтінком при повній стиглості, солодкий, високих смакових якостей. Кісточка маленька, вільна. Транспортабельність плодів висока. Універсального використання. Імунність до хвороб висока.

Всі сорти сливи легко суміщаються на аличі, абрикосі, повстяній вишні і на сливі, тому легко створити багатосортове дерево, щепивши на ньому сорти різних строків достигання. Таким чином, маючи в саду 3—4 дерева, можна забезпечити сім'ю безперервним конвеєром сортів сливи від самих ранніх — аж до закінчення вегетації, а при зберіганні і значно довше.

Найкращою багатосортовою комбінацією можуть бути: алича + Персикова + ОДА + Пам'ять матері + Ренклод Альтана; Вереснева + Угорка італійська + Волошка + Ганна Шпет та інші комбінації сортів.

Як вологолюбну культуру сливу розміщають здебільшого в понижених місцях ділянки.

Технологія садіння та агротехніка сливи така ж, як і інших плодових дерев. Але слива має окремі особливості: в більшості її сортів плоди при перестиганні осипаються, а тому знімати їх потрібно за 2—3 дні до споживчої стиглості. Зрошення за місяць до достигання (при недостатній вологості грунту) гарантує проявлення певних смакових якостей плодів і щорічне нормальне закладання квіткових бруньок, а, отже, і високих урожаїв. Омолоджуюче обрізування, при зменшенні річного приросту менше 10 см, слід проводити до 8—10-річного віку дерев. В старшому віці омолоджуюче обрізування малоефективне. Продуктивний вік дерева залежить від щедрості врожаю, сорту. Дерева, які дають щорічний щедрий урожай, мають продуктивний вік до 12—15 років.

М. М. Артеменко,
В. П. Ласкавий

Нові сорти з Млієва

Селекція груші в Млієві започаткована ще у 1928 році професором Л. М. Ро. За період, що минув, його послідовниками створено понад 30 сортів, з яких на даний час районовано: Мліївську ранню, Корсунську, Велику літню, Солодку з Млієва, Щедру, Бере мліївську та Зимову мліївську. Інші проходять державне сортовипробування. В останні три роки у державне випробування передано п'ять нових сортів груші. Подаємо їх коротку характеристику.

●

Золотиста мліївська (439 × Масляна Ро). Сорт пізньоосіннього строку достигання. Дерево в 14-річному віці має висоту 3 метри, діаметр крони в двох напрямках 3,2 × 2,6 м, середньоросле. Крона середньої густоти, округла. Гілки відходять від стовбура під гострим кутом. Гілки криві, розміщені компактно, кінці їх спрямовані догори. Однорічні пагони середньої товщини, колінчасті, округлі, коричнево-бурі.

Листки середнього розміру, видовжені, коротко-загострені, темно-зелені, блискучі. Плоди великі, яйцеподібної форми, бугорчасті, жовто-зеленого кольору. Плодоніжка коротка, товста, зігнута. М'якуш білий, ніжний, маслянистий, дуже солодкий. Плоди достигають у жовтні-листопаді. Дегустаційна оцінка 4,5 бала.

У пору плодоношення сорт на сильнорослій підщепі вступає на 6—7 рік, на айві — на 4 рік. Урожайність висока і щорічна.

Лимонна мліївська (2409×1550). Сорт пізньоосіннього строку достигання. Дерево середньоросле. Крона середньої густоти, округла. Гілки відходять від стовбура майже під прямим кутом, прямі. Кора на стовбурі і скелетних гілках сіра. Однорічні пагони середньої товщини, колінчасті, округлі, коричнево-бурого забарвлення.

Листки великі, округлі, коротко-загострені, зелені, блискучі. Листкова пластинка рівна.

Плоди великі, конічні, правильної форми, золотисто-жовтого кольору. Плодоніжка довга, товста, рівна. М'якуш білий, напівмаслянистий, дуже соковитий, солодкий з приємною кислинкою.

Плоди достигають у жовтні-листопаді, зберігаються до 30 днів.

Дегустаційна оцінка 4,4—4,5 бала. В пору плодоношення сорт вступає рано, на сильнорослій підщепі на 5—6 рік, на айві — на 4 рік. Урожайність сорту висока і щорічна.

Зеленка мліївська (1912 × 2061). Сорт ранньозимового строку достигання. Дерево в десятирічному віці має висоту 3,5 м, діаметр крони у двох напрямках 3 × 2,5 м, середньоросле. Крона середньої густоти, вузькопірамідальна. Гілки відходять від стовбура під гострим кутом, прямі, розміщені компактно, кінці гілок спрямовані догори. Однорічні пагони середньої товщини, колінчасті, округлі, коричнево-бурі.

Листки середнього розміру, видовжені, короткозагострені, зелені, блискучі. Листкова пластинка увігнута.

Плоди великі, видовжено-грушеподібні, зеленувато-жовті. Плодоніжка довга, тонка, зігнута. М'якуш білий, ніжний, маслянистий, дуже соковитий, кислувато-солодкого смаку. Плоди достигають в листопаді-грудні, можуть зберігатись протягом місяця. Дегустаційна оцінка 4,5 бала. В пору плодоношення сорт на насіннєвій підщепі вступає на 5—6 рік, на айві — на 4—5 рік. Урожайність висока, щорічна.

Плекаємо цьогорічний урожай

Середина літа, як правило, буває спекотною, тому поливи в саду цієї пори вкрай необхідні. На ягідниках витрачають 3 відра води на 1 м^2 на легких грунтах та 4 відра на грунтах середнього і важкого механічного складу.

Поливаючи ягідні кущі, не слід забувати і про суницю. Дуже важливо полити суничну грядку після завершення збирання врожаю, а коли немає дощів, повторити полив у другій половині липня. Якщо використовувати мульчу на ділянці, витрати води будуть значно меншими.

Якщо з суничної плантації не планують отримувати розсаду, то слід з усіх рослин регулярно видаляти вусики, а грунт в міжряддях підтримувати в чистому від бур'янів і пухкому стані.

Для вирощування розсади на суничній ділянці після виполювання бур'янів вносять на 1 м^2 6—10 кг перегною, 30 г суперфосфату, 30 г сірчанокислого калію та 10—15 г карбаміду або аміачної селітри. Потім міжряддя перекопують, загортаючи добрива в грунт, і регулярно поливають. За таких умов розетки на вусиках добре укорінюються, особливо якщо їх пришпилити до землі або присипати грунтом. Після двох укорінених розеток вусики прищипують. Розсада готова для пересаджування, коли розетки мають 3—4 листки та мичку коріння довжиною 5—6 см.

Плодові насадження теж поливають, витрачаючи 4—5 відер води під кожне дерево. В першу чергу поливають молоді дерева і ті, що зав'язали надто щедрий урожай, щоб запобігти липневому обпаданню зав'язі.

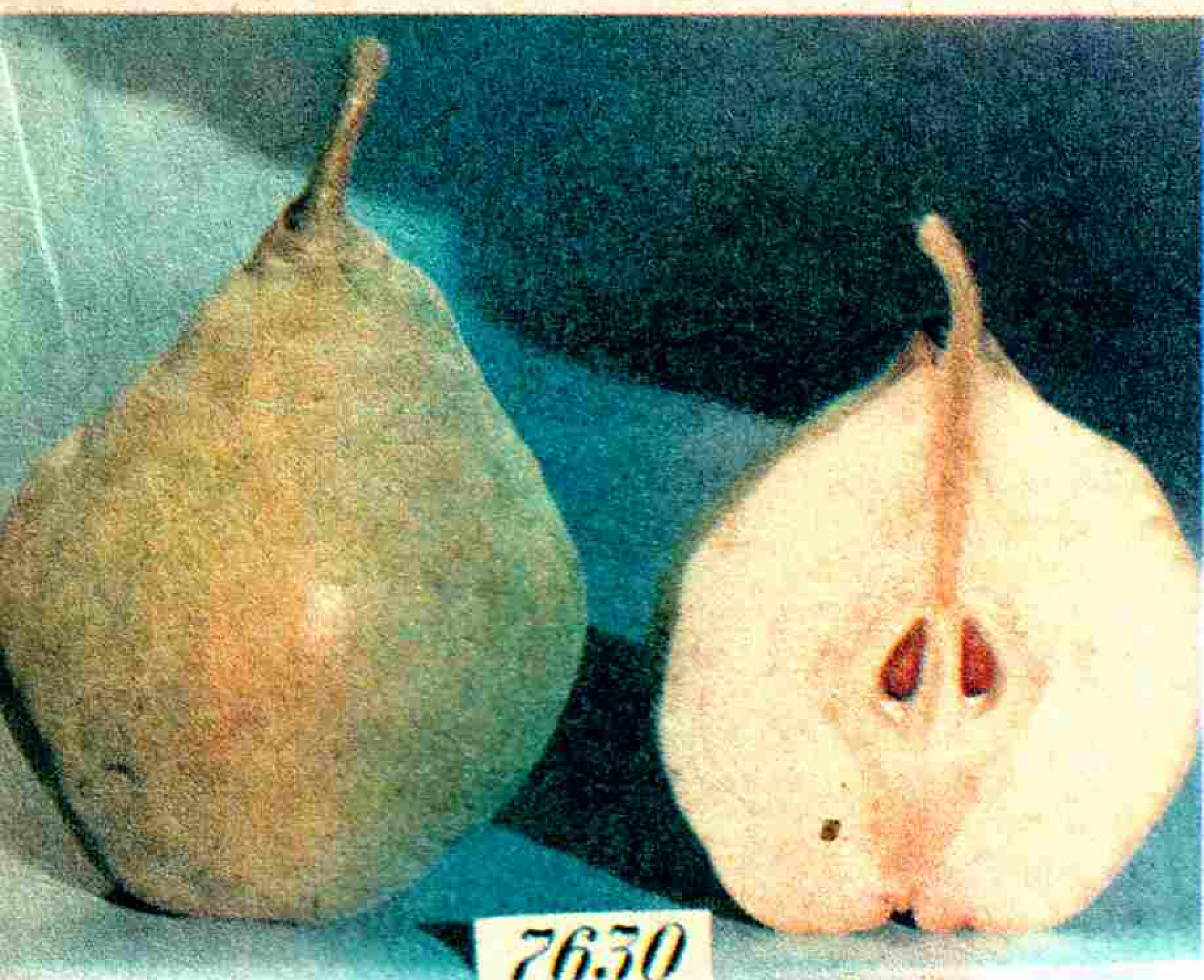
Буває так, що слива після щедрого врожаю наступного року не плодоносить. Щоб цього не сталося, наприкінці липня — на початку серпня в період закладання плодових бруньок дерева слід поливати водою з розбавленими в ній органічними добривами (гній розбавляють у співвідношенні 1:12). Таким же розчином підживлюють і саджанці в розсаднику.

Міжряддя в саду мають бути чистими від бур'янів. Для цього їх регулярно розпушують. Якщо міжряддя залужені, то перед поливом траву слід підкосити, не прибираючи зрізану масу з міжрядь.

Для формування крони у молодих дерев в липні роблять пінцирування верхівок, відгинають та відламують пагони, видаляють дику поросль.

На щепах слід послабити або зняти обв'язувальну стрічку, аби не було перетягів. Щоб не допустити обламування

На нашій обкладинці

Золотиста мліївська

Новинка мліївська

Новинка мліївська (Гібрид 439 × Жозефіна Мехельнська + Олів'є де Серр). Сорт зимового строку достигання. Дерево середньоросле. Крона середньої густоти, округла. Гілки відходять від стовбура майже під прямим кутом, криві, розміщені рідко, кінці гілок спрямовані догори. Однорічні пагони середньої товщини, прямі.

Листки середнього розміру, яйцеподібні, коротко-загострені, зелені, листкова пластинка увігнута.

Плоди великі, грушеподібної форми, зеленувато-жовті із буруватим рум'янком. М'якуш білий, ніжний, маслянистий, дуже соковитий, солодкого смаку з приємною кислинкою. Плоди достигають у грудні — січні, можуть зберігатись до двох місяців. Дегустаційна оцінка 4,4—4,5 бала. В пору плодоношення на сильнорослій підщепі вступає на 5—6 рік, на айві — на 3—4 рік. Урожайність сорту висока, щорічна.

Чарівниця (1912 × 2061). Сорт зимового строку достигання. Дерево в дванадцятирічному віці має висоту 3,1 м, діаметр крони в двох напрямках 3,5 × 2,6 м, середньої сили росту. Крона середньої густоти, вузькопірамідальна. Гілки відходять від стовбура під гострим кутом, прямі, розміщені компактно, кінці гілок спрямовані догори. Однорічні пагони середньої товщини, колінчасті, округлі, коричнево-бурі.

Листки середнього розміру, коротко-загострені, зелені, блискучі. Листкова пластинка увігнута. Плоди великі, видовжено-грушеподібної форми, зеленувато-жовті. Плодоніжка довга, тонка, зігнута. М'якуш білий, ніжний, маслянистий, дуже соковитий, кислувато-солодкого смаку. Плоди достигають у січні-лютому, можуть зберігатись до 100 днів. Дегустаційна оцінка 4,5 бала.

В пору плодоношення сорт на сильнорослій підщепі вступає на 6—7 рік, на айві — на 4—5 рік. Урожайність сорту висока і щорічна.

А. О. Кучер,
канд. с.-г. наук,
ст. науковий співробітник
Мліївського інституту садівництва
ім. Л. П. Симиренка

і дбаємо про майбутній

Ягідник

щепленого пагона, коли знята обв'язувальна стрічка, роблять так: дві дощечки шириною 0,7—1 см та довжиною 6—15 см накладають зверху і знизу щепи і міцно зв'язують. Місце щеплення має бути якраз посередині дощечок.

Трапляється, що плодові дерева погано плодоносять. Їхні гілки відходять від стовбура під гострим кутом, інтенсивно ростуть, а плодових бруньок закладають мало. Щоб поліпшити плодоношення, гілки нагинають, надаючи їм положення, близького до горизонтального. Але треба стежити, аби кінець гілки не опинився нижче середини вигину.

Якщо дерево надмірно закладає ростові бруньки і не хоче плодоносити, рекомендують з червня і до середини серпня вносити через кожних 3—4 тижні суперфосфатне підживлення: 42 г на кожний 1 $м^2$ навколо дерева.

Коли ж у дерева слабкі прирости, мало утворюється листків, доцільно з кінця травня і до середини серпня перед поливами вносити аміачну селітру (16—17 г на 1 $м^2$).

На початку липня навколо кущів смородини та агрусу роблять підтримуючі каркаси, щоб ягоди не торкалися землі. Тоді вони будуть чистими, дружно достигатимуть, менше уражуватимуться грибковими хворобами. Роблять це так: вертикальні кілки забивають від центру куща на відстані, що дорівнює 3/5 радіуса прикущового круга, а горизонтальні підпори на цих кілках прикріплюють від землі на 3/5 висоти куща.

На малині однорічні пагони в першій половині липня вже мають довжину 80—120 см. Верхівки цих пагонів бажано вкоротити на 10—15 см, щоб стимулювати гілкування. Бічні галуження теж вкорочують на 10—15 см, але вже весною наступного року. Такий прийом на родючих грунтах, коли чітко дотримувати строків обрізування, підвищує урожай на 30—60%.

Важливо також провести у липні необхідні операції щодо захисту саду. Проти парші дерева обробляють 1%-ною бордоською рідиною, чітко витримуючи концентрацію розчину, щоб не обпалити листя. Позбутися плодожерок у плодоносному саду можна, щодня визбируючи падалицю та перевіряючи ловчі пояси. Проти попелиці застосовують карбофос (60—65 мл на 10 л води), але не пізніш як за 20 днів до збирання врожаю.

У боротьбі з агрусовим пильщиком, який об'їдає листя агрусу і смородини, кущі обприскують настоєм гірчиці (50 г заварити в 10 л води і настояти 2—3 доби). Застосовують також настій тютюну (200 г на 10 л гарячої води, настоюють 2 доби і додають 40 г господарського мила).

О. В. Романов

ВИНОГРАД на присадибній ділянці

Виноград — дуже цінна плодова і лікарська рослина. Сік його містить 15 — 30% цукрів (глюкоза, фруктоза), 0,9 — 1,2% органічних кислот (винна, яблучна, щавлева та ін.), мінеральні солі калію, кальцію, натрію, мікроелементи (залізо, мідь, цинк, алюміній, хлор, йод), пектинові барвні, ароматичні речовини, вітаміни А, B_1, B_2, PP, С.

Плоди вживають у свіжому та сушеному вигляді (ізюм, кишмиш), а також виготовляють з них вино, сік, компоти, варення, маринади, щербет, бекмес тощо.

Рослина винограду — велика дерев'яниста ліана, стовбур вкритий червонуватою глибоковолокнистою корою. Пагони тонкі, з видовженими міжвузлями. Листки чергові, черешкові, 3 — 5 — 7-лопатеві. Квітки дрібні, двостатеві, рідше одностатеві (жіночі або чоловічі). Плід — м'ясиста соковита ягода з 1—4 насінинами. Ягоди зібрані в. гроно. Виноградні насадження існують і плодоносять 50 — 70 і навіть 100 років. Найбільші врожаї дають у віці від 25 до 40 років.

Це тепло- і світлолюбна, посухостійка рослина. В Україні промислові насадження зосереджені в Криму, Причорномор'ї (*Одеська, Миколаївська,* Херсонська області) і на Закарпатті. В інших районах вирощують лише ранні столові та зимостійкі сорти.

Сорти селекції Центрального ботанічного саду

Київський золотистий. Надранній столовий сорт гібридного походження (Іршаї Олівер×Ліньян+Маленгр ранній). Автори І. М. Шайтан, Р. Ф. Клеєва. Листя п'ятилопатеве, слаборозсічене, округлої форми. Поверхня листків гладенька, опушення слабощетинисте. Квітки двостатеві. Гроно середнього розміру (20×16 см), маса 200 — 350 г, конічної форми, середньої щільності, зустрічаються також грона досить щільні. Ягода середня (2×1,6 см), округлоовальної форми, золотистого кольору. Восковий наліт слабкий. Шкірка тонка, міцна. М'якуш білий, середньої щільності, танучий, приємний на смак, з добре виявленим мускатним ароматом. Цукристість ягід 18 — 19%, кислотність 7 — 8%. Достигають рано — у першій декаді серпня. Період від початку розпускання бруньок до повної стиглості ягід — 104 — 110 днів.

Врожайність — 5 — 6 кг з куща. Дозрівання лози добре. Кущі сильнорослі. Сорт укривний, стійкий проти розтріскування та загнивання ягід. Мільдью пошкоджується слабко.

Київський конкорд. Сорт столовий, виведений від висіву насіння вільного запилення сорту Конкорд виду Вітіс лабруска. Квітка функціонально жіноча, запилювач сорт Ельсинбург. Грона масою 100 — 110 г, не щільні. Ягоди великі, округлої форми, темнорожевого кольору, м'якуш кислуватосолодкий, приємний на смак, з ізабельним присмаком. Цукристість — 14 — 16%. Достигає в середині вересня. Урожай 4 — 5 кг з куща. Сорт відзначається високою зимостійкістю та імунністю до грибкових хвороб. В умовах Лісостепу України неукривний.

Гібрид № 11 (Шасла біла×Амурський). Гроно масою 90—100 г, циліндричної форми. Ягода середня, синього кольору, цукристість — 16 — 17%, достигає в середині вересня. Урожайність — 4 — 5 кг з куща. Гібрид високозимостійкий і не укривається на зиму.

Розмноження

Виноград розмножують насінням та вегетативно — чубуками, щепленням, відсадками.

Насіннєвим розмноженням користуються у селекційній роботі для виведення нових сортів.

Щеплення застосовують у зоні зараження філоксерою, прищеплюючи європейські форми на філоксеростійкі підщепи. У зоні, вільній від філоксери, виноград розмножують однолітніми чубуками.

Відсадки використовують тоді, коли ремонтують старі насадження.

Розмноження чубуками. Їх заготовляють довжиною 60 — 70 см під час осіннього обрізування кущів. Зберігають протягом зими в підвалах або траншеях (на глибині 80 — 100 см), пересипавши зволоженим річковим піском, за температури від 0° до плюс 2 — 4°С. Весною на чубуках видаляють нижні вічка, залишаючи 1 — 2 верхніх, намочують у воді протягом 2 — 3 діб і висаджують у шкілку, коли температура грунту на глибині 25 — 30 см становитиме 9 — 10°С. З осені ділянку під шкілку глибоко перекопують на

Укорінення лози

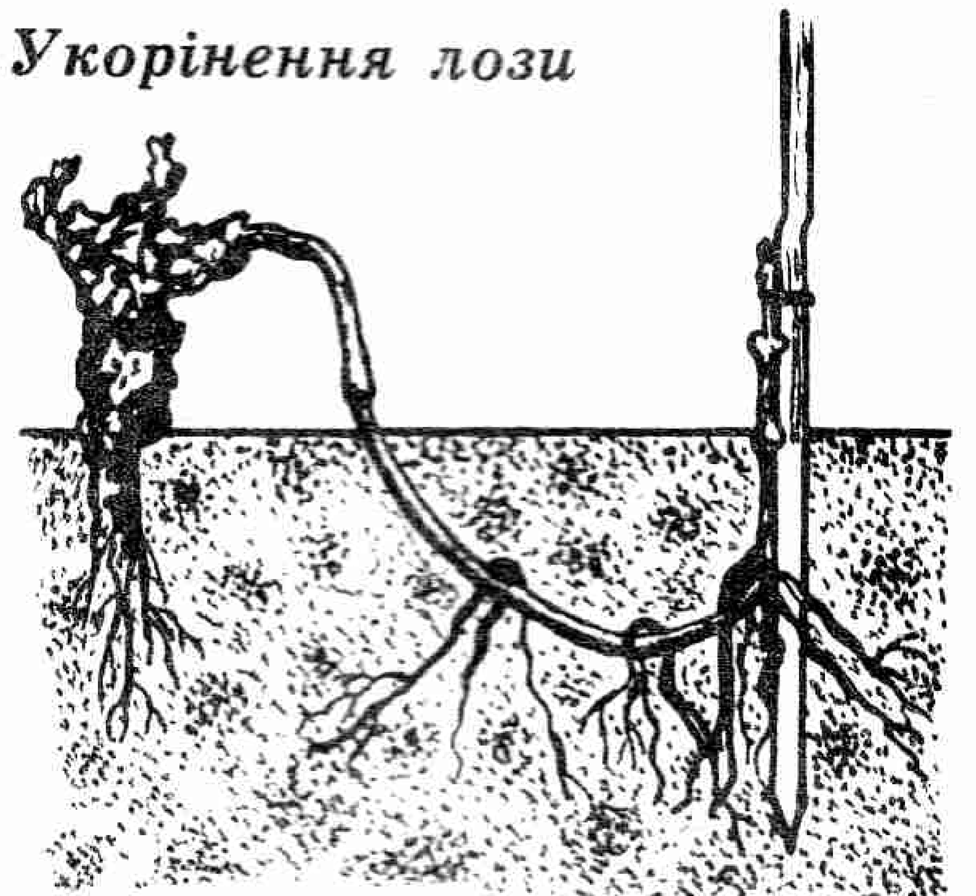
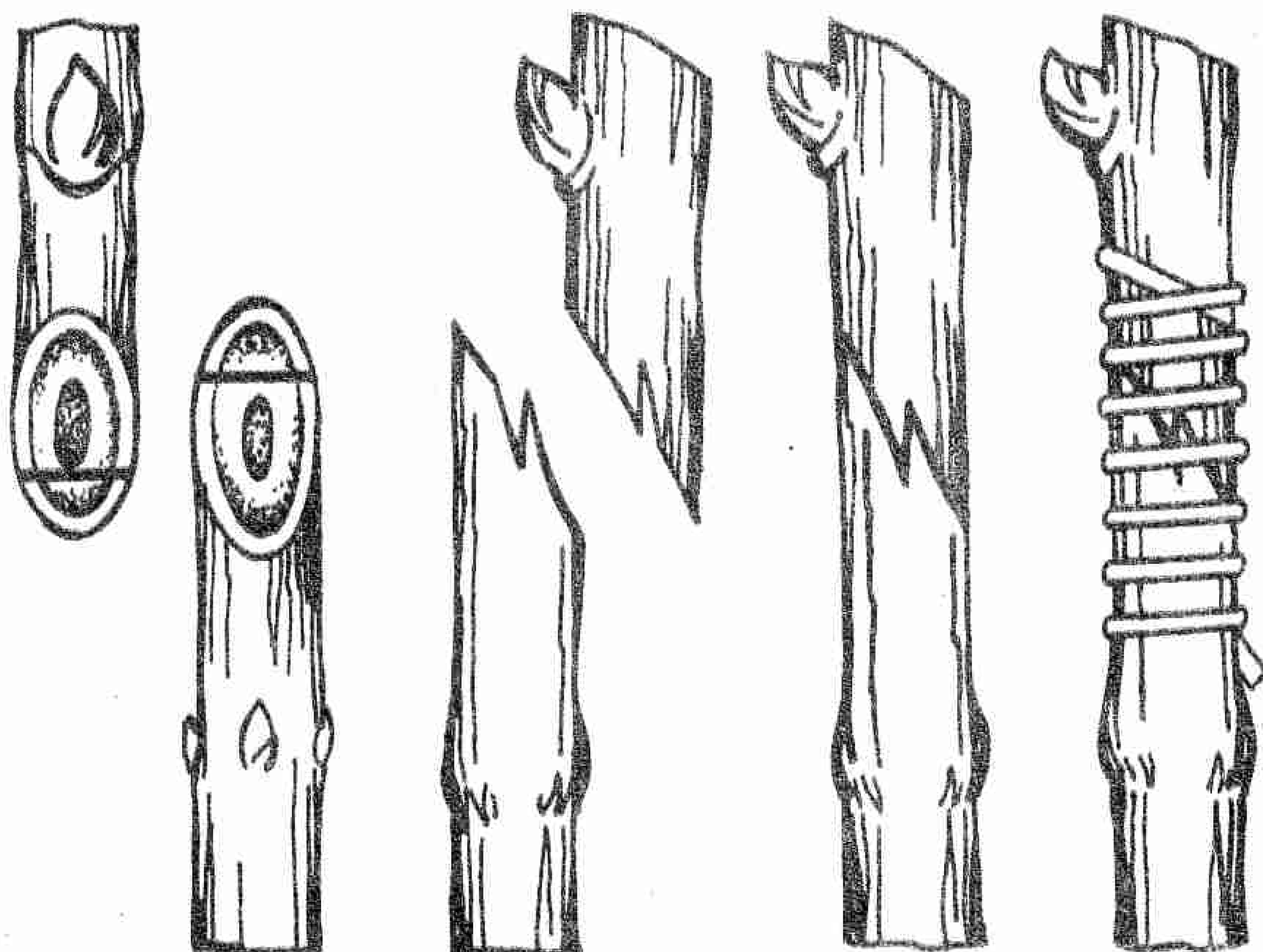
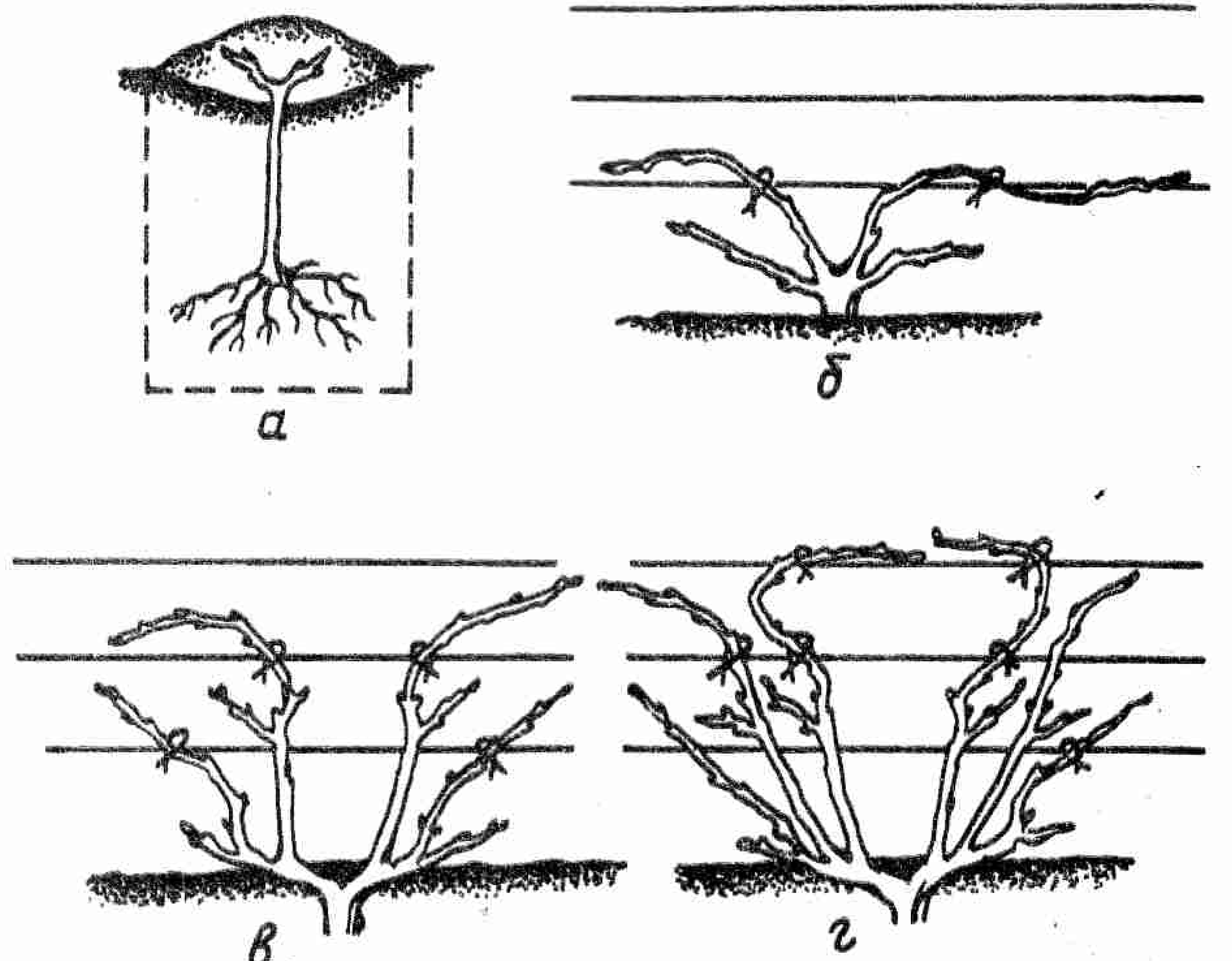

Схема формування віялової безштамбової форми куща:
а — обрізаний і підготовлений до зимівлі кущ восени в перший рік вегетації; б — дворічний кущ; в — кущ на 3-й рік життя; г — сформований плодоносний кущ.

Щеплення копулюванням з язичком

Гібрид № 11

Київський золотистий

Київський конкорд

глибину 35 — 45 см і вносять у розрахунку на 1 $м^2$ площі 2 — 4 кг перегною або компосту, 120 г суперфосфату та 15 — 20 г калійної солі.

Садять чубуки в канави шириною 20 — 25 і глибиною 30 — 40 см. Відстань між рядами в шкілці 40 — 50 см. На верхівки чубуків з вічками нагортають грунт горбиком. Протягом весни і літа 4 — 5 разів розпушують грунт і поливають.

Восени саджанці викопують і зберігають у траншеях з піском, а навесні висаджують на постійне місце.

Розмноження відсадками (укорінення лози без відокремлення її від куща). Застосовують для прискореного розмноження винограду. Для цього навесні біля куща викопують канавку глибиною 15 — 20 см і в неї укладають горизонтально однорічну лозу, закріплюючи її дерев'яними гачками, зверху засипають пухкою землею. Верхівку лози з 2 — 3 вічками виводять на поверхню грунту (рис. 1). Для кращого укорінення усі вічка, крім верхівкових, вищипують. Восени або наступної весни укорінені відсадки використовують для створення насаджень.

Щеплення. Проводять у спеціальних приміщеннях ручним або механічним способом.

Починають щеплення в середині березня — за 30 — 35 днів до садіння саджанців у шкілку.

За 6 — 8 днів до щеплення нарізують для підщеп чубуки завдовжки не менше 40 см, видаляють усі бруньки на них і намочують у воді протягом 1 — 1,5 доби. Чубуки-прищепи нарізують за день до щеплення так, щоб верхній зріз був на 1,5 — 2 см вище вічка, а нижній — на 3 — 4 см нижче, намочують у воді протягом 6 — 8 годин за температури 15 — 16°C.

Щеплення вручну проводять навскісним копулюванням (рис. 2). Щепи вкладають в ящики шарами, пересипаючи кожний вологою тирсою, ставлять їх у теплицю, зверху насипають тонкий шар подрібненого деревного вугілля.

Готові щепи незалежно від способу щеплення стратифікують і загартовують у спеціальних теплицях, підтримуючи в перші 6 — 8 днів у місці з'єднання прищепи з підщепою температуру 27 — 28°C, потім 24 — 25°, а біля основи підщеп 14 — 15°C. Стратифікацію вважають закінченою, коли у більшості щеп (понад 60%) утвориться калюс.

Спосіб садіння щеп у шкілку та догляд за ними такі самі, як і при вирощуванні кореневласних саджанців.

Висаджування на постійне місце

Виноградні кущі розміщують на ділянках, що добре прогріваються та освітлюються сонцем,— рівнинних або на південних, південно-західних і західних схилах. Найбільш придатні грунти легкого механічного складу: супіски, піски, легкі суглинки, хоч виноград може рости і на малопридатних кам'янистих грунтах і крутосхилах.

Коренева система винограду відзначається сильним ростом. У південній частині України залягає на глибині 40 — 65 см, на дніпровських пісках — 1,5 — 1,6 м, а на шиферно-глинистих грунтах Південного узбережжя Криму — навіть 3,5 — 4 м. Рівень підгрунтових вод має бути не вище 1,5 — 2 м.

Під саджанці копають ями 1×1 м, на дно кладуть 20 — 50 кг перегною, 200 — 300 г суперфосфату та по 100 — 150 г аміачної селітри і калійної солі.

Відстань між кущами в рядку для середньо- та сильнорослих сортів — 2—2,5 м, слабкорослих — 1,5—2 м, між рядками — відповідно 4 і 3,5 — 3 м.

На схилах рядки спрямовують упоперек, на рівних ділянках — з півночі на південь, на зрошуваних площах — у напрямку стоку води. Саджанці висаджують весною на глибину 50 — 60 см.

Формування кущів

У районах, де виноград потребує укриття, формують безштамбові кущі, в неукривних насадженнях на півдні України кущі виводять штамбами різної висоти. Вибір форми залежить також від сили росту і зимостійкості сорту.

Віялова форма (без штамба) — найбільш поширена в Україні. Кущ може мати 4 — 6 і більше рукавів (рис. 3). Якщо рукавів 4, то кущ налічує 4 стрілки і 4 сучки заміщення. Через три-чотири роки із старінням рукавів їх замінюють новими лозами, які формують біля основи рукавів.

Декоративні форми — арку, перголу (галерею), альтанку — створюють для озеленення будинків, подвір'їв. Для них добирають сорти, які відповідають місцевим грунтово-кліматичним умовам.

Для пристінної культури та декоративних форм спочатку (до садіння кущів) споруджують каркас із стояків (водогінних труб, дерев'яних брусків), які фарбують зеленою олійною фарбою, та оцинкованого дроту. Стояки заввишки 3 — 3,5 м, ширина споруди — 4 м. Стояки заглиблюють на 50 — 70 см. Кущі висаджують поблизу стояків або між ними на відстані 2 — 4 м один від одного.

Восени копають канавку 0,8×0,8 м або ями 1×1×1 м. На дно вносять гній чи компост по 5 — 10 кг на 1 м довжини канави. Висаджують чубуки або саджанці весною. У зоні, зараженій філоксерою, садять тільки щеплені саджанці.

У перший рік після садіння вибирають один кращий пагін, обрізують, залишаючи 2 — 3 бруньки. На другий рік з пагонів, що розвинулися з бруньок, вибирають більш розвинуті і обрізують, залишаючи 5 — 6 бруньок. Всі інші пагони вирізують. Головне завдання — протягом вегетаційного періоду сформувати сильні лози завдовжки 1,5 — 2 м для штамба.

На третій рік необхідно сформувати штамб та основні розгалуження. Залишені лози підв'язують горизонтально на два боки, а верхні згинають на перекриття шпалери.

Весною четвертого року під час обрізування залишають на кущі 5 лоз, з них найвище розташований — провідник, його згинають на перекриття. Чотири лози вкорочують до 100 —

Календар робіт на винограднику

Види робіт	СІЧЕНЬ	ЛЮТИЙ	БЕРЕЗЕНЬ	КВІТЕНЬ	ТРАВЕНЬ	ЧЕРВЕНЬ	ЛИПЕНЬ	СЕРПЕНЬ	ВЕРЕСЕНЬ	ЖОВТЕНЬ	ЛИСТОПАД	ГРУДЕНЬ
Снігозатримання, заготівля добрив			NPK								PK	
Відкривання кущів, обрізування, підв'язування												
Садіння саджанців та чубуків												
Обламування зелених пагонів, підв'язування												
Обробіток грунту, полив												
Внесення добрив				N								PK
Боротьба з шкідниками та хворобами												
Збирання врожаю												
Викопування саджанців, обрізування, заготівля чубуків, укривання кущів												

120 см і підв'язують горизонтально, створюючи два яруси.

На п'ятий рік закінчують формування кущів, на рукавах формують плодові ланки з плодоносних лоз та сучків заміщення.

Обрізувати кущі потрібно щороку для регулювання росту і плодоношення. Часткове обрізування виконують восени, а основне — весною, до початку розпускання бруньок.

В основу більшості способів формування кущів винограду покладено принцип плодової ланки. На кущі поряд з довгими однорічними плодовими лозами з 6 — 12 бруньками для плодоношення залишають коротки (з 2 — 3 бруньками) сучки заміщення. Щороку з двох пагонів, які виросли на сучку заміщення, один, розташований нижче, обрізують коротко (на 2 — 3 бруньки) на сучок, другий довше — на плодоношення.

Зелені операції. Навесні в основі куща з'являються численні пагони, які виснажують рослину. Усі неплодоносні пагони та з одним суцвіттям виламують до початку здерев'яніння. У липні-серпні прищипують пасинки, які з'являються в основі молодих пагонів. При цьому залишають по 2 — 3 листки.

У серпні видаляють верхівки пагонів для кращого достигання ягід.

Догляд за кущами

Догляд за кущами полягає в розпушуванні грунту, виполюванні бур'янів, внесенні добрив, зрошенні, а також проведенні заходів боротьби з хворобами і шкідниками.

Удобрення. Основним добривом для винограду є гній, який вносять восени під перекопування грунту раз у 2 — 3 роки з розрахунку 3 — 5 кг на 1 м^2. Мінеральні добрива дають разом з гноєм: суперфосфату 40 — 50 г, калійної солі 10 — 15 г на 1 м^2. Крім того, протягом літа тричі підживлюють кущі водним розчином добрив: по 30 — 40 г азотних і фосфорних та по 10 — 15 г калійних на 1 м^2.

Зрошення. Під зиму і рано навесні під час закриття та відкриття кущі поливають. Поливи проводять також протягом літа: перший — після цвітіння, другий — до початку пом'якшення ягід.

Боротьба з хворобами та шкідниками. В Україні виноград найбільше уражують такі грибкові хвороби, як мільдью, оїдіум, біла та сіра гниль ягід. Із шкідників небезпечні філоксера, листокрутки, личинки хрущів, дротяники і кліщі.

Мільдью — основна хвороба, яка активно розвивається у теплу погоду з підвищеною вологістю. Грибок уражує всі зелені частини куща. При сильному ураженні відмирає листя, гине врожай поточного і наступного років.

Заходи боротьби: обприскування 1 — 2%-ним розчином бордоської рідини або 0,4%-ним розчином хлорокису міді до і після цвітіння, потім — залежно від випадання дощів.

Філоксера. Попелиця може жити на коренях і листках. Це карантинний шкідник, найбільше поширюється із саджанцями, чубуками. Тому перевозити їх можна тільки з дозволу Державної карантинної інспекції. Ефективний метод боротьби проти філоксери — вирощування винограду на філоксеростійких підщепах.

Виноградний зудень — кліщ, який пошкоджує листя, верхівки молодих пагонів, квітки та ягоди.

Для боротьби із шкідником весною, коли на верхньому боці листків утворюються здуття, на нижньому — повстяний наліт, кущі обприскують одним з препаратів: фосфамід (Бі-58, рогор) з концентрацією розчину 0,2%, антіо — 0,2, сіркою колоїдною — 1% або обпилюють сіркою розмеленою. Але препарати сірки ефективні лише за температури повітря не нижче 25°С. В разі потреби обприскування повторюють з інтервалом 10 — 12 днів.

Збирання врожаю

Виноград починають збирати, коли повністю достигнуть ягоди, але тільки за сухої погоди. У столових сортів ягоди достигають неодночасно, тому збирають їх вибірково, за два-три рази, в кошики, пластмасові відра чи дерев'яні ящики місткістю 10 — 12 кг. Ягоди винограду не достигають у лежці.

Зберігати виноград у свіжому вигляді в домашніх умовах треба в сухому, темному приміщенні, з природним провітрюванням за температури 0° — 5 — 6°С.

І. М. Шайтан,
канд. біол. наук,
О. Ф. Клименко,
науковий співробітник
Центрального ботанічного саду
НАН України

СОРТИ МІСЦЕВОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Продовжуючи започатковану раніше розмову («ДСГ» №1, 3, 10 за 1994 р.) про сорти винограду для лісостепової зони та Полісся України, хочу звернути увагу читачів на сорти місцевої селекції. Бо саме вони найбільш пристосовані до наших кліматичних умов і є неперевершеними порівняно із сортами, завезеними з південних регіонів.

Чугай-21 — складний гібрид, отриманий виноградарем з Києва Д. І. Чугаєм від схрещування невідомого європейського сорту, запиленого пилком гібриду Ізабелла×Амурський у довоєнні роки. Один із найморозостійкіших сортів. У своїй колекції вирощуємо без укриття. Літом 1993 р. ураження мільдью та іншими грибковими захворюваннями не спостерігалось, хоча умови для них були особливо сприятливі. Листя світло-зеленого кольору з сильним опушенням, лоза відзначається слаборослістю, з короткими міжвузлями. Ягоди білого кольору, солодкі, з легким мускатним смаком, нижче середнього розміру. Грона досить щільні (юннати називають їх «шишечками»). Надзвичайно урожайний. Достигає в 20-х числах серпня.

Балабанівський — отриманий А. В. Топольським, учителем школи з с. Балабанівки Оратівського району Вінницької області від схрещування сортів Мускат гамбурзький і Вільдер. Сорт відзначається слабким укоріненням чубуків та надзвичайно повільним ростом у перші роки. Але ці недоліки в подальшому компенсуються неперевершеною ошатністю грон, великих, з дуже смачними, інтенсивно рожевими ягодами. Вирощуємо як неукривний сорт. Зиму 1993—94 року переніс без значних пошкоджень. На Київській станції юннатів достигає на початку вересня.

Про М. Ф. Гориздру, виноградаря з с. Шишаки Полтавської області я згадував у попередніх статтях. Поряд з сортами Гориздра-19 та Гориздра-13 він вивів ще ряд чудових сортів, які в наших умовах почуваються пречудово. Поміж них виділяється Гориздра-133, або Шишаківський. Цей сорт (як і попередні) досить хворобо- і морозостійкий. Ягоди білі, середнього розміру, грона, незважаючи на це, сягають гігантських (за нашими мірками) розмірів — до 1,5 кг. Однак за дощової погоди ягоди розтріскуються і можуть загнивати. Тому для успішного достигання врожаю його слід вирощувати на сонячних, з гарним прогріванням місцях. Ми перед достиганням обриваємо листки навколо грон, щоб не затінювали ягід.

Велику кількість перспективних для нашої місцевості сортів виведено А. О. Кондрацьким.

Подаємо характеристику окремих з них, які для нашого регіону є неперевершеними або ввібрали в себе кращі якості батьківських ліній: зимо- та хворобостійкість, ошатність грон і величину ягід, високі смакові якості.

Славутич. Ми його називаємо ще «білим кардиналом» за великі і смачні ягоди. Отриманий від схрещування Перлини Сабо з Рояль Віньярдом. Характеризується середньою силою росту кущів, короткими міжвузлями, добрим визріванням лози. Грона одномірні, масою 400—500 г, щільні, із зелено-золотистими смачними ягодами, маса яких до 7—8 г. В умовах Києва достигає 25 серпня. Кущ витримує морози тільки до мінус 20°С, тому в наших умовах потребує укриття на зиму. Уражується також мільдью в межах 2—3 бали. Незважаючи на ці недоліки, заслуговує на широке поширення за неперевершений смак ягід та ошатність грон.

К — 1362/17 «Шовковиця». Отриманий від схрещувальної комбінації (Португізер×Амурський)×Перлина Сабо. Зимостійкий, на Київській станції юннатів вирощуємо без укриття на зиму, не уражується хворобами. Кущ середньої сили росту, листя восени червоніє та опадає до заморозків, в чому спостерігається вплив амурського винограду. Лоза визріває дуже добре. Грона нещільні видовжені з високим процентом зав'язування ягід, тому цей сорт надзвичайно урожайний. Ягоди солодкі, з м'яким мускатом, навіть при повному достиганні смарагдового кольору, чим вигідно відрізняється від інших сортів. Вирощуємо без зняття з опори на зиму та без хімічної обробки проти мільдью.

Київський білий. Сіянець відібраний при схрещуванні Золотистого раннього з Мускатом Гамбурзьким. Кущ сильнорослий, лоза визріває добре, листя сильнорозсічене, слабо уражується мільдью. Грона видовжені, щільні, масою до 400 г. Ягоди середні (5—6 г), солодкі, з легким мускатним ароматом, овальної форми. В умовах Києва достигає 5—10 вересня. Витримує мороз до —20°. У нашій колекції вирощується напівукривним. Ураження мільдью до 3 балів. Досить урожайний, 10—12 кг з куща. Це досягається за рахунок високого коефіцієнту плодоношення пагонів та підвищеним навантаженням кущів, яке цей сорт успішно витримує, за умови достатнього забезпечення вологою та високого загального рівня агротехніки. Горошення ягід не спостерігається, навіть за несприятливих умов запилення. Обрізування проводимо на 5 — 7 бруньок.

Ананасний ранній. Отриманий від схрещування Перлини Сабо з Ананасним. Кущ сильнорослий, листки великі, слаборозсічені, з нижнього боку вкриті білуватою повстю. Верхівки пагонів мають біло-рожеву коронку. Лоза темно-коричневого кольору, визріває добре. Грона нещільні, округлі, масою 180—250 г. Ягоди великі (5 г), молочно-рожевого кольору, при повному достиганні солодкі, з сильним ароматом та своєрідним присмаком, що нагадує ананас. Достигають на початку вересня. Сорт високоврожайний. Кущ на арочному формуванні дає до 100 кг ягід. Морозостійкий, вирощуємо без укриття. Не уражується мільдью. Оптимальна довжина обрізування — на 6—8 вічок. Серед численних сортів селекції А. О. Кондрацького добре себе зарекомендували в наших умовах К-757; К-799; К-878; К-1100; Звенигородський білий. А ще є багато цікавих гібридів, які потребують досліджень та випробувань в наших умовах.

П. О. Мазур,
зав. с.-г. відділом УДЕНЦ,
м. Київ, вул. Вишгородська, 19

Словничок виноградаря

Фотосинтез — процес утворення органічної речовини з неорганічної: двоокису вуглецю і води, що проходить в тканинах рослин з хлорофілом і на світлі.

Хвороби винограду — розладнання життєдіяльності рослини, пов'язані з порушенням будови і функцій організму та ураженням окремих його органів або всієї рослини. Найнебезпечніші хвороби: мільдью, оїдіум, антракноз, гнилі, бактеріальний рак.

Хлороз винограду — хвороба, за якої порушується утворення хлорофілу в листках і знижується активність фотосинтезу.

Хлорофіл — зелений пігмент рослин, за допомогою якого вони уловлюють енергію світла і здійснюють фотосинтез.

Цукристість ягід — головний показник якості урожаю, буває в межах 12—30%.

Шпалера — підпора для виноградних рослин, до якої підв'язують кущ у вертикальній, похилій або горизонтальній площині. В любительському виноградарстві мають місце шпалери: вертикальна, вертикальна двоплощинна, вертикальна з козирком, стелажна (горизонтальна), альтанкова та ін.

Штамбові форми — форми виноградного куща, що мають надземний штамб. Бувають: низькоштамбові форми — до 50 см; середньоштамбові — до 80—100 см; високоштамбові — понад 1 м. Застосовуються в районах неукривної культури винограду або для формування кущів морозостійких сортів.

ЖИТЛОВИЙ БУДИНОК З ГАРАЖЕМ

Вибираючи проект, слід враховувати кліматичні та геологічні вимоги, наявні будівельні матеріали і конструкції, склад родини, її матеріальні можливості тощо.

Пропонуємо проект 6-кімнатного житлового будинку із вбудованим гаражем для двох машин. Його можна споруджувати на ділянках з високим рівнем грунтових вод.

Якщо будинок використовуватимуть як заміську дачу без опалення, достатня товщина зовнішніх стін з цегли 380 мм. Коли ж у ньому житимуть протягом цілого року, комору на першому поверсі між гаражем і кухнею переобладнують для опалення газовим котлом. Необхідно зробити окремий вихід з приміщення на вулицю (обов'язково з вікном).

Індивідуальні житлові будинки у нас споруджують або за типовими проектами, або за принципом «як у сусіда». Такі будинки становлять значну частину житла, зведеного у сільській місцевості за минулі роки. Але останнім часом чимало господарів бажають мати комфортабельніші будинки, з більшими господарськими приміщеннями, високим рівнем санітарно-гігієнічного обладнання і виразною індивідуальністю. Тому тепер частіше звертаються до індивідуальних проектів.

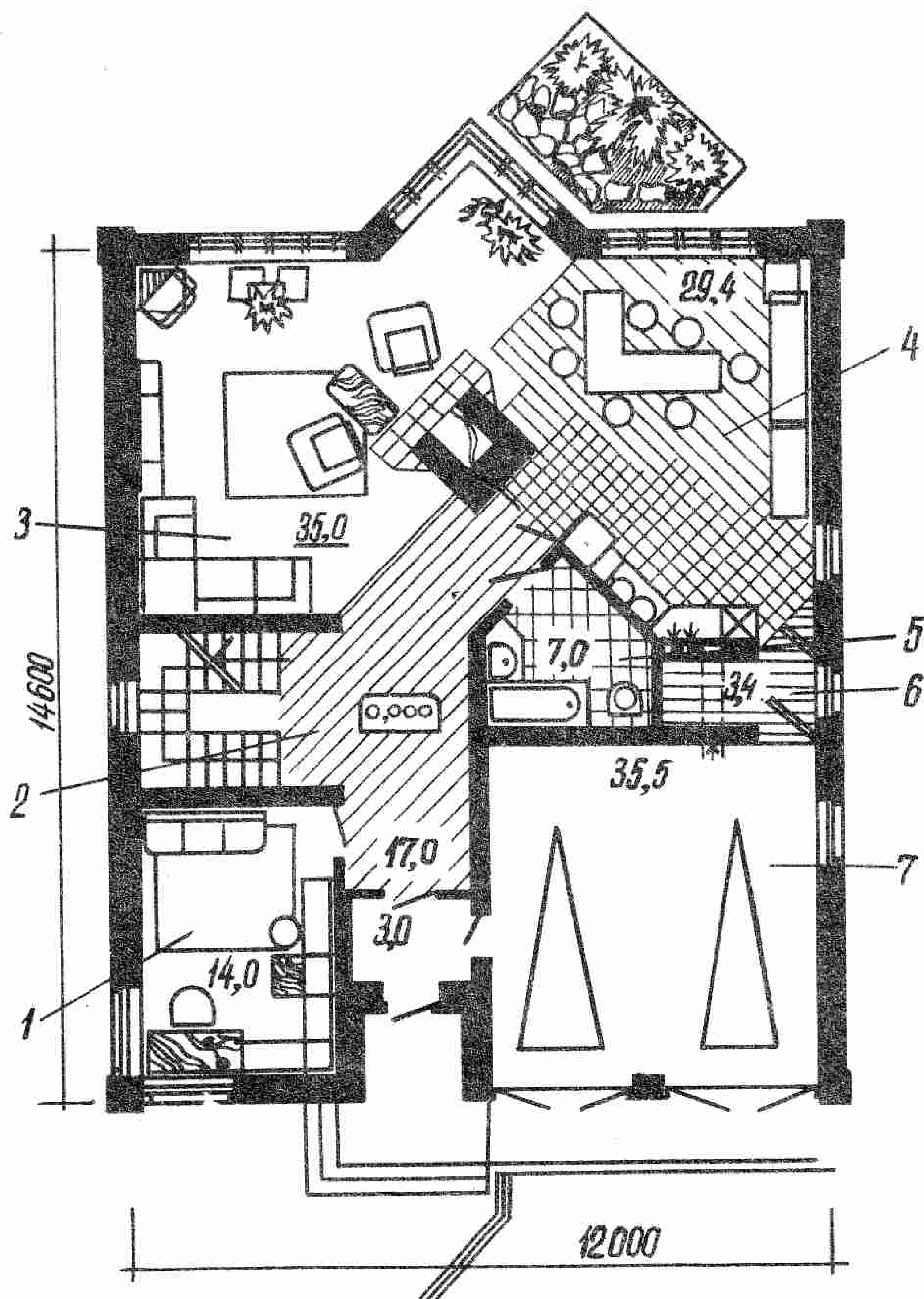
●

Зовнішні цегляні стіни завтовшки 510 мм.

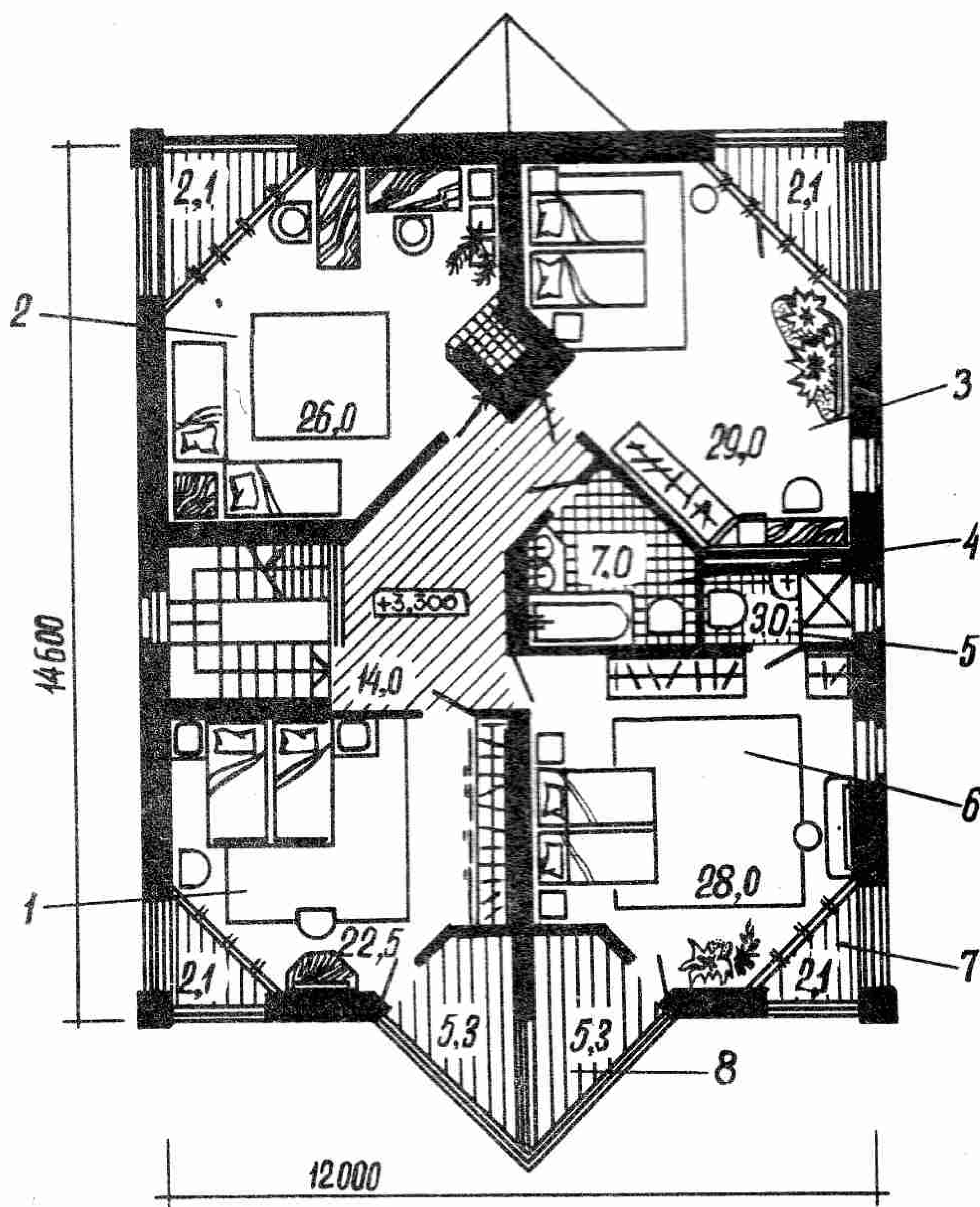
Основна вертикальна домінанта будинку — камін, облицьований природним неполірованим каменем з грубим рельєфом або рельєфною штукатуркою. Невелику зону перед ним також можна викласти каменем чи неглазурованою плиткою, відокремивши від підлоги невисокими металевими гратами, де стоятиме камінне приладдя і лежатимуть дрова.

На другому поверсі за бажанням господарів камін може бути декоративним або діючим.

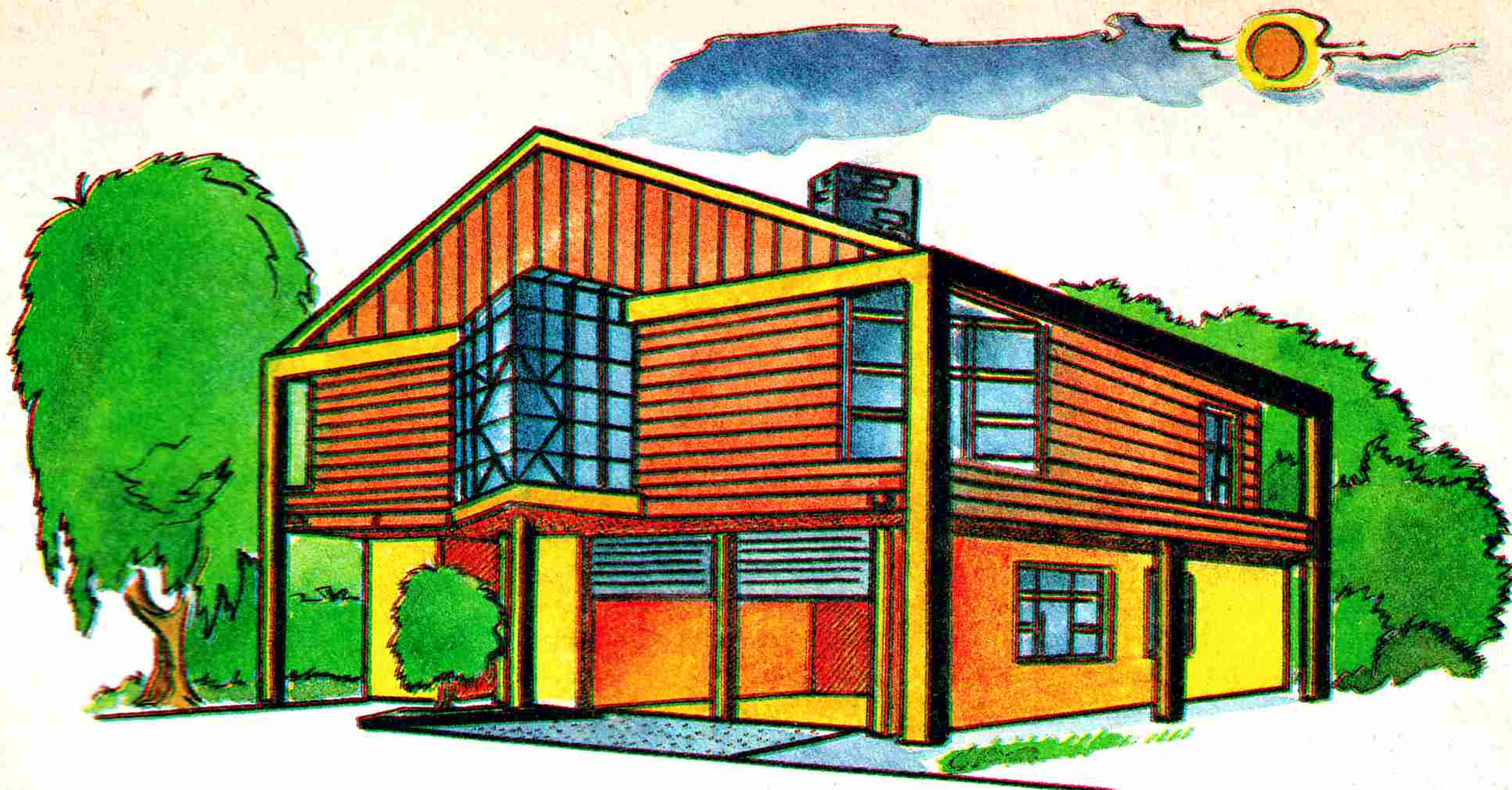
Вітальня і кухня-їдальня органічно поєднані, причому остання настільки велика, що гостей можна приймати і тут. У вітальні передбачено засклений еркер, через який добре освітлюється приміщення. Тут варто обладнати зелений куточок. Кухня зручно з'єднана з гаражем через комору, отож, продукти можна швидко занести туди або залишити в коморі.

План I поверху: 1 — кабінет; 2 — хол; 3 — вітальня з каміном; 4 — кухня-їдальня; 5 — санітарний вузол; 6 — комора; 7 — гараж для двох машин.

План II поверху: 1, 2, 3 — спальні; 4 — санвузол; 5 — санітарний вузол з душем; 6 — спальня для господарів; 7 — трикутна лоджія; 8 — засклена тераса.

Спальні розташовані на другому поверсі, мають виходи на невеликі, але затишні кутові лоджії. Дві спальні, крім того, виходять на засклені тераси, які можна використовувати як солярій або зимовий сад.

Будинок споруджують з цегли, щитових дерев'яних конструкцій. Можна використати типові залізобетонні конструкції. Оздоблення — найрізноманітніше, але бажано світлих тонів. Сходи на другий поверх і горище дерев'яні.

Завдяки компактній забудові скорочуються витрати на благоустрій та інженерні комунікації, зводяться до мінімуму втрати тепла. Решту присадибної ділянки за межами житлової зони можна повністю використовувати під сад та город.

Компактність, елегантна простота, зручне раціональне планування, поповерховий поділ зон відпочинку і загального користування роблять будинок привабливим, неповторним і затишним.

Техніко-економічні показники:
Житлова площа — 154,5 м^2.
Загальна площа — 235,3 м^2
(без урахування літніх приміщень).
Площа гаража—35,5 м^2.
Площа забудови — 177,0 м^2.
Будівельний об'єм — 1327,5 м^3.

З питань проектування звертатися по телефону 296-32-48 (м. Київ).

Т. А. Доценко,
Л. Я. Новикова,
архітектори

«Раціональне освітлення»

Під цим заголовком в «ДСГ» № 6 за 1994 рік були надруковані електричні схеми побутового освітлення. Кожна з них, на мою думку, мала свої «за» і «проти». Тому я вирішив запропонувати читачам журналу мої схеми електроосвітлення.

Схему № 1 застосовують там, де треба вмикати і вимикати світло у різних кінцях одного приміщення. У ній використано перемикачі, яких, на жаль, в побутовому виконанні промисловість не випускає. Та в разі потреби вмілі руки звичайний вимикач перетворять на перемикач. Можна також застосувати і радіотехнічні перемикачі, якщо вони розраховані на силу струму, яку пропускає лампа.

Схема № 2 призначена для люстри на 3—4 лампи. Вона дає можливість, крім звичайного повного, давати неповне послаблене освітлення, якого часом буває достатньо. У першому випадку увімкнений вимикач В1.1 і горять лампи Л2, Л3 і Л4, як звичайно. У другому випадку увімкнений вимикач В1.2, лампа Л1 горить в півсили, а лампи Л2, Л3 і Л4 ледь жевріють.

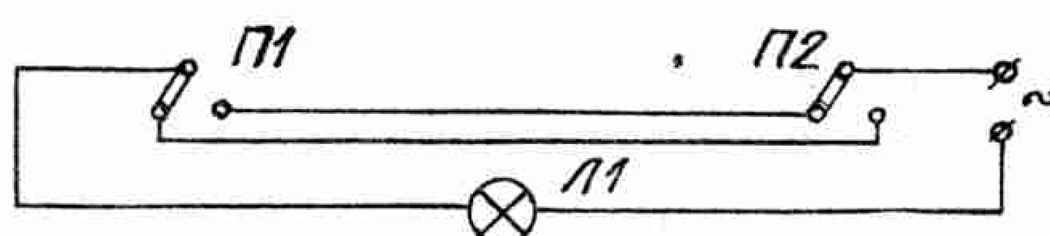

Схема 1

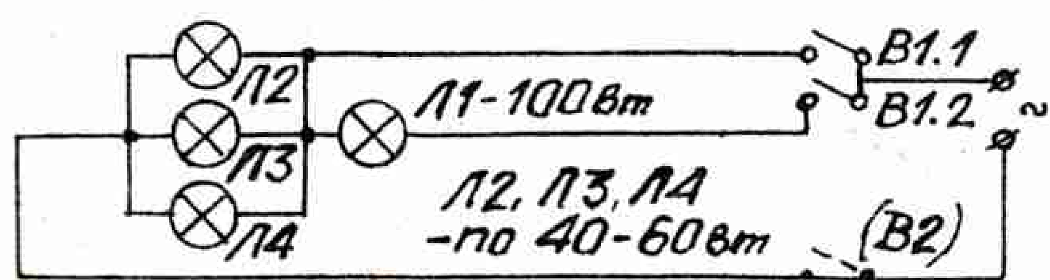

Схема 2

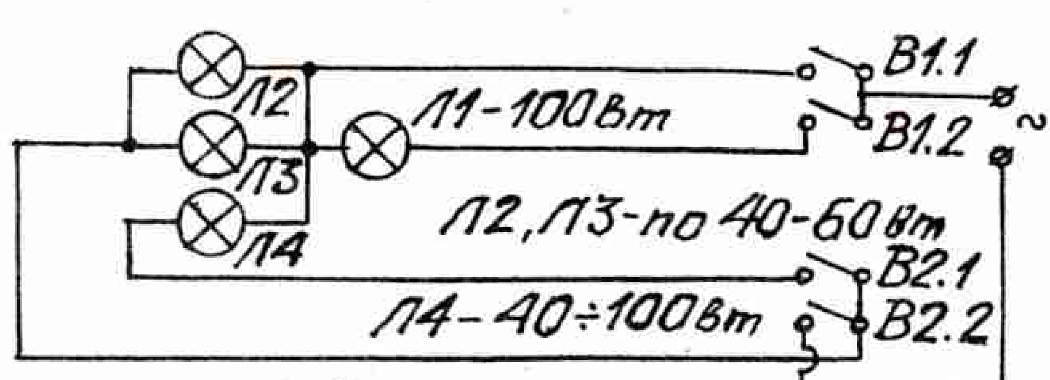

Схема 3

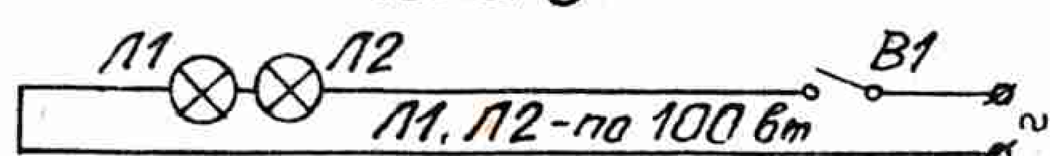

Схема 4

Якщо увімкнути обидва вимикачі, схема працює, як і в першому випадку. Цю систему застосовують ще із загальним вимикачем В2 (показаний пунктиром). Схема діє і тоді, коли частини ламп немає.

Схема № 2, як і наступні, дає змогу заощаджувати не тільки електроенергію, а й лампочки.

Схема № 3 являє собою трохи ускладнену попередню схему. Має чотири ввімкнення: два із звичайним яскравим освітленням, а два — з послабленим. Вона також призначена для люстри.

Схема № 4 найпростіша, її можна застосовувати в приміщеннях, де не обов'язкове повне освітлення, а також там, де часта заміна ламп утруднена. Строк служби такої групи ламп при безперервному горінні — більше року.

Щоб не плутатися, рекомендую вимикачі в схемах № 2 і 3 розміщувати в певному порядку: ближче до входу — загальні вимикачі та з послабленим освітленням, далі — вимикачі повного освітлення.

Ю. М. Топілко,
м. Львів

Яких кролів вибрати для утримання

Для тих, хто тільки-но надумав розводити кролів, постає питання, якої породи, скільки і якого віку краще придбати. А може племінних? Із численної кількості порід подамо характеристику тільки деяких з них, в основному районованих у кліматичних зонах України.

Кролі різних порід відрізняються між собою величиною, статурою, кольором шкіри, особливостями будови волосяного покриву, плодючістю, здатністю вигодовувати своїх дітей.

За особливостями свого хутра кролів поділяють на короткошерсті, нормально або середньошерсті та довгошерсті; величиною тіла — на великі, середні та малі; за характером одержуваної від них продукції — на хутрові, м'ясні, м'ясо-хутрові та декоративні.

М'ясо-хутрові

Сірий велетень, виведений у звірорадгоспі «Петровський» Полтавської області. Це кролі з міцним, видовженим широким тулубом, довжиною близько 70 см, добре розвиненим кістяком. Голова у самців округла, у самиць — видовжена, вуха — стоячі, широкі і довгі, розходяться угорі. Вага дорослого кроля — близько 5 кг. Забарвлення волосяного покриву (крім різних відтінків) — сіре, може бути й чорним, густота його — близько 12 тис. волосин на 1 $см^2$. Середня плодючість — 8 — 9 кроленят за один окріл. Самки мають високу молочність та добрі материнські якості.

Білий велетень виведений у Бельгії, до нас завезений з Німеччини. Має видовжений рівний тулуб, довжиною до 60 см, широкі груди. У самців голова кругла, у самок — видовжена. Вуха широкі, довгі, трохи розходяться угорі. Ноги високі, широко розставлені. Очі рожеві, як у всіх альбіносів. Жива вага — понад 5 кг. Молодняк тендітний, за несприятливих умов чимало його гине, хутро — густе, блискуче, дуже красиве.

Вітчизняна шиншила — кролі з міцною конституцією, добре розвиненим кістяком і широкими грудьми. Вуха невеликі, стоять рівно. Ноги низькі, міцні, загальна вага — 5 кг. Самки приносять по 8 — 10 кроленят, добре їх вигодовують. Кролі шиншила мають густий, м'який, сріблясто-сірий колір хутра з хвильоподібними і чорними тонкими смугами. Колір хутра схожий на справжню шиншилу — звірка, що живе в горах Південної Америки.

Сріблястий — конструкція міцна, тулуб широкий, довжиною до 60 см, з добре розвиненими грудьми. Голова невелика, трохи звужена, очі коричневі. Вуха прямі, невеликі, ноги низькі, загальна маса — 5 кг. Самки приносять в середньому по 8 малят, добре вигодовують їх. Малята народжуються чорними, сріблястість посилюється після одного місяця. Хутро сріблясто-блакитного кольору з чорними смужками.

Чорно-бурий. Порода виведена у звірорадгоспі «Бірюлинський» Татарстану методом схрещування трьох порід: фландра, білого велетня та віденського блакитного. Має дуже міцний розвиток кістяка, міцну тілобудову, довжину тулуба — понад 60 см, видовжений тулуб, велику голову, широкі груди з підгруддям, довгі прямі і товсті кінцівки. Загальна маса — 5 кг. Самка приносить 7 — 8 крільчат у виводку, добре вигодовує їх.

Волосяний покрив схожий на хутро чорно-бурих лисиць: голова та спина — чорні, боки — бурувато-чорні. Крільчата народжуються чорними і такими бувають до 4 міс. Тільки на 7 — 8 місяці у них формується вуаль. Хутро дуже густе.

«Метелики» — порода, виведена у Англії, у нас — удосконалювалася багато років. Кролики мають видовжений (до 55 см) тулуб, міцний кістяк, широкі спину та груди. Голова середньої величини. Ноги — міцні, прямі, м'язисті. Маса близько 4,5 кг. Хутро густе і блискуче, колір — білий з чорними цятками. На голові чорні плями нагадують метелика, який розправив крила. Самка за окріл приносить у середньому 8 кроленят і добре вигодовує їх. В Україні цих кролів розводять здебільшого у присадибних господарствах любителі.

Рекси (короткошерсті кролі). Їх розводять заради оригінального короткого хутра, яке імітують під хутро котика. Порода виведена у Франції. Волосяний покрив — короткий, вирівняний за довжиною пухового й остевого волосся, довжина якого становить 1,8 — 2 см. Кролі цієї породи мають не дуже міцну конституцію і найрізноманітніше забарвлення. Маса — від 3 до 4,5 кг, довжина тулуба — 55 см. Самка за один окріл приносить 5 —6 кроленят. Розводять здебільшого любителі.

Пухові породи.

Біла пухова порода виведена за межами України. Характерна будовою волосяного покриву. Довжина пухового волосся досягає 6 — 15 см. Від однієї самки начісують до 420 г пуху, а з її приплодом за рік начісують і настригають до 1 кг. Пух густо облягає увесь тулуб. Маса тіла — 4 — 5 кг, тулуб — компактний, близько 55 см довжини, з міцним кістяком, спина — трохи видовжена, груди — розвинені, ноги — міцні, м'ясисті.

Самки бувають з підгруддям. Молочні, в середньому приносять 6 кроленят.

Ангорська пухова виведена здавна у Турції. Розводять в основному любителі, які спілкуються між собою. За своїми характеристиками ангорська пухова схожа на білу пухову, але на відміну від неї на кінцях вух має пухнасті китиці.

М'ясні породи кролів.

Новозеландська біла виведена у США і розповсюджена в усьому світі. Тулуб — компактний, спина — широка, м'ясиста. Після народження до 4 — 5 міс. дуже швидко ростуть і набирають ваги. Довжина тулуба — до 50 см, маса — до 4 — 5 кг. Крільчихи — плодючі, властива велика молочність і дають по 7 — 8 кроленят за окріл. Хутро — густе, білого кольору, з тонкою підпушшю.

У 1971 р. кролі цієї породи були завезені до радгоспу «Феодосійський» (Крим), а в 1975 році — на кролеферму підсобного господарства Кримської сільськогосподарської дослідної станції, яка і є основним постачальником кролів цієї породи.

Білий новозеландський альбінос. Довжина тіла усіх кролів — до 50 см, боки — округлі, хребет і боки добре покриті м'язами. Задня частина тулуба — кругла і широка. Спина — широка, м'ясиста, без жирових відкладень. Волосяний покрив кроля-альбіноса — сніжно-білий, підпушшя — срібне. Очі, як і в усіх альбіносів,— червоні, кігті — білі.

Каліфорнійська порода виведена у США. Будова тіла схожа на новозеландського кроля, волосяний покрив — вуха, лапи, хвіст і ніс — чорного забарвлення, а весь тулуб — чисто-білий.

Самки плодючі, за окріл приносять 8 — 10 кроленят. Маса дорослого — 4 — 4,5 кг. Молодняк швидко росте і у віці 2,5 місяця досягає маси більше 2 кг, а за 112 днів — понад 3 кг. Постачальник племінних кролів — той самий, що і новозеландських. За однакових умов утримання і годування кролі різних порід до дорослого стану приходять одні з кращими показниками, інші з гіршими. Тому, починаючи розводити кролів, треба знати, яку породу чи породи ви будете розводити. Для контролю розвитку крільчат їх щомісячно треба зважувати і проміряти.

Леонід Васильович Колесов,
ст. наук. працівник
Президії НАН України

Щоб кролі не хворіли

Іноді зустрічаю на сторінках нашого журналу запитання читачів про те, що робити, аби не хворіли кролі, домашня птиця.

Поділюся власним досвідом. До раціону кролів щодня додаємо стебла, листя квітів — чорнобривців, нагідок. А польові трави згодовуємо тільки прив'яленими. А ще даємо топінамбур, амарант, гілочки смородини, малини, бо кролі дуже люблять їх гризти, а також листя цих кущів.

Клітки утримуємо в чистоті, тричі на рік обробляємо їх паяльною лампою. І за весь час у нас падежу тварин не було, хоч у сусідів такі випадки траплялись.

Листя чорнобривців домішуємо і курям. Вони у нас не хворіють і на вигляд кращі за тих, яким не дають цей корм.

Господарі, котрі тримають курей у загорожі, неодмінно повинні перед заходом сонця випускати їх бодай на 20—30 хв. на прогулянку. Великої шкоди за цей час в обійсті не зроблять, самі зайдуть на сідало. Такі прогулянки слід робити з ранньої весни й доти, поки не випаде сніг. Кури краще нестимуться, яйця будуть поживніші, жовток жовтий, шкаралупа міцніша, молодняк дужчий, з-поміж курок буде більше квочок.

І ще. Якщо хочете мати від кози гарне потомство, не перегодовуйте її, жирні кози рідше приходять в охоту, а якщо спаруються, то окіт буде важчий. Ми козам також згодовуємо нагідки та чорнобривці. От і все. Щасти вам у господарстві!

Антоніна Олександрівна Бесараб,
256027, Київська обл.,
Згурівський р-н, с. Вільне

Коли легені «висвистують»

Сини купили п'ятирічну кобилку. Але через брак досвіду не помітили, що вона має задишку, легені аж висвистують.

Отже, кінь хворий. Спеціалісти, котрі оглядали його, кажуть, що таких тварин потрібно знищувати. Але ж тварина ще молода й породиста, невже не можна її вилікувати?

Сподіваюся, що серед читачів «ДСГ» знайдуться фахівці, котрі порадять, як врятувати нашого четвероногого друга.

М. М. Галадій,
293630, Львівська обл.,
Сколівський р-н,
с. Верхня Рожанка

Основний принцип лікування — не нашкодити організму, а це значною мірою залежить від правильного діагнозу.

Ставити діагноз заочно — справа практично безнадійна, тому власнику тварини краще було б звернутися до місцевих ветеринарних спеціалістів, які мають можливість провести клінічне обстеження коня. До цього можна лише додати, що, судячи з листа, у коня найімовірніше альвеолярна емфізема легень. Причин цієї хвороби може бути декілька, але найчастіше вона є наслідком перевантаження під час роботи (в народі кажуть, що такого коня «загнали»). Небезпеки ні для коня, ні для оточуючих емфізема не становить, тому тварину можна вільно утримувати в господарстві.

Хвороба здебільшого має хронічну форму й клінічно проявляється тільки під час фізичного навантаження. Основна функція легень — газообмін між організмом і навколишнім середовищем. При емфіземі (внаслідок розриву стінок альвеол) значно зменшується корисна поверхня легень, через яку власне і відбувається газообмін, що зумовлює задишку.

Повністю відновити функцію легень практично неможливо. Але за умови повноцінної годівлі, помірного фізичного навантаження та симптоматичного лікування кінь буде жити і приносити користь у господарстві.

І мухи зникнуть

Мухи, незважаючи на їхню зовнішню схожість, залежно від типу живлення поділяються на декілька груп. Найпоширеніші поліфаги, які здатні споживати різноманітні продукти тваринного і рослинного походження. Мухи завдають досить відчутної шкоди тваринництву. Вони не тільки непокоять тварин, що зрештою, призводить до зниження продуктивності, але й дуже часто є механічними, а іноді навіть і біологічними переносниками збудників інфекційних хвороб. Тому як на великих тваринницьких фермах, так і в приватних господарствах боротьба з мухами влітку — актуальна проблема.

Найбільш ефективні профілактичні заходи боротьби. Їхня мета — створити такі умови, за яких мухи не можуть розмножуватися.

Цикл розвитку домашньої мухи такий: муха відкладає яйця у різні нечистоти (найчастіше це гній), через деякий час із яєць виводяться личинки, з личинок — лялечки, а з лялечок — дорослі мухи. Але обов'язковою умовою перетворення личинки в лялечку є проникнення личинки з гною у грунт. Саме тут ми і можемо втрутитися й не дати завершитися розмноженню. Для цього необхідно складати гній та інші нечистоти на бетонованому майданчику. Усі личинки, які виходять із яєць, тут же в гною і гинуть, бо не можуть проникнути в грунт через бетон. В ідеалі бажано по периметру бетонного майданчика зробити невелику канавку й заповнити її якимось інсектицидом. Тоді навіть поодинокі личинки не зможуть переповзти через край майданчика і потрапити в грунт.

Звичайно, водночас необхідно суворо дотримуватись зоогігієнічних вимог, своєчасно прибирати гноївку, залишки кормів, тримати у чистоті годівниці, молочний посуд, інший інвентар.

Винищувальні заходи спрямовані на знищення статевозрілих мух та їхніх личинок. Вони менш ефективні, ніж профілактичні, проте їх треба в разі потреби застосовувати. Розрізняють механічні (липкий папір, різні типи пасток для мух, захисні сітки тощо) і хімічні методи. В останньому випадку для боротьби з шкідливими комахами використовують інсектициди, але слід знати, що серед них немає жодного препарату, який діяв би тільки на мух і не впливав негативно на тварин чи людей.

Отже, основними мають бути профілактичні заходи.

В. П. Постой, доцент

●

Щоб кози не гризли стовпчики

У «ДСГ» № 4 за 1994 р. один читач запитував, чому кози гризуть дерев'яні стовпчики. Я вважаю, що їм не вистачає солі і крейди. Ці продукти можна ставити в окремому посуді, щоб тварини вживали їх у міру потреби. А ще крейду додають у годівницю з розрахунку 1 чайна ложка на тварину. Воду підсолюють (1 ст. ложка без верху на 10 — 12 л води). Через кілька тижнів кози перестануть гризти стовпчики.

Ще одна порада. Якщо у вашому господарстві залишилась стара духовка, не викидайте її, бо це готове гніздо для курей. Тільки на дно підстеліть вдосталь соломи, а на ніч дверцята зачиняйте, щоб там було чисто.

У такому гнізді птиця охоче несеться, підстилка довго зберігається чистою. А якщо в ньому сіла квочка, його легко можна перенести в інше, затишніше місце.

В. Г. Тоглієв,
Полтавська обл.

пом. Заливаючи ягоди окропом, покладіть шматочок камфори розміром з горішок, тоді ягоди будуть зелені.

...Із стиглого агрусу

Агрус — 400 г, цукор — 800, вода — 2 склянки.

Ягоди очистити від насіння, скласти у глиняний горщик, перекладаючи вишневими, смородиновими і виноградними листками, залити свіжим винним оцтом, замазати тістом і поставити у гарячу духовку на 12 годин. Потім вийняти агрус, промити у холодній воді, просушити на рушнику. Зварити сироп, дати йому прохолонути і ледь теплим залити агрус. Так повторювати 7 днів. Кожного наступного дня заливати ягоди дедалі теплішим сиропом, а на сьомий день ягоди разом із сиропом закип'ятити.

... З ваніліном

Агрус — 1 кг, цукор — 1,2 кг, води — 1—2 склянки.

Варять варення із трохи недостиглого агрусу. Якщо ягоди дрібні, їх варять цілими, а у великих видаляють насіння. Підготовлені ягоди витримують у холодній воді 6—8 годин. Потім воду зливають і використовують для приготування сиропу. У готовий, доведений до кипіння сироп всипають агрус і залишають до повного охолодження. Далі варять за 3 прийоми з перервами. Двічі доводять до кипіння і варять по 3—5 хв, дають охолонути і залишають на 5—8 годин для відстоювання. На третій раз варять 40 хв. За 10 хвилин до закінчення варіння для кращого аромату додають трохи ваніліну за смаком.

Переробка агрусу

Варення «царське»

Агрус — 1 кг, цукор — 1,5 кг, вода — 2 склянки.

Відібрати недостиглі зелені, гладенькі ягоди. Помити, очистити, на кожній зробити поздовжній надріз, через який видалити насіння. Знову промити, скласти у посудину і залити на 5 — 6 годин. Бажано кожний ряд перекласти вишневими листками, що надасть варенню особливого аромату і забезпечить збереження зеленого кольору. Вимочені ягоди обсушити і опустити у киплячий сироп. Перед тим, як варити, витримати ягоди у сиропі не менше 3—4 годин. Потім варити до готовності, обов'язково за 2—3 прийоми по 5—7 хв у киплячому сиропі. Після кожного прийому варення швидко охолодити і, не накриваючи, витримувати 5—6 годин.

З недостиглих ягід

Агрус — 1 кг, цукор — 1,2 кг, вода — 2 склянки.

Зелений, очищений від насіння агрус промити, покласти у миску, окропити винним оцтом, декілька разів потрусити і поставити у холодне місце на 5—6 годин. Потім приготувати сироп, покласти у нього агрус, попередньо відкинутий на сито, і варити до готовності.

Секрети кухні тітки Насті

* * *

Агрус — 400 г, цукор — 800, вода — 1,6 склянки.

Очищений від насіння, промитий недостиглий агрус скласти у глиняний горщик, перекладаючи ягоди вишневими листками і невеликою кількістю шпинату, залити винним оцтом. Горщик замазати тістом і поставити на 10 — 12 год у гарячу духовку. Потім горщик вийняти і пересипати агрус з нього у холодну воду з льодом. Воду змінити декілька разів, витримуючи у ній ягоди по 10 — 15 хв. Потім відкинути ягоди на решето. Коли вода стече, розкласти їх на скатертині, дати обсохнути, а потім зважити. Приготувати сироп з третини всього цукру, закип'ятити його, зняти піну і ще в гарячий висипати ягоди. Коли маса почне закипати, всипати решту цукру і тричі закип'ятити на сильному вогні, а доварювати на слабкому. До сиропу можна додати невелику кількість ванілі.

* * *

Агрус — 400 г, цукор — 800, вода — 2 склянки.

Недостиглий агрус очистити від насіння, покласти у холодну воду, потім вибрати у миску, залити окропом, накрити і залишити на добу. Далі ягоди викласти на блюдо, обприскати міцним оцтом і знову залишити на добу. Потім викласти на рушник, розрівняти, висушити і скласти у банки. Зварити густий сироп, дати йому охолонути і залити ним ягоди. Через кожні півдоби зливати сироп, переварювати його знову, а востаннє закип'ятити один раз ягоди разом з сиро-

Холодне варення

Агрус — 1 кг, цукор — 1,5 кг.

Агрус добре промивають, відкидають на сито, щоб стекла вода. Потім ягоди перепускають через м'ясорубку, засипають цукром, добре перемішують і розкладають у банки.

Пудинг по-шотландськи

Молоко — 0,6 л, яйця — 4 шт., борошно пшеничне — 60 г, горіх мускатний, цукрова пудра — 60 г, агрус стиглий — 500 г, цукор — 40 г.

У добре змащену маслом форму покласти підготовлений агрус. Просіяне борошно, мускатний горіх, цукрову пудру, яйця і тепле молоко змішати до стану рідкого тіста, а потім збити у міксері. Цим тістом залити агрус. Випікати у духовці за температури 200° протягом 45 хв. Через 25 хв

пудинг можна накрити вологим цупким папером і випікати ще 15—20 хв, після чого вийняти з духовки і посипати цукром. Подавати з вершками.

Суфле

(шведська кухня)

Агрус — 500 г, цукор — 120, цедра лимона — 10 г, борошно пшеничне — 10, вино біле — 100 г, яйця — 2 шт.

Агрус варити, поки не стане м'яким, додати трошки води, цедру лимона і цукор. Протерти крізь сито. Жовтки змішати з цукром, невеликою кількістю ягідного пюре і проварити 3—5 хв, постійно помішуючи. Потім додати вино, зняти з вогню і ввести білки, збиті у стійку піну. Одержану масу перекласти у змащену маслом форму і запікати 30 хв на слабкому вогні. Окремо можна подавати ванільний соус.

Желе біле

Взяти зовсім зелений агрус, очистити, скласти у миску, залити водою так, щоб вона тільки закривала ягоди, і варити, доки агрус не розвариться, постійно помішуючи і розтираючи ягоди ложкою. Одержану масу злити у щільний полотняний мішечок, підв'язати над будь-якою посудиною, щоб до неї стікав сік. Коли сік відстоїться, обережно злити його у каструлю. На склянку соку беруть дві склянки цукру, варити на повільному вогні до готовності, слідкуючи, щоб маса не пригоріла. Для аромату у желе можна занурити мішечок з лимонною цедрою, а потім, коли желе увариться, мішечок треба акуратно витягти. Желе з агрусу рожевого кольору готують так само, як і біле, але варять його з більш стиглих ягід. На склянку соку треба брати лише одну склянку цукру і добре уварювати.

Мармелад

Взяти порівну агрус і смородину, ягоди перебрати, промити, протерти крізь сито. На 500 г ягід взяти 250 г цукру, варити до готовності, після чого розкласти у банки.

У власному соку

Агрус — 1 кг, цукор — 500 г, сік малини — 200 г.

Агрус очистити і вимити, додати цукор і сік малини, поставити на вогонь і нагрівати, не доводячи до кипіння і безперервно помішуючи, щоб маса не підгоріла. Через 5—7 хв зняти з вогню, розкласти у банки і закатати кришками.

Агрус подрібнений

Стиглий агрус промити, розім'яти дерев'яною ложкою. Залити окропом (чверть склянки води на кілограм ягід), поставити на вогонь і підігрівати, не доводячи до кипіння і весь час помішуючи, протягом 30 хв. Потім вичавити сік, поки він не охолонув, розлити у банки, простерилізувати і закатати.

З такого агрусу можна робити смачні начинки для пирогів, а також використовувати його до компотів і киселів.

В. В. Беспалов,
Полтавська обл.

●

Ягідний торт

250 г маргарину, 1/3 скл. сметани, 1 1/3 скл. цукру, 2 яйця, борошно, 1 скл. агрусового варення, 5—6 шт. персиків або абрикосів.

Коржі для торта випікаємо з пісочного тіста. Для цього 250 г маргарину посікти з борошном, додати 2 жовтки, 1/3 склянки цукру, сметану, соду, погашену оцтом. Замісити м'яке тісто, з якого випекти 2—3 коржі.

Склянку цукру збити з двома білками, додати дрібку солі, ванілін.

Цим кремом змастити один або два нижні коржі торта. На верхній корж, змащений кремом, викласти консервовані чи свіжі половинки персиків або абрикосів і агрусове або порічкове варення. Прикрасити кремом, посипати горіхами.

Агрусові «квіти»

250 г агрусу, 250 г цукру, 1/4 скл. води.

Великі зелені ягоди агрусу обережно надрізати начетверо, вибрати зернятка, нанизати по дві ягоди на плодоніжку із зеленою вишнею. Варити як варення. «Квіти» без сиропу обкачати в цукрі, можна прикрасити ними торти, тістечка тощо.

Т. П. Колодницька,
м. Київ

Служба взаємодопомоги

Масло з козячого молока

В одному з номерів вашого журналу читач запитував, як отримати масло з козячого молока. Пропоную свій рецепт козячого масла і плавленого сиру з коров'ячого молока.

Свіже козяче молоко потрібно скип'ятити і поставити на холод. Через 2 дні відстояться вершки у вигляді товстої шкірки, з яких і збивається масло. Воно повинно бути білим.

Для плавленого сиру з коров'ячого молока необхідно 2 літри молока, 2 кг сиру, 150 г масла (маргарину), 1 яйце, столову ложку солі, чайну ложку соди.

Сир перемолоти і кип'ятити 15—20 хвилин в молоці, весь час помішуючи. Дати йому стекти на марлі в друшляку.

Окремо розтопити масло, додати до нього зварений сир і одразу ж збиті виделкою яйце, соду і сіль. Проварити 5 хвилин. Можна додати кмин. Загорнути в целофан.

М. А. Деордієва,
Львівська обл., Стрийський р-н,
с. Яблунівка

*

Дуже дякуємо за корисні рецепти, які друкуються на сторінках «ДСГ». Сподіваємось, що хтось знає і зможе поділитися з нами рецептом виготовлення в домашніх умовах яєчного порошку.

В. О. Григорів,
Івано-Франківська обл.,
Городенківський р-н, с. Стрельче

Коли тісто розпливається

Передплачую журнал «ДСГ» з початку його випуску, усі номери підшиваю і часто перечитую. У журналі № 6 за 1994 р. читачка В. К. Тарасочка з м. Орджонікідзе запитує, чому тісто розпливається, коли його замісять, і чи можна довести його до потрібної якості. У минулому я багато працювала з тістом і тому знаю: якщо борошно вироблене з пророслої пшениці, то хоч на вигляд воно здається хорошим, але тісто завжди буде розпливатись, скільки б ви його не місили. Відповідно і вироби з такого борошна будуть низької якості.

Г. І. Конончук,
Київська обл.

Люблю сало

Цього року ми вперше передплатили «ДСГ». Журнал дуже цікавий.

Особливо хочу відзначити рецепт приготування торту з сиру, яким поділилась шановна Н. Креймер з Чернівців. Цим тортом я на 8 березня приємно вразив своїх жіночок: маму, дружину і доньку. Правда, кухня була в борошні, а руки довго не відмивались, та це деталі, головне, що торт дуже смачний. Щиро дякую!

Тепер про моє прохання. Як і всі українці, дуже люблю сало. Прошу наших майстрів поділитись рецептами приготування сала і виробів з нього. Адже можна його не тільки пересипати сіллю.

В. Бабич,
м. Скадовськ

Служба взаємодопомоги

Хочу допомогти

Читачка «ДСГ» із Сумської області на сторінках нашого журналу розповідала, що в неї дуже боліли ноги в суглобах. Вона просила, аби їй порадили народні методи лікування цієї недуги. Я надіслала їй листок рослини арума. Довгенько чекала відповіді. І все-таки дочекалася. Жінка пише, що після компресів із настою цієї рослини вже ходить і ноги не болять.

Прошу редакцію і читачів журналу, аби докладніше описали цю рослину на сторінках «ДСГ». Виявляється, ми дуже мало знаємо про її лікувальні властивості, хоч листя арума продають на базарах у Черкасах.

А тепер, як приготувати рецепт із арума. Листя і стебло нарізати дрібненькими шматочками, залити спиртом або горілкою, поставити до темного місця на 12 днів. Потім з цього настою прикладати компреси до тих місць на тілі, що болять. Перш, ніж робити компреси, настій необхідно розвести водою один до одного, нерозведений може обпекти шкіру.

Настій може викликати алергію. За таких умов лікування слід припинити. Настій також отруйний, тому необхідно так поводитися з ним, щоб не потрапив до очей. Компреси краще класти на ніч, а вранці ті місця змити теплою водою і насухо витерти.

А тепер про лікування трофічних виразок. Звичайно, ця хвороба дуже неприємна. Особливо на неї страждають люди похилого віку.

Сталося так, що доля спочатку зробила мене пасічницею, а вже потім — медсестрою. Ще коли я навчалася у медичній школі, то дуже хотіла стати операційною медсестрою, бо подобалося лікувати. Та, на жаль, шлях мені туди було перетнуто. Довелося працювати в кабінеті, де перев'язували рани. І тут я почала спочатку несміливо, а потім рішуче замість деяких ліків застосовувати мед. Пасіку мала свою, і незабаром до мене прийшов успіх. Навіть хірург наш Василь Миколайович Гуцук від здивування тільки головою крутив. А що вже гарно лікувалися трофічні виразки, то просто на диво.

У повоєнні роки було дуже багато інвалідів війни з хронічним остеомієлітом. І я їх усіх повиліковувала, але не тільки медом, а ще й бджолиною отрутою — жаленням. Таке лікування узгоджувала з хворим. Пояснювала, що трохи болітиме, але ніхто не відмовлявся, бо всі хотіли бути здоровими. Перед тим, як мала бджола хворого вжалити, давала йому за 15 хв до процедури таблетку димедролу. Це для того, аби не стався анафілактичний шок, бо від такого шоку бувають тяжкі наслідки.

Отже, метод, який застосовувала, дуже ефективний. Навіть післяопераційні рани у хворих на цукровий діабет зникали надзвичайно швидко. Гоїлися і гангренонозні рани на пальцях ніг. Чорнота з пальців сходила, рана очищалася і більше не відновлювалася.

У моїй практиці було два випадки лікування трофічних виразок літніх жінок, котрі мали вражені гомілки — від коліна до стопи повністю. На лікування їхніх виразок витрачено по 2 трилітрові банки меду і в часі — по одному року на кожну.

Сам метод лікування подібних виразок такий. Заварити гілки звичайної верби. Можна навіть у виварці. Але промивати рану тільки теплою водою. Краї рани обробити зеленкою. Потім на рану накласти пов'язку з доброякісним медом. Під час першої пов'язки виділиться багато гною, а очиститься рана, коли вдруге промивати її водою, настояною на заварених вербових гілках. Перев'язувати рану через два дні на третій. Пов'язки не слід відривати, а якщо вони присохли, відмочити перекисом водню або теплою водою. Робиться це для того, щоб не зірвати ніжні клітини епітелію.

Якщо курс лікування здійснюється влітку, то після промивання бажано покласти ногу так, щоб рана обсохла на сонці. Обсушування на сонці пришвидшує загоювання рани і по тому вона більше не поновлюється.

Зауважу, що не кожний організм позитивно сприймає медове лікування. Отже, коли організм не сприймає меду, довкола рани появиться висип і шкіра свербітиме. Лікування слід негайно припинити.

Якщо мед під час лікування не шкодить, а рана глибока й широка, то по її краях можна застосовувати й жалення бджолами. За таких двох процедур рана гоїться ще швидше.

Отож, коли моє лікування зацікавить читачів журналу, будь ласка, пишіть мені, але вкладайте конверт із зворотньою адресою. Обов'язково відповім.

Марія Ничипорівна Виноградова,
Черкаська обл., Чорнобаївський р-н,
с. Скородистик

Якщо у вас болять ноги

Читаю журнал з першого дня його виходу у світ. Дуже багато корисних порад. Якщо у когось із читачів «ДСГ» болять ноги, то і я хочу запропонувати свій рецепт, як позбутися цієї недуги. Цей рецепт мені порадили лікарі, коли я була в Одесі на курорті. Він мені допоміг, я тепер не ходжу, а... бігаю.

Якщо крутить у ногах, рецепт такий. Половину бруска господарського мила, півкілограма солі, п'ять літрів води. Воду закип'ятити, всипати до неї сіль, мило потерти на тертушку, розчинити окремо в 200 г води.

Вода, до якої поклали сіль, має прохолонути, відстоятися. Потім злити, залишок солі, який не розчинився, залишити в посудині, де була вода з сіллю. До цього розчину вилити розчин з милом, підігріти до такої температури, щоб можна було тримати ноги й парити їх. Парення у хвилинах не обмежене. Перед процедурою ноги гарно помити. Парити на ніч, а під закінчення процедури ноги закутати чимось теплим, вовняним на всю ніч. Вранці знову помити чистою водою.

Розчин із солі та мила не виливати. Ним можна користуватися, але завжди необхідно підігрівати до потрібної температури. Процедур необхідно десять. Якщо ноги не перестали боліти, повторити. Бажаю успіхів.

Лідія Іванівна Кузнєцова,
251349, Чернігівська обл.,
Ічнянський р-н, с. Іваниця

Боже, який світ милий і як мені жити хочеться

Хоч я уже й немолода жінка,— мені 57 років, хворію. А світ мені милий і жити хочеться — не можу словами передати, як сильно!

Ще в молоді роки в мене на голові, правильніше на тім'ї, утворився жировичок. З роками більшав, і кожного року, як проходила медогляд (працювала трактористкою) показувала жировок лікарям і запитувала: чи не краще його вирізати? А вони відповідали, що він мені не заважає.

Звичайно, тепер із себе вини не знімаю — треба було серйозніше поставитися до своєї недуги. Ну, а після сеансів Кашпіровського жировик у мене почав рости дуже швидко. Тоді я до районної лікарні пішла, звідти направили до Херсона. Це було в 1990 році. Зробили мені операцію, бо вже виріс, як кулак. Та, на жаль, через півроку знову гуля виросла. Ще раз поїхала до Херсона, там опромінили і вона розсмокталася. І так мені добре було, наріст зник, зате голова стала лиса, як коліно. Щоправда, коси виросли непогані, та на горе моє і болячка ожила. Росте знову і вже, мов куряче яйце, і за діагнозом — ліпома.

Ой, щоб ви знали, як мені не хочеться ще раз опромінюватись. Адже голова знову буде, як коліно, лиса. Звичайно, дома — то байдуже — запнулася хусткою, не видно, а як треба кудись вийти, то хоч голову зніми й під руку запхай, як мішок.

То ж я хочу запитати читачів журналу, можливо, є якісь таблетки чи мазь, від яких наростень розсмокчеться — порадьте мені. А, можливо, є ще якість народні методи лікування, за допомогою яких можна звести з голови цю недугу. Дуже сподіваюся на Вас, шановна редакціє, любі читачі журналу. Допоможіть мені позбутися цієї хвороби. Бо як же мені не хочеться знову йти на опромінення. А я ж іще беру участь у художній самодіяльності, дуже люблю співати.

Тож вірю Вам, шановна редакціє, і дуже сподіваюся на Вашу допомогу. Буду все життя дякувати всім, хто відгукнеться на мій біль.

Галина Марківна Бодялова,
326322, Херсонська обл.,
Чаплинський р-н, с. Григорівка

Пропоную

...великий вибір гладіолусів, жоржин, лілій, ірисів, тюльпанів, нарцисів, лілейників. Бульби батату, насіння дайкону і інших овочів, лілій. 50 сортів картоплі, суниці. Каталог надсилаю у конверті замовника.

Микола Володимирович Колісниченко,-
315625, Полтавська обл., Миргородський р-н, с. В. Сорочинці.

...живці для перещеплення яблук та груш. Насіння 30 сортів ліаноподібних помідорів. Розетки суниць малопоширених сортів: Гігантелла, Женева, Богота... Саджанці малини селекції Качини.

А. А. Ніколаєв,
340015, Донецьк, вул. Ватутіна, 78

...саджанці і сухий золотий корінь (родіола рожева), насіння ехінацеї пурпурової, синюхи блакитної.

Зоя Федорівна Булахівська,
287150, Вінницька обл., м. Гнівань, а/с № 13

...обміняю свічки парафінові та форми для відливу свічок на насіння овочевих культур або продам.

Кликова,
349318, Луганська обл., м. Красний Луч, 18, а/с 591, код 06432, тел. 4-02-67

...цибулини тюльпанів різних забарвлень і груп, живці великоплідної чорної смородини сортів Виноградна, Чорний жемчуг, Диковинка. Замовляючи каталог, обов'язково вкладайте конверт.

Світлана Борисівна Сапего,
245110, Сумська обл., м. Шостка, вул. Горького, 7-а, кв. 2

...насіння амаранту (3), чумизи, бораго, гірчиці, коріандру, шпинату, салату (3), тригонели, овочевої хризантеми, квасолі (6), гороху (6), бобів (3).

Григорій Степанович Чуб,
315969, Полтавська обл., Глобинський р-н, с. Пузиково

...технологію вирощування амаранту і шпинату Утеуша, насіння амаранту та шпинату, рецепти ліків з амаранту. Надсилайте оплачений та заадресований конверт.

Л. Є. Тарасюк,
253147, Київ-147, а/с 146

...садивний матеріал тюльпанів різних сортів і забарвлень, у колекції є бахромчасті і лілієцвітні сорти. Нарциси рідкісних сортів найрізноманітніших кольорів. Часник сорту Універсал, придатний як для озимого, так і весняного садіння. Для отримання комплекту каталогів прохання надсилати підписаний конверт з марками.

Поліна Олександрівна Козлова,
334410, Крим, м. Бахчисарай, а/с 3

Проблеми життєздатності малих фірм у ринкових умовах

У ринкових умовах на підприємствах виникає багато проблем, пов'язаних з виготовленням та реалізацією продукції. Якщо за тотального розподілу продукції існувала проблема її виготовлення (матеріально-технічне забезпечення, технічне оснащення виробництва, кооперація тощо), то в умовах ринку на перший план виступає реалізація (маркетинг, пошук покупців, ціноутворення, реклама та ін.).

Візьмемо за приклад фірму МЕТОПРОМ

Якщо проблема виготовлення продукції до певної міри вирішена, то багато питань постає з реалізацією.

Фірма **МЕТОПРОМ** випускає багато цікавої продукції — електродні прилади для нагрівання води (для систем водяного опалення дачних будинків, котеджів, невеликих виробничих приміщень), універсальні деревообробні верстати, електричні батареї водяного опалення, преси малої потужності для виготовлення олії (від 20 до 50 кг насіння на годину).

Перевага наших **пресів** над їхніми аналогами в тому, що сировина (насіння соняшника) не потребує попередньої підготовки (нагрівання, прожарювання, пропарювання та ін.). Завдяки цьому отримана олія зберігає свої натуральні якості — колір, смак, консистентність, ненасичені жирні кислоти та вітаміни.

Універсальні деревообробні верстати. Фірма почала робити первинну обробку деревини — розпилювання на дошки, сушіння, виготовлення наличників, плінтусів тощо. Докладніше про продукцію фірми можна дізнатись з журналу «Дім, сад, город» № 11 за 1994 р.

Високий попит на нашу продукцію стримують ціни. Ми отримуємо десятки листів з пропозиціями продавати вироби хоча б у кредит.

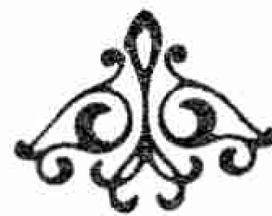
Тому керівництво фірми вирішило організувати збут своєї продукції в кредит на 3—6 місяців. Продаж в кредит має бути оформлений окремим договором.

Таким чином ми розраховуємо поліпшити реалізацію продукції.

Крім того, фірма планує випускати мінімлини з якістю борошна не нижче першого сорту, мінікруподерки та інше обладнання для переробки продукції сільського господарства. Є велика зацікавленість у виготовленні мінівітроелектростанцій потужністю до 10 кВт.

Орієнтація такої техніки — на приватного господаря, фермера, колгосп.

З пропозиціями щодо організації випуску аналогічної продукції (йдеться про діючі механізми) звертайтесь за адресою: **254080, Київ, вул. Фрунзе, 13, фірма МЕТОПРОМ або телефонуйте 417-31-34; 417-87-42.**

Місяць, зорі і врожай

За народними прикметами

Самсона (10.07). Якщо на Самсона дощ, то аж до бабиного літа.

Козеріг

11 (6.38) — 13 (6.21)

12-го о 13 годині 49 хвилин — новий Місяць.

Висівають насіння цвітної капусти в грядки для одержання товарної продукції в грудні—січні. Висаджують у грунт суницю. Збирають вибірково ягоди суниці, малини.

Липень

БІОДИНАМІЧНИЙ КАЛЕНДАР

Діва

2 (14.36) — 4 (22.52)

Поливають капусту, помідори, огірки, інші овочі. Збирають вибірково на салати редьку середньостиглих сортів. Висівають в холодні парники насіння віоли для висаджування в серпні на постійне місце.

Можна накрити грунт в міжряддях суниці чорною плівкою або щільним папером для пригнічення бур'янів.

За народними прикметами

Мефодія (2.07). Якщо на Мефодія йде дощ, то він може йти сорок днів (з перервами).

Терези

4 (22.52) — 7 (4.14)

Вибірково збирають ранній перець на салати. Висаджують картоплю літнього строку. Збирають суницю, видаляють вуса. Під плодові дерева вносять по відру розчину пташиного посліду (1:20) в розрахунку на 1 квадратний метр площі проекції крони.

За народними прикметами

Горпини Купальної (6.07). В цей день збирають лікарські трави, виходячи за ними до схід сонця.

Скорпіон

7 (4.14) — 9 (6.27)

Викопують цибулини гіацинтів. Встановлюють підпірки під гілки яблунь і груш, скошують трави, в саду збирають ягоди ранніх сортів суниць, видаляють вуса.

За народними прикметами

Івана Купала (7.07). Якщо на Купала вранці велика роса, то буде врожай огірків, горіхів, грибів.

Якщо дощ, то буде неврожай.

Стрілець

9 (6.27) — 11 (6.38)

Збирають вишні, обрізують сухі й хворі гілки на деревах слив, вишень, обліпихи. Збирають падалицю.

Підживлюють суницю й малину — по 1 відру розведеної гноївки (1:10) на 1 погонний метр і 2 відра для плодоносної смородини й агрусу.

За народними прикметами

Петра і Павла (12.07). Коли на Петра сльота, то буде в літі багато болота.

Водолій

13 (6.21) — 16 (7.36)

Поливають капусту. Збирають вишні, персики, овочі. Підживлюють і обприскують кущі. Розпушують грунт під вишнями, сливами, між кущами смородини, агрусу, малини. Накладають і оглядають ловчі пояси на яблунях і грушах, збирають і знищують падалицю.

За народними прикметами

Кузьма і Дем'яна (14.07). Початок літньої спеки, адже це полудень літа.

Риба

15 (7.36) — 17 (12.30)

Оглядають ловчі пояси, знищують шкідників, обрізають хворі й засохлі гілки на деревах груш і яблунь, розпушують грунт в пристовбурних кругах. Кущі агрусу і смородини обприскують проти борошнистої роси розчином мила і попелу (300 г попелу і 40 г господарського мила на відро води).

За народними прикметами

Фотія (15.07). Якщо з'явилися жовті листочки на деревах — на ранню осінь і зиму.

Овен

17 (12.30) — 19 (21.20)

Збирають персики, вишні. Проводять боротьбу з шкідниками й хворобами в саду й на городі, знищують бур'яни, розпушують міжряддя на грядках.

За народними прикметами

Кирила і Афанасія (18.07). Якщо місяць яскравий, то на щедрий врожай.

Тілець

19 (21.20) — 22 (9.25)

Заготовляють живці і окуліpують підщепи плодових дерев сплячою брунькою. Збирають персики,

сливи. Розпушують грунт, скошують траву в саду, удобрюють дерева яблунь і груш, збирають падалицю слив і вишень, підживлюють обліпиху. Продовжують збір ягід малини й суниці.

За народними прикметами

Євдокії, Єфросинії (20.07). Переважно дощовий день, який започатковує негоду.

Прокопа (21.07). Якщо цей день дощовий, то хліб у копах може прорости.

Близнюки

22 (9.25) — 24 (22.23)

Приступають до збирання баклажанів. Висаджують у грунт стрічковим способом суницю. Збирають ягоди порічки і смородини, суниці. Якщо яблука та груші вже досягли розміру грецького горіха, під скелетні гілки, перевантажені плодами, встановлюють підпірки.

За народними прикметами

Антонія (23.07). Якщо гримить і блискає, десь горять у полі копи.

Рак

24 (22.23) — 27 (10.06)

Поливають капусту. Готують тару для врожаю. Починають рвати вишні, продовжують збирати персики, смородину, порічки.

За народними прикметами

Гавриїла Архангела (26.07). Сильна злива з грозою на дощову осінь.

Лев

27 (10.06) — 29 (20.11)

Збирають капусту середніх сортів, цибулю ранніх посівів, персики, смородину й порічки, вишні. Розпушують міжряддя кущових рослин (неглибоко, бо пошкоджені корені дають дуже багато паростків).

За народними прикметами

Валентина (29.07). В цей день свято «іменного снопа».

Діва

29 (20.11) — 1.08 (4.20)

Приступають до збирання слив. Скошують листя після закінчення збирання ягід суниці.

За народними прикметами

Івана Багатостраждальника (31.07). Вранці туман стелиться по воді — чекай тепла.

У номері

«Дім, сад, город» (українською мовою)

Щомісячний виробничо-практичний журнал
№ 6, червень, 1995 р.
Видається з січня 1989 р.
Київ, видавництво «Нива»

Здано до набору 14.04.95. Підписано до друку 06.06.95.
Формат 60×84 $^1/_8$. Папір офсетний № 1. Офсетний друк.
3,72 умовн. друк. арк., 16,74 умовн. фарб.-відб.,
7,5 обл.-вид. арк.
Тираж 180.000 прим. Зам. 0118506.

Адреса редакції: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г,
тел. 216-05-40.
Відділ листів і реклами — 216-40-25.
Журнальний комплекс видавництва «Преса України»,
252146, Київ-146, вул. Героїв космосу, 6.

Децис®

ВРОЖАЙНІСТЬ І ДОСТАТОК

Фірма «Агрево» повідомляє, що випущені за нашою технологією препарати в місті Первомайську Харківської області відповідають за своєю якістю своїм зарубіжним аналогам. Колгоспи, радгоспи, фермери і дачники можуть бути певні в їх дивовижному впливі на підвищення врожайності всіх сільськогосподарських культур.

252001, Київ, провулок Музейний, 4, 6 поверх,
тел.: (044) 462-00-27, факс: (044) 462-00-30

ISSN 0235—6368. Дім, сад, город. 1995. № 6. 1—32